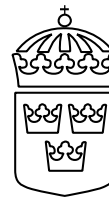

Regeringens proposition

2024/25:49

En ny ordning för asylsökandes boende

Prop.
2024/25:49

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 november 2024

Ebba Busch

Johan Forssell
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I Sverige bor asylsökande i eget boende i en utsträckning som saknar motsvarighet i andra jämförbara länder. Detta är förenat med betydande negativa konsekvenser både för de asylsökande och för samhället. I propositionen föreslås därför lagändringar som syftar till att åstadkomma en ny ordning för asylsökandes boende, där utgångspunkten är att asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden i stället för att ordna boende på egen hand.

Förslagen innebär bl.a. att

- asylsökande som huvudregel endast ska ha rätt till ekonomiskt bistånd under asyltiden om de bor enbart på den plats på ett asylboende som de har tilldelats,
- Migrationsverket får möjlighet att undersöka asylsökandes boende- och förvaringsutrymmen på asylboendena, i syfte att kontrollera att asylsökanden bor på den tilldelade boendeplatsen,
- en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad för asylsökande som inte bor på ett asylboende och inte håller Migrationsverket derrättat om sin bostadsadress.

Det föreslås också en lagreglerad skyldighet för asylsökande att delta i samhällsintroduktion.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2025.

Obs! Detta rättelseblad ersätter s. 1 av prop. 2024/25:49. Rättelsen avser en underskrift.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	13
2.3	Förslag till ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.....	14
3	Ärendet och dess beredning	15
4	Behovet av en ny ordning för asylsökandes boende	16
5	Asylsökande ska bo på asylboende	22
5.1	Asylsökande ska tilldelas en plats på ett asylboende.....	22
5.2	Asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag	26
5.3	Undantag från boendevillkoret i enskilda fall	33
5.4	Undantag från boendevillkoret i extraordinära situationer	38
5.5	Utökad kontroll av asylsökandes boendeförhållanden	40
5.6	En ansökan om uppehållstillstånd ska få betraktas som återkallad om den asylsökande inte uppger sin bostadsadress	48
5.7	Migrationsverket ska få begära handräckning om en utlänningsvägrar att flytta till en ny boendeplats	57
6	En skyldighet att delta i samhällsintroduktion	61
6.1	En skyldighet att delta i samhällsintroduktion ska införas i lag	61
6.2	Undantag ska gälla för den som har synnerliga skäl att inte delta	65
6.3	Migrationsverkets möjligheter att anordna sysselsättning bör finnas kvar.....	67
7	Det bör inte införas ytterligare villkor för tillträde till arbetsmarknaden	70
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	71
9	Kostnader och andra konsekvenser	73
10	Författningskommentar	79
10.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.....	79
10.2	Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	89
10.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning	90

Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning)	91	Prop. 2024/25:49
Bilaga 2	Sammanfattning av betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64).....	127	
Bilaga 3	Betänkandets lagförslag.....	133	
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	147	
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag.....	148	
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	158	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 november 2024		159	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Häri genom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.²

dels att 10 a och 16 §§ ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 12 a och 19 §§ ska betecknas 19 b och 23 c §§,

dels att 1 a, 1 b, 2–3 a, 4, 8, 10, 13–15, nya 19 b, 22, nya 23 c, och 24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 23 a § ska lyda ”Rätt att meddela föreskrifter,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 3 c, 8 a, 19 a, 19 c, 23 b och 23 d §§, och närmast före 3 c, 19 a och 19 b §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §³

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte vistas på *en förläggning* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte *bor på ett asylboende* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Utlänningar som är medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater omfattas av denna lag endast om det finns synnerliga skäl för det.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och vars rätt till bistånd enligt denna lag har upphört omfattas inte av lagen om de ansöker om ett fortsatt tillstånd på samma grund eller ansöker om ett nytt tillstånd med stöd av någon bestämmelse i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå och ansökan har kommit in till Migrationsverket innan det tidigare tillståndet har upphört att gälla.

En utlänning som vistas här med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 b § utlänningslagen (2005:716)

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse av rubriken närmast före 23 a § 2022:1006.

³ Senaste lydelse 2021:769.

omfattas inte av denna lag. Detsamma gäller en utlänning för vilken en ansökan om ett sådant tillstånd är under prövning.

1 b §⁴

I 2, 3 och 3 a §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

I 2 och 3 §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

2 §⁵

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *förläggningar*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *förläggningar*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *förläggningar* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *förläggningar* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *asylboenden*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *asylboenden*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *asylboenden* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *asylboenden* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

3 §⁶

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket *erbjudas* plats på *en förläggning*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får Migrationsverket *även* anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 ska av Migrationsverket *tilldelas en* plats på *ett asylboende*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 ska Migrationsverket *erbjudas en plats på ett asylboende* eller anvisa en kommun som ska ordna boendet.

⁴ Senaste lydelse 2018:346.

⁵ Senaste lydelse 2022:1006.

⁶ Senaste lydelse 2022:1006.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

3 a §⁷

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning ska ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid en förläggning.* Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid ett asylboende. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 ska biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

En kommun ska lämna bistånd enligt denna lag till utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för att bistånd lämnas.

Samhällsintroduktion

3 c §

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska delta i samhällsintroduktion, om han eller hon har fyllt 16 år. Det gäller dock inte om utlänningen med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta.

Samhällsintroduktionen ska anordnas av Migrationsverket.

⁷ Senaste lydelse 2018:346.

Migrationsverket *skall i lämplig omfattning* ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av *förläggningar* och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

Migrationsverket *får* ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av *asylboenden* och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid *en förläggning*.

Utlänningar som *vistas* på *förläggning* har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte *vistas* på *förläggning* har rätt till bistånd även under en månad från *den dag de har beviljats* uppehållstillstånd.

Bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid *ett asylboende*.

Utlänningar som *bor* på *ett asylboende* har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte *bor* på *ett asylboende* och som *har rätt till bistånd enligt denna lag* har rätt till bistånd även *efter det att de har beviljats uppehållstillstånd*, under en månad från *dagen för beslutet om uppehållstillstånd*.

Dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 har rätt till dagersättning och särskilt bidrag enligt 17 respektive 18 § endast under förutsättning att utlänningen bor enbart på det asylboende där han eller hon har tilldelats plats enligt 3 § första stycket.

Första stycket gäller inte för ensamkommande barn. Det gäller inte heller för en utlänning som

⁸ Senaste lydelse 2000:296.

⁹ Senaste lydelse 2017:586.

1. bor tillsammans med en medlem av den närmaste familjen som är bosatt i Sverige, eller

2. med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende.

10 §¹⁰

Dagersättning enligt 17 § får sättas ned för en utlänning som fyllt 18 år om han eller hon

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,

2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller

3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan.

Nedsättning enligt första stycket får dock inte avse den del av ersättningen som är avsedd att täcka utgifter för utlänningens egen mathållning.

Dagersättningen får sättas ned helt för utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 om utlänningen även efter det att nedsättning har gjorts enligt första stycket

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,

2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller

3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan,

om utlänningen erbjuds plats på *en förläggning* och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

Nedsättning enligt tredje stycket får endast ske om utlänningen erbjuds plats på ett asylboende och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

Bestämmelserna om nedsättning av dagarsättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar medverka till åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning *skall* kunna verkställas.

Bestämmelserna om nedsättning av dagarsättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar medverka till *en* åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning *ska* kunna verkställas.

13 §

Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, *bostadsersättning*, dagarsättning och särskilt bidrag.

Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, dagarsättning och särskilt bidrag.

14 §

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *och som inte*

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 har rätt till logi på *ett asylboende*.

¹⁰ Senaste lydelse 2004:1377.

själva ordnar bostad har rätt till logi på en förläggning.

15 §¹¹

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och som har logi på *en förläggning skall* betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på *en förläggning skall* skälig ersättning betalas även för detta.

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och som har logi på *ett asylboende ska* betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på *ett asylboende ska* skälig ersättning betalas även för detta.

Underrättelse om bostadsadress

19 a §

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som ordnar boende på egen hand ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

I 13 kap. 19 § utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om att en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad om en asylsökande inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket.

Tvångsåtgärder

12 a §

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag att en utlänning *som inte längre har rätt till bistånd i form av logi ska lämna sin plats vid anläggningsboendet.*

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

19 b §¹²

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag *som innebär* att en utlänning ska lämna sin plats vid *ett asylboende.*

¹¹ Senaste lydelse 2000:296.

¹² Senaste lydelse av tidigare 12 a § 2017:229.

19 c §

Migrationsverket får undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som en utlänning disponerar på ett asylboende, om det kan misstänkas att utlänningen inte bor enbart på asylboendet och undersökningen behövs för att kunna bedöma om utlänningen uppfyller villkoret för dag-ersättning och särskilt bidrag i 8 a § första stycket.

Undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

22 §¹³

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller anvisning av en kommun för boende för utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får dock inte överklagas.

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller anvisning av en kommun för boende för utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får dock inte överklagas. *Migrationsverkets beslut om tilldelning av eller erbjudande om boendeplats enligt 3 § första stycket får inte heller överklagas.*

Migrationsverkets beslut får överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets utlänningen vistades när beslutet fattades.

Beslut i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart.

Beslut i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart. *Även ett beslut om att genomföra en undersökning enligt 19 c § gäller omedelbart.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

23 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om omfattningen av sådan samhällsintroduktion som avses i 3 c §.

¹³ Senaste lydelse 2022:1006.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer *fastställer* grunder för beräkning av de belopp som avses i 15–18 §§ samt *meddelar* närmare föreskrifter om i vilka fall *bostadsersättning och* särskilt bidrag får beviljas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om* grunder för beräkning av de belopp som avses i 15, 17 och 18 §§ samt närmare föreskrifter om i vilka fall särskilt bidrag får beviljas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från 8 a § första stycket, om tillströmningen av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses.

Den som är eller har varit verksam inom *förläggningsverksamhet* som drivs av enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon *därvid* har *erfarit* om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom *boendeverksamhet* som drivs av *en* enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon *då* har *fått veta* om enskildas personliga förhållanden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.
 2. Bestämmelserna i 8 a § tillämpas i fråga om utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet från och med den 1 september 2025.
 3. De upphävda bestämmelserna i 10 a § gäller för sådana utlänningar som avses i 2 till och med den 31 augusti 2025.

¹⁴ Senaste lydelse av tidigare 19 § 2004:1377.

¹⁵ Senaste lydelse 2000:296.

2.2 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ att det i utlänningslagen (2005:716) ska införas en ny paragraf, 13 kap. 19 §, och närmast före 13 kap. 19 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

***När en ansökan om
uppehållstillstånd får betraktas
som återkallad***

19 §

*Om den som ansöker om
uppehållstillstånd som flykting
enligt 4 kap. 1 § eller som
alternativt skyddsbehövande enligt
4 kap. 2 § inte håller Migrations-
verket underrättat om sin
bostadsadress i enlighet med 19 a §
lagen (1994:137) om mottagande
av asylsökande m.fl., får
Migrationsverket betrakta ansökan
som återkallad. Det gäller dock
inte om utlänningskan visa att
underlåtenheten beror på om-
ständigheter som han eller hon inte
har kunnat råda över.*

*Första stycket gäller inte om
utlänningskan är ett barn.*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

2.3 Förslag till ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och *vistas vid* Migrationsverkets *anläggningsboenden* och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och *bor på* Migrationsverkets *asylboenden* och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som *vistas* i kommunen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.

3 Ärendet och dess beredning

Europaparlamentet och rådet antog den 26 juni 2013 direktiv 2013/13/EU om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), förkortat asylprocedurdirektivet. Asylprocedurdirektivet finns i *bilaga 1*.

I september 2021 fick en särskild utredare i uppdrag att bl.a. föreslå en ny ordning för det initiala mottagandet av asylsökande, en lagreglerad skyldighet för asylsökande att delta i samhällsintroduktion samt åtgärder vid misskötsamhet vid Migrationsverkets boenden.

I november 2022 överlämnade utredningen delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 3*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2022/03315).

I denna proposition behandlar regeringen lagförslagen i delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende som handlar om boende på asylboende, deltagande i samhällsintroduktion och polishandräckning när någon inte flyttar från ett asylboende frivilligt. Förslagen om skötsamhet som villkor för dagersättning bereds vidare i Regeringskansliet.

Riksdagen har tillkännaggett för regeringen det som utskottet anför om åtgärder mot skuggsamhället (bet. 2021/22:SfU16 punkt 1, rskr. 2021/22:196). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör återkomma med förslag om bl.a. anmälningsplikt för asylsökande. Utskottet anser att asylsökande ska vara skyldiga att vara tillgängliga för Migrationsverket, att det bör införas en anmälningsplikt för asylsökande, samt att en person som avviker utan att lämna kontaktuppgifter automatiskt ska förlora rätten till boende och bidrag (se bet. 2021/22:SfU16 s. 14). Regeringen bedömer att förslagen i denna proposition delvis tillgodoser tillkännagivandet (se avsnitt 5.2 och 5.6). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 oktober 2024 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Regeringen har följt Lagrådets förslag. Lagrådets förslag behandlas i författningskommentaren. I förhållande till lagrådsremissens förslag har också vissa språkliga ändringar gjorts.

4 Behovet av en ny ordning för asylsökandes boende

Regeringens bedömning: Det finns ett behov av ändrade regler för att uppnå ett mer ordnat och effektivt mottagande av asylsökande, där utgångspunkten är att asylsökande bor på Migrationsverkets boenden i stället för att ordna boende på egen hand.

De åtgärder som föreslås för att fler ska bo på Migrationsverkets boenden bör inte omfatta utlänningar som ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen bedömer att även utlänningar som ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska omfattas av förslagen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i eller har inga synpunkter på bedömningen. Flera remissinstanser, däribland *Borlänge kommun*, *Båstads kommun* och *Malmö kommun* pekar på systemet med eget boende för asylsökande har bidragit till bl.a. trångboddhet och försämrade förutsättningar till integration. *Vänersborgs kommun* pekar på att den ansträngda boendesituationen i eget boende till följd av t.ex. trångboddhet, bidrar till att många asylsökande flyttar runt mellan olika boenden för att minska belastningen på värdfamiljerna, vilket särskilt drabbar barnen. *Burlövs kommun* och *Båstads kommun* framhåller att boende på asylboende kan innebära en tryggare boendemiljö för barnfamiljer. *Migrationsverket* bedömer att det finns många fördelar med att styra asylsökande mot att bo på asylboende. *Statens skolverk* anser att ett mer ordnat asylboende kan bidra till en mer ordnad skolgång för asylsökande barn och elever. Skolverket understryker även vikten av att kommunerna ges goda förutsättningar att planera och förbereda asylsökande barns skolgång. *Sveriges Kvinnoorganisationer* delar utredningens bedömning att det finns fördelar för kvinnors ekonomiska självständighet och självbestämmande att bo på asylboende genom att de i högre utsträckning deltar i undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning, jämfört med kvinnor som bor i eget boende under asyltiden. *Sveriges Kvinnoorganisationer* anför att boende i asylboende även kan innebära att fler kvinnor väljer att genomgå hälsoundersökning samt att boende på asylboende kan öka möjligheten att identifiera, ingripa i och förebygga våld och förtryck. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det finns starka skäl för att åstadkomma en ordning där fler asylsökande bor på asylboende och är övergripande positiv till de samlade förslagen om åtgärder som syftar till detta. SKR understryker dock vikten av att asylprocessen effektiviseras och att vistelsen på asylboende blir så kort som möjligt.

Länsstyrelsen i Östergötlands län delar inte bedömningen att alla asylsökande som utgångspunkt ska bo på asylboende. Länsstyrelsen

framhåller att asylprocessen många gånger kan bli lång och att det finns positiva aspekter av eget boende som kan bidra till att stärka asylsökandes integritet, välbefinnande och känsla av egenmakt. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att asylsökande som egenbosatt sig ofta innebär en fördel för kommuner i Norrbotten och i ett flertal kommuner i norra Sverige, då de kan bidra till arbetskraftsförsörjning och befolkningsökning. Länsstyrelsen anför att eget boende för asylsökande i dagsläget inte bidrar till någon hög grad av utanförskap eller ökad segregation i Norrbottens län.

Flyktinggruppernas riksråd (FARR) anser att förhållandena på Migrationsverkets boenden inte utretts ordentligt och befarar att ändringar kommer att beslutas utan att de negativa konsekvenserna med asylboenden, t.ex. trångboddhet och social utsatthet, framkommit. *Svenska Röda Korset* och *Sveriges advokatsamfund* önskar en tydligare analys av orsakerna bakom att asylsökande väljer bort Migrationsverkets boenden och menar att detta hade kunnat ge bättre utrymme för långsiktigt hållbara förslag för boendeformer i enlighet med asylsökandes behov. Advokatsamfundet anser även att en analys bör göras av vilket stöd som finns för slutsatsen att asylboenden bryter utanförskap och främjar integration, vilka praktiska möjligheter det finns för Migrationsverket att etablera boenden på lämpliga platser samt under hur lång tid asylsökande kommer att bo på asylboende.

Flera remissinstanser, *Asylrättscentrum*, *Barnombudsmannen*, *Brottsförebyggande rådet*, *Borlänge kommun*, *Båstads kommun*, *Civil Rights Defenders*, *FARR*, *Göteborgs kommun*, *Helsingborgs kommun*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Länsstyrelsen i Stockholms län*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter*, *Rädda Barnen*, *Svenska kyrkan*, *Svenska Röda Korset*, *SKR*, *Söderhamns kommun*, *Umeå kommun* och *UNHCR*, framför synpunkter om hur asylboenden bör utformas och lokaliseras, bl.a. i fråga om trygghet på boendena, vissa gruppers särskilda behov och de geografiska förutsättningarna vid etablering av nya boenden. Flera av instanserna framhåller särskilt vikten av att barns behov och rättigheter tillgodoses i boendena. Svenska kyrkan betonar att utan förbättringar av asylboendena kan reformen innebära negativa effekter för asylsökande på asylboende.

Flera kommuner, bl.a. Göteborgs, *Bodens*, *Härreda* och *Södertälje kommuner* framhåller vikten av att Migrationsverkets etablering av nya asylboenden sker i samverkan och dialog med kommunerna.

Skälen för regeringens bedömning

Asylsökandes boende och rätt till ekonomiskt bistånd

Migrationsverket har enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) huvudansvaret för mottagandet av asylsökande. Det innebär bl.a. att myndigheten ska erbjuda asylsökande boende. Asylsökande som saknar egna medel har även rätt till bistånd för sin dagliga livsföring (dagersättning) samt för annat angeläget behov (särskilt bidrag). I vissa särskilda fall finns rätt till bostadsbidrag för asylsökande som ordnar bostad på egen hand. Dagersättningen kan sättas ned helt eller delvis bl.a. om den asylsökande försvårar utredningen i ärendet om

uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet eller genom att hålla sig undan.

När lagen om mottagande av asylsökande m.fl. infördes år 1994 innebar det flera förändringar i fråga om mottagandet av asylsökande. Ändringarna innebar bl.a. att asylsökande fick samma rätt till dagarsättning oavsett om de bodde på Migrationsverkets boenden eller om de ordnade bostad på egen hand och att det infördes en generell rätt till bostadsersättning för dem som ordnade boende på egen hand. Syftet var att främja att asylsökande i större omfattning skulle ordna boende på egen hand. Mottagandet skulle präglas mindre av omhändertagande och mer av ett ökat eget ansvarstagande (prop. 1993/94:94 s. 33 och 34).

Inför 1994 års reform uppskattades det att ca tio procent av de asylsökande skulle ordna sitt boende själva. Andelen asylsökande som bor i eget boende har emellertid blivit betydligt högre än så. Snart efter reformen bodde mer än hälften av alla asylsökande i eget boende. Andelen asylsökande i eget boende har därefter varierat mellan omkring 30 och 65 procent. De senaste fyra åren har andelen varit relativt konstant och uppgått till mellan ca 60 och 65 procent, detta trots att rätten till bostadsersättning kraftigt begränsades år 2005 bl.a. i syfte att fler asylsökande skulle välja att bo på Migrationsverkets boenden (prop. 2004/05:28, bet. 2004/05:SfU7, rskr. 2004/05:113). Inte heller reformen år 2020 – som innebär att asylsökande som ordnar boende på egen hand i ett område som anses ha sociala och ekonomiska utmaningar som huvudregel inte har rätt till dagarsättning och särskilt bidrag – har till synes lett till någon minskning av andelen asylsökande i eget boende.

De negativa konsekvenserna av systemet med eget boende för asylsökande

I Sverige bor asylsökande i eget boende i en utsträckning som saknar motsvarighet i andra jämförbara länder. I t.ex. Danmark och Norge krävs som huvudregel att asylsökande bor på statliga boenden för att ha rätt till bl.a. ekonomiska förmåner. Även med beaktande av de positiva aspekter som kan finnas för den enskilde med eget boende, som *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller – t.ex. en högre grad av självbestämmande och närhet till släkt och vänner – står det klart att det finns betydande nackdelar både för enskilda och för samhället med nuvarande ordning. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att de avsedda fördelarna med systemet med eget boende, t.ex. ökad integration, inte har uppnåtts. Som flera remissinstanser, bl.a. *Borlänge kommun* och *Malmö kommun*, pekar på har eget boende för asylsökande i stället lett till utbredda problem med bl.a. trångboddhet och segregation. Asylsökande i eget boende är i regel hänvisade till tillfälliga boendelösningar, t.ex. som inneboende hos bekanta, tvingas ofta till frekventa flyttar samt riskerar att utnyttjas på bostadsmarknaden. Som *Vänersborgs kommun* framhåller riskerar särskilt barn att drabbas av de ansträngda boendeförhållanden som asylsökande i eget boende i stor utsträckning lever under.

Även om det – som *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller – i vissa fall kan vara en fördel för mindre kommuner i behov av t.ex. arbetskraft att asylsökande ordnar eget boende där, är det ett faktum att asylsökande i många fall bosätter sig i områden där utanförskapet är stort, i ett begränsat

antal kommuner. Det är särskilt oroande att asylsökande tenderar att söka sig till dessa områden eftersom det riskerar att förvärra befintliga problem med bl.a. utanförskap och arbetslöshet. Det försvårar även för dessa kommuners planering av t.ex. skola och sjukvård. En övervägande del av asylsökande som bor i eget boende under asyltiden bor dessutom kvar i samma område även efter att uppehållstillstånd beviljats. I stället för att leda till att asylsökande inkluderas i samhället har möjligheten att välja eget boende under asyltiden alltså bidragit till att asylsökande hamnar i utanförskap i områden med socioekonomiska utmaningar. Det riskerar att leda till långsiktigt negativa konsekvenser både för de asylsökande och för samhället i stort. Utanförskap kan t.ex. leda till svårigheter att klara av skolgång och att etablera sig i arbets- och samhällslivet, samt utgöra en grogrund för kriminalitet.

En annan negativ konsekvens av asylsökandes eget boende är att Migrationsverket har begränsad kännedom om var dessa personer befinner sig under asyltiden. Det är vanligt förekommande att den adress som Migrationsverket har till den asylsökande inte är den adress som personen faktiskt bor på. Det kan t.ex. bero på att den asylsökande flyttar runt bland boenden, eller att värdfamiljen inte vill att det ska komma fram att den asylsökande bor på adressen. Samtidigt har Migrationsverket mycket begränsade möjligheter att kontrollera om den uppgivna bostadsadressen är korrekt. Detta kan leda till att handläggningen av asylansökan försvåras och försenas. Det kan också få till följd att den asylsökande inte nås av viktig information och insatser, t.ex. möjligheten att delta i hälsoundersökning och samhällsintroduktion. Detta bekräftas av att asylsökande i eget boende i lägre utsträckning deltar i samhällsintroduktion än asylsökande som bor på Migrationsverkets boenden. Avsaknad av en korrekt bostadsadress kan även försvåra för kommunerna att erbjuda skolgång till asylsökande barn. Vidare har många asylsökande begränsad kunskap om hur det svenska samhället fungerar, vilka rättigheter och skyldigheter de har och vart de kan vända sig för att få hjälp. Systemet med eget boende bedöms vara en bidragande orsak till detta.

Nuvarande ordning med eget boende för asylsökande kan dessutom försvåra Migrationsverkets arbete med återvändande för dem som fått avslag på sin asylansökan. Det finns risk för att asylsökande som levt i utanförskap med begränsad myndighetskontakt under asyltiden i större utsträckning avviker i samband med ett avslagsbeslut.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att dagens system med eget boende för asylsökande är förenat med betydande negativa konsekvenser både för de asylsökande och för samhället. Det är därför angeläget att det genomförs ändringar för att åstadkomma ett mer ordnat och effektivt mottagande av asylsökande.

Boende på Migrationsverkets boenden – en förutsättning för ett ordnat och effektivt mottagande

Mottagandet av asylsökande är primärt ett statligt åtagande. Regeringens utgångspunkt är att mottagandet av asylsökande i Sverige ska ske under ordnade och effektiva former och vara utformat på ett sådant sätt att det främjar en effektiv asylprocess och ett välfungerande återvändande samt

så att utbredningen av det s.k. skuggsamhället motverkas. För regeringen är det tydligt att dagens system med eget boende för asylsökande i realiteten motverkar dessa målsättningar. Asylsökande bör i stället som huvudregel bo på Migrationsverkets boenden. På så sätt kan det säkerställas att de asylsökande lever under ordnade boendeförhållanden och inte i utanförskap eller ekonomisk och social utsatthet. Det innebär vidare att Migrationsverket har kännedom om var den asylsökande befinner sig, vilket är en förutsättning för att asylprocessen och återvändandearbetet ska fungera effektivt och att handläggningstiderna ska kunna kortas. En effektiv asylprocess är inte bara positivt för myndigheternas arbete och samhället i stort utan även för de individer som väntar på besked i frågan om uppehållstillstånd. En ordning som innebär att fler asylsökande bor på Migrationsverkets boenden möjliggör vidare att mottagandet kan organiseras på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt än i dag, t.ex. genom att asylprövningsverksamhet kan placeras på eller i närheten av boendena och att inriktningen på boendet kan anpassas efter var den asylsökande befinner sig i processen. Redan i dag finns ett antal statliga återvändandecenter med fokus på åtgärder för att förbereda ett återvändande för de utlänningar som fått avslag på sin asylansökan, vilket bedöms underlätta arbetet med återvändande.

Därutöver innebär ett system där asylsökande bor på Migrationsverkets boenden att de lättare får del av information och insatser. Regeringen bedömer, i likhet med *Sveriges Kvinnoorganisationer*, att en sådan ordning kommer att bidra till att fler deltar i samhällsintroduktion och genomgår den hälsoundersökning som erbjuds. På Migrationsverkets bemannade boenden finns det dessutom större möjligheter att upptäcka och motverka våld, hot och förtryck och olika former av utnyttjande av asylsökande. En närmare kontakt med myndigheterna kan också generellt underlätta för asylsökande att delta i olika former av aktiviteter eller sysselsättning. Detta ger goda förutsättningar för ett mer ordnat och effektivt mottagande.

Ett skifte till att utgångspunkten ska vara att asylsökande bor i statliga boenden innebär att mottagningssystemet anpassas till hur mottagandet av asylsökande ser ut i andra nordiska länder och i många andra EU-länder. Det var också den ordning som gällde i Sverige innan reformen 1994. Regeringen bedömer, till skillnad från bl.a. *FARR*, att det finns god kunskap om vad ett mottagningssystem som utgår från boende på statliga boenden innebär och att det saknas skäl att utreda vidare vilka negativa konsekvenser som kan följa av ett sådant system. Det kan framhållas att Migrationsverket under lång tid har drivit boenden för asylsökande och att många av de asylsökande redan i dag bor på sådana boenden.

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på hur Migrationsverkets boenden bör utformas och lokaliseras. En självklar utgångspunkt är att Migrationsverkets boenden ska ge en trygg boendemiljö för alla asylsökande under asyltiden, att de asylsökande får sina grundläggande behov tillgodosedda i enlighet med EU-rätten på boendena och att t.ex. barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter (SÖ 1990:20, barnkonventionen) som gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020, se lagen (2018:1197 in Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, beaktas. Boendena bör även utformas för att understödja målet att mottagandet ska vara ordnat

och ge goda förutsättningar för en lyckad integration för de personer som får bifall på sin ansökan samt främja en effektivare asylprocess och ett effektivare återvändandearbete.

Regeringen beslutade den 7 mars 2024 att ge Migrationsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att anpassa verksamheten till ett reformerat mottagningssystem, bl.a. genom att göra anpassningar i myndighetens boendebestånd (Ju2024/00608). I uppdraget anger regeringen faktorer som bör beaktas vid utformning och lokalisering av boenden, bl.a. att Migrationsverket enkelt kan nå de asylsökande för att genomföra utredningsåtgärder, möjligheter till aktiviteter för de boende och långsiktiga förutsättningar på arbetsmarknaden samtidigt som lokalisering i utsatta områden bör undvikas. Migrationsverket ska enligt uppdraget analysera boendeform utifrån t.ex. barnfamiljers behov samt analysera och redogöra för rättigheter i det reformerade mottagningssystemet för exempelvis barn, hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning och personer som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld. I enlighet med vad flera kommuner efterfrågar framgår av uppdraget att Migrationsverket inför ett beslut om inrättande av ett boende ska föra dialog med bl.a. berörd kommun och region.

En annan viktig aspekt av ett ordnat mottagande är att motverka att de asylsökande som beviljas uppehållstillstånd hamnar i utanförskap. Genom att fler asylsökande bor på Migrationsverkets boenden kan fler av de som beviljas uppehållstillstånd anvisas till en kommun som ska ordna boendet enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, den s.k. bosättningslagen. Detta förbättrar de nyanländas förutsättningar för etablering i samhället och i arbetslivet. En utredare har fått i uppdrag att se över bosättningslagen i syfte att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande (dir. 2024:22).

Sammanfattningsvis är regeringens bedömning att det finns ett behov av en reform för att uppnå ett mer ordnat och effektivt mottagande, där utgångspunkten är att asylsökande bor på Migrationsverkets boenden i stället för att ordna boende på egen hand. I denna proposition föreslår regeringen flera åtgärder för att åstadkomma detta.

Det finns inte motsvarande behov av reformer för utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet

Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (massflyktsdirektivet) trädde i kraft 2001. Utlänningar som har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd, i fortsättningen utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet, har på samma sätt som asylsökande rätt till logi, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Denna grupp skiljer sig emellertid åt från asylsökande i väsentliga avseenden när det gäller det övergripande syftet med boende i myndigheternas regi. I regel vistas utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet här med uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Handläggningen hos Migrationsverket av en ansökan om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd är i majoriteten av fallen rutinartad och beslut kan fattas relativt omgående efter ansökan. Att uppehållstillstånd beviljas innebär att utlänningens identitet i regel är klarlagd. Enligt lagen (2024:691) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall – som trädde i kraft den 1 november 2024 – ska vissa av de utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet, till skillnad från asylsökande, under vissa förutsättningar folkbokföras efter tolv månader, se 1 och 5 §§ den lagen.

Utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet är alltså inte föremål för en prövningsprocess under sin tid i Sverige utan har rätt att leva och arbeta här så länge det tillfälliga skyddet gäller. De skäl som talar för att asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden – bl.a. en mer effektiv handläggning av asylansökan och att Migrationsverket ska ha kännedom om var asylsökande befinner sig – gör sig därför inte gällande för denna grupp på samma sätt. Det finns dessutom en risk för att en sådan ordning i praktiken skulle kunna uppfattas som en begränsning av de rättigheter som utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet har att bo och arbeta här. Regeringen bedömer därför att utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet inte bör omfattas av de åtgärder som föreslås för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden.

5 Asylsökande ska bo på asylboende

5.1 Asylsökande ska tilldelas en plats på ett asylboende

Regeringens förslag: Asylsökande ska inte längre *erbjudas* utan i stället *tilldelas* en plats på ett av Migrationsverkets boenden.

Asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska, oavsett boendeform, registreras vid ett boende. Migrationsverkets beslut att tilldela eller erbjuda plats på ett boende ska inte kunna överklagas.

Migrationsverkets boenden ska benämnas asylboenden i stället för förläggningar.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att även utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska tilldelas plats på Migrationsverkets boenden. Utredningen föreslår inte en uttrycklig bestämmelse om att ett beslut om att tilldela eller erbjuda plats på ett boende inte får överklagas.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser, däribland *Migrationsverket* och *Sveriges Kommuner och Regioner*, tillstyrker eller har inga invändningar mot förslagen. Flera remissinstanser framför synpunkter i fråga om vad Migrationsverket bör beakta vid tilldelningen av boendeplats. *Stockholms Stadsmission* framhåller att Migrationsverket bör beakta individuella faktorer såsom hälsotillstånd, sexuell läggning och religiös tillhörighet vid tilldelningen av boendeplats. Stockholms

Stadsmission framför också, i likhet med *Asylrättscentrum*, att Migrationsverkets skyldighet att ta hänsyn till vissa individuella faktorer bör specificeras i lagstiftningen. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Länsstyrelsen i Stockholms län* menar att hänsyn ska tas till individuella behov och önskemål vid tilldelning av boendeplats och att särskild hänsyn behöver tas vid beslut som rör barn eller personer med funktionsnedsättning. Länsstyrelserna betonar även att upprepade flyttar bör minimeras för asylsökande barnfamiljer. *Barnombudsmannen* framför att det är viktigt att Migrationsverket inför varje enskilt beslut om tilldelning av boendeplats gör en noggrann analys av konsekvenserna för barn och barns rättigheter. *Specialpedagogiska Myndigheten* anser att barnets behov av att gå i riksgymnasium eller i en specialskola bör beaktas vid tilldelning av boendeplats. Migrationsverket anser att det är viktigt att sträva efter att redan inledningsvis identifiera rätt plats för de asylsökande och att det finns tillgänglig boendekapacitet på dessa platser. Myndigheten framför även att det i första hand bör vara ärendets beskaffenhet snarare än individuella önskemål som ska styra boendeplaceringen, och framhåller att det ofta finns begränsade möjligheter att tillgodose individuella önskemål om ett specifikt boende.

Myndigheten för delaktighet framför att förslaget riskerar att innebära att personer med funktionsnedsättning placeras i ett boende med otillräckliga anpassningar, med hänvisning till att Migrationsverket, enligt myndighetens uppfattning, redan i dag har svårt att tillhandahålla tillgänglighetsanpassade boendeplatser för personer i behov av sådana.

Asylrättscentrum och Stockholms Stadsmission anser att Migrationsverkets tilldelning av boendeplats bör kunna överklagas, bl.a. med hänsyn till boendemiljöns betydelse för den enskildes möjligheter att framföra sina asylskäl i processen. Även Myndigheten för delaktighet anser att det är olyckligt att Migrationsverkets beslut om tilldelning av boendeplats inte kan överklagas.

Skälen för regeringens förslag

Asylsökande ska tilldelas plats på Migrationsverkets boenden

Enligt 3 § första stycket LMA ska asylsökande *erbjudas* plats på Migrationsverkets boenden. Denna formulering förmedlar att asylsökande kan välja mellan att acceptera det boende som Migrationsverket föreslår och att ordna boende på egen hand. I likhet med utredningen anser regeringen att paragrafen bör justeras på så sätt att det i stället anges att asylsökande ska *tilldelas* plats på ett boende av Migrationsverket. Det innebär att en plats på Migrationsverkets boenden ska tilldelas den som söker asyl även om han eller hon inte har ett önskemål om boende. Därigenom tydliggörs att den asylsökandes boendeplacering inte utgör ett förslag på boende utan att det är en plats som den asylsökande förväntas bo på. Som utredningen påpekar bör detta också vara tydligt i den information som Migrationsverket förmedlar till de asylsökande.

Förslaget innebär att en asylsökande som utgångspunkt ska tilldelas en boendeplats av Migrationsverket i samband med att han eller hon ansöker om asyl. Migrationsverket ska även senare under asylprocessen tilldela en asylsökande, som av något skäl inte bor på ett asylboende, en boendeplats om den asylsökande ber om det. På samma sätt som i dag kan

Migrationsverket också vid behov besluta att en asylsökande ska flytta till ett annat boende och tilldela sökanden en ny plats.

Som huvudregel bör alla asylsökande tilldelas plats på ett boende. Ensamkommande barn är emellertid i dag undantagna från regleringen om Migrationsverkets boenden. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun att anordna boendet (3 § andra stycket LMA). Denna ordning bör inte ändras. Ensamkommande barn ska alltså fortsatt få boende ordnat av en kommun och inte tilldelas en boendeplats på ett asylboende. Asylsökande som inte omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska inte heller tilldelas plats på ett asylboende (se 1 a § LMA).

Det är Migrationsverket som avgör såväl vilken typ av boende som vilken specifik boendeplats i landet som sökanden ska tilldelas. En asylsökande kan alltså inte själv välja var han eller hon vill bli placerad och kan inte hävda en rätt att exempelvis få plats på ett boende i en viss del av landet. Migrationsverket bör liksom i dag tilldela boendeplatser utifrån vad som bedöms ändamålsenligt i det enskilda fallet. Målsättningen bör, som *Migrationsverket* framhåller, vara att inledningsvis identifiera rätt plats för den enskilde. Vid bedömningen ska Migrationsverket i likhet med i dag ta hänsyn till om den asylsökande tillhör en familj. Barnfamiljer ska i största möjliga utsträckning hållas samman om det inte finns önskemål om annat, och upprepade flyttar bör i möjligaste mån undvikas för dessa familjer. Som *Specialpedagogiska Myndigheten* framför kan också t.ex. barnets behov av utbildning i specialskola eller riksgymnasium beaktas vid boendeplaceringen. Migrationsverket ska vidare vid varje åtgärd eller beslut som rör ett barn göra en analys av konsekvenserna för barnet och barnets rättigheter, t.ex. vid tilldelning av boendeplats. Vid åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa i enlighet med barnkonventionen.

Vid tilldelningen av boendeplats ska Migrationsverket även – på samma sätt som i dag – ta hänsyn till om den asylsökande är i behov av särskilt stöd. Som *Myndigheten för delaktighet* framför är det t.ex. viktigt att Migrationsverket beaktar eventuella behov av tillgänglighetsanpassat boende.

Stockholms Stadsmission menar att individuella faktorer så som hälsotillstånd, sexuell läggning eller religiös tillhörighet ska beaktas vid tilldelning av boendeplats och anser att detta bör specificeras i lagstiftningen. Även *Asylrättscentrum* anser att det bör övervägas att skyldigheten att ta sådan hänsyn anges i lag. Som utredningen redogör för följer det av Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/33/EU av den 26 juni 2013 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning), förkortat mottagandedirektivet, att Migrationsverket under hela asylförfarandet ska ta hänsyn till om den asylsökande på grund av individuella faktorer bedöms vara utsatt och ha särskilda mottagningsbehov. Det gäller bl.a. vid tilldelningen av boendeplats. Regeringen anser inte att det finns anledning att ange detta i lagtexten.

Länsstyrelsen i Norrbottens län och *Länsstyrelsen i Stockholms län* för fram att Migrationsverket vid tilldelningen ska ta hänsyn till asylsökandes individuella behov och önskemål. I den mån det är möjligt finns det inget

som utesluter att Migrationsverket kan ta hänsyn till önskemål från enskilda om en viss boendeplats. Som anges ovan är det dock alltid Migrationsverket som avgör vilken boendeplats en asylsökande ska tilldelas. Regeringen delar Migrationsverkets uppfattning att det bör vara ärendets beskaffenhet, inte individuella önskemål, som i första hand ska styra boendeplaceringen.

Utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska även fortsättningsvis erbjudas en plats på asylboende

Utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet har i likhet med asylsökande rätt till logi enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Som utvecklas i avsnitt 4 **Fel! Hittar inte referensälla.** anser regeringen att denna grupp inte bör omfattas av åtgärder för att få fler att bo på asylboende. Utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet bör därför även fortsättningsvis erbjudas – inte tilldelas – boende av Migrationsverket. Det innebär alltså inte någon ändring från vad som gäller i dag. Migrationsverket ska på samma sätt som i dag också kunna anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska fortsatt registreras vid ett boende

När en ansökan om skydd har lämnats in registreras den sökande som regel vid någon av Migrationsverkets mottagningsenheter. Registreringen är en förutsättning för att bistånd i form av logi och ekonomiskt bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska kunna lämnas (8 § LMA). Den som bor på Migrationsverkets boende registreras vid den förläggning som han eller hon bor på. Den som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning ska ändå registreras vid en sådan. Även ensamkommande barn ska registreras vid en förläggning (3 a § första stycket LMA).

De personkategorier som i dag registreras vid ett boende bör göra det även fortsättningsvis. Eftersom asylsökande inte längre ska erbjudas, utan tilldelas, plats behöver dock 3 a § första stycket LMA formuleras om. Bestämmelsen bör utformas så att alla utlänningar som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 LMA, dvs. asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet, ska registreras vid ett boende. Detta gäller även i de fall utlänningen av något skäl inte bor på ett av Migrationsverkets boenden, t.ex. för att han eller hon har ordnat boende på egen hand eller det är fråga om ett ensamkommande barn.

Migrationsverkets beslut om boendeplats ska inte kunna överklagas

Några remissinstanser anser att Migrationsverkets beslut om boendeplacering bör kunna överklagas av den enskilde. Asylrättscentrum och Stockholms Stadsmission pekar t.ex. på att boendesituationen kan ha stor betydelse för den enskildes fysiska och psykiska mående, vilket i sin tur kan påverka den asylsökandes möjligheter att framföra sina asylskäl.

Som anges ovan är det Migrationsverket som avgör vilken boendeplats en utlänning ska tilldelas eller erbjudas i det enskilda fallet. Utlänningen har en rätt till logi men däremot finns det ingen rättighet för den enskilde att få en plats på exempelvis ett specifikt boende eller boende i en viss del

av landet. Regeringen delar därför inte uppfattningen att beslut om boende bör kunna överklagas av den enskilde. En sådan ordning skulle riskera att medföra stora praktiska svårigheter för Migrationsverkets mottagningsverksamhet.

Migrationsverkets beslut enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. får som huvudregel överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Undantag gäller för Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller utläningar som omfattas av massflyktsdirektivet till en kommun (22 § första stycket LMA). För att det ska vara tydligt att inte heller Migrationsverkets beslut om tilldelning av eller erbjudande om boendeplats kan överklagas bör det införas ett uttryckligt undantag även för denna typ av beslut i samma paragraf.

Migrationsverkets boenden ska benämnas asylboenden

I lagen om mottagande av asylsökande m.fl. används genomgående ordet förläggning om Migrationsverkets boenden. Utredningen föreslår att det ska ersättas av ordet asylboende. Enligt utredningen är asylboende en mer passande beskrivning för de boenden som används för asylsökande i Sverige. Regeringen instämmer i att förläggning bör ersättas med det mer moderna asylboende. Ordet asylboende ska omfatta alla boenden som Migrationsverket eller en kommun anordnar enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

I lagen om mottagande av asylsökande m.fl. används även uttrycket vistas på förläggning (1 a och 8 §§ LMA). Ordet vistas bör bytas ut mot det mer moderna bor. Motsvarande ändring bör göras i 7 § lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

5.2 Asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag

Regeringens förslag: Asylsökande ska bo enbart på den tilldelade boendeplatsen för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag.

Befintliga bestämmelser om särskilda villkor för dagersättning och särskilt bidrag vid eget boende, respektive bostadsersättning för eget boende, ska upphävas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att även utläningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska omfattas av förslaget.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. Bland de instanser som tillstyrker förslaget finns *Sveriges Kvinnoorganisationer*, *Burlövs kommun* och *Härryda kommun*.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget eller har invändningar mot det. *Länsstyrelserna i Jönköpings, Norrbottens, och Östergötlands län*, *Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter*, *Stockholms Stadsmision* och *Sveriges advokatsamfund*, som alla avstyrker förslaget, anför i huvudsak att indragen dagersättning bedöms få begränsad eller ingen effekt på

asylsökandes val av boende men riskerar däremot – vilket också *Independent Living Institute* framhåller – att leda till ökad utsatthet hos asylsökande som bor i eget boende och därmed förlorar sin försörjning. *Institutet för mänskliga rättigheter* betonar risken för olika typer av exploatering, så som sexuell exploatering, som denna grupp kan utsättas för. Även *Svenska Röda Korset* är av uppfattningen att indragning av dagersättningen inte utgör ett effektivt styrmedel. *Flyktinggruppernas riksråd (FARR)* och *Svenska kyrkan* menar att dagersättningen är så låg att den inte går att försörja sig på och därmed inte kommer att utgöra ett incitament för de asylsökande. *Bodens kommun* och *Länsstyrelsen i Stockholms län*, som också avstyrker förslaget, anser att ett bättre alternativ vore att ge högre dagersättning till de asylsökande som bor på asyloboende. *Migrationsverket* anger att förslaget visserligen framstår som en befogad åtgärd för att öka incitamenten för att bo på asylboende men menar även, bl.a. utifrån erfarenheterna med nuvarande begränsning av rätten till dagersättning och särskilt bidrag vid eget boende i vissa områden, att dagersättningen för många asylsökande inte utgör ett tillräckligt starkt incitament vid val av boende.

Institutet för mänskliga rättigheter menar att förslaget innebär inskränkningar av rätten att röra sig fritt och välja bosättningsort, rätten till privat- och familjeliv och rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och lämplig bostad. Enligt institutet har utredningen inte visat att förslagen är lämpliga och nödvändiga i enlighet med proportionalitetsprincipen i relation till förslagens syfte. *Diskrimineringsombudsmannen* och *Funktionsrätt Sverige* avstyrker förslaget med hänvisning till risken för diskriminerande effekter, framför allt på grund av de begränsade möjligheterna att göra undantag från villkoret. *Myndigheten för delaktighet* framför att personer med funktionsnedsättning riskerar att drabbas särskilt negativt av förslaget och pekar bl.a. på att Migrationsverkets utbud av tillgänglighetsanpassade boendeplatser inte motsvarar det faktiska behovet hos enskilda. Funktionsrätt Sverige och *Independent Living Institute* anser att förslaget står i strid med rätten att leva självständigt och delta i samhället enligt artikel 19 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN:s funktionsrättskonvention). *Independent Living Institute* menar att förslaget därtill strider mot rätten till grundläggande social trygghet och rätten till lämplig bostad enligt FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms Stadsmission* och *Svenska kyrkan*, är kritiska till att barn i familj omfattas av förslaget. *Barnombudsmannen* framhåller att barn med sämre socioekonomiska förutsättningar är extra utsatta på flera områden, och menar att förslaget riskerar att bidra till att asylsökande barn som bor i eget boende får sämre förutsättningar än andra barn. Även bl.a. *Rädda Barnen* och *FARR* framför att barn riskerar att få bära konsekvenserna av att föräldrarna väljer att bosätta sig i eget boende, att detta kan drabba vissa barn hårt samt att det krävs en tydlig prövning av barnets bästa inför ett beslut om att dagersättningen ska upphöra. *Stockholms kommun* framför att det finns en risk att asylsökande som inte har rätt till dagersättning kan bli beroende av nödbistånd från kommunerna.

Några remissinstanser, *Förvaltningsrätten i Stockholm, Kammarrätten i Stockholm* och Stockholms Stadsmission, anser att kravet på att bo på asylboende behöver definieras tydligare. Flera remissinstanser, bl.a. *Arbetsförmedlingen, Asylrättscentrum* och Länsstyrelsen i Östergötlands län betonar vikten av att reglerna tydligt kommuniceras till de som berörs.

Skälen för regeringens förslag

Boende på asylboende ska vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag

Utredningen bedömer att en förutsättning för att åstadkomma en förändring som innebär att asylsökande som huvudregel bor på ett asylboende är att det får tydliga konsekvenser för den som bosätter sig i eget boende. Utredningen föreslår därför att det ska införas ett villkor som innebär att asylsökande endast kan få rätt till dagersättning och särskilt bidrag om han eller hon bor på ett asylboende. Om en asylsökande bosätter sig i eget boende ska alltså rätten till dagersättning och särskilt bidrag upphöra.

Flera remissinstanser ifrågasätter om förslaget i praktiken skulle vara ett effektivt styrmedel för att förmå fler asylsökande att bo på asylboenden, bl.a. med hänsyn till att dagersättningens nivå innebär att sådan ersättning inte utgör ett incitament att välja asylboende i stället för eget boende. *Migrationsverket* och *Länsstyrelsen i Norrbottens län* pekar på att erfarenheterna från försöket att begränsa eget boende i vissa områden som anses vara socioekonomiskt utsatta tyder på att förlorad dagersättning inte utgör ett tillräckligt incitament för asylsökande vid val av boende.

Regeringen anser – som utvecklas i avsnitt 4 – att det är viktigt att komma till rätta med de problem som systemet med eget boende för med sig. Att fortsätta enligt den ordning som gäller i dag, där mellan ca 60 och 65 procent av alla asylsökande bor i eget boende, är inte hållbart. För att åstadkomma en förändring som innebär att asylsökande bor på asylboenden under hela asylprocessen är det angeläget att utnyttja de styrmedel som står till buds.

Att ställa krav på asylsökande att de ska bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag innebär en tydlig markering av att den som söker asyl här förväntas bo på de boenden som tillhandahålls av staten. Det innebär också att det finns ett konkret ekonomiskt incitament för asylsökande att bo på asylboende, och att det blir en tydlig konsekvens för den som väljer bort dessa boenden. När det gäller vilka ändrade beteendemönster som kan förväntas av förslaget kan det konstateras att dagersättning och särskilt bidrag endast ges till asylsökande som inte har tillräckliga egna medel. Denna ersättning utgör normalt deras enda inkomst och torde alltså ha betydelse för den dagliga livsföringen. Ett villkor som är kopplat till dagersättningen kan därför antas påverka asylsökande i valet av boendeform. Enligt regeringen är förslaget därför ändamålsenligt.

Bodens kommun och *Länsstyrelsen i Stockholms län* menar att ett bättre alternativ vore att låta asylsökande som bor på asylboende få en högre dagersättning än de som väljer eget boende. Regeringen anser dock att en sådan ordning inte på ett tillräckligt tydligt sätt skulle signalera att boende

på ett asylboende framöver är utgångspunkten för den som söker asyl i Sverige.

Vissa remissinstanser, bl.a. *Stockholms Stadsmission* och *Independent Living Institute*, påpekar att förslaget kan leda till ökad utsatthet för asylsökande som bor i eget boende och därför förlorar sin försörjning. *Institutet för mänskliga rättigheter* betonar risken för olika typer av exploatering, bl.a. sexuell exploatering, som den gruppen riskerar att utsättas för. För regeringen är det en självklar utgångspunkt att asylsökande inte ska leva under utsatta förhållanden här i landet eller utsättas för exploatering i olika former. Som anges i avsnitt 4 är en av anledningarna till att asylsökande bör bo på asylboenden, i stället för att ordna boende på egen hand, att undvika att asylsökande hamnar i social och ekonomisk utsatthet. Syftet med förslaget är alltså att asylsökande i större utsträckning än i dag ska bo på asylboenden, vilket i sin tur bidrar till att minska risken för utsatthet. Det bör framhållas att en asylsökande alltid kan vända sig till Migrationsverket för att bli tilldelad en boendeplats och därmed få rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Denna möjlighet står öppen under hela asylprocessen, även om den asylsökande av något skäl väljer att inte bo på ett asylboende under en period. För att syftet med förslaget ska uppnås är det givetvis, som flera remissinstanser framhåller, viktigt att reglerna tydligt kommuniceras till dem som berörs.

Institutet för mänskliga rättigheter anser att förslaget innebär inskränkningar av rätten att röra sig fritt och välja bosättningsort, rätten till privat- och familjeliv och rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och lämplig bostad, samt att utredningen inte har visat att förslagen är lämpliga och nödvändiga i enlighet med proportionalitetsprincipen i relation till förslagets syfte. Även *Independent Living Institute* anser att förslaget strider mot rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och lämplig bostad, men också rätten till grundläggande social trygghet. Regeringen delar inte remissinstansernas uppfattning. Förslaget innebär att det ställs upp ytterligare villkor för dagersättning och särskilt bidrag för asylsökande men inte någon otillåten begränsning av rätten att röra sig fritt och välja bosättningsort, och inte heller någon inskränkning av rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och lämplig bostad. Som utredningen påpekar innebär möjligheten till undantag från villkoret att bl.a. rätten till privat- och familjeliv tillgodoses (se avsnitt 5.3). Förslaget är vidare förenligt med EU-rätten. Det kan framhållas att i många andra EU-medlemsstater är utgångspunkten att asylsökande ska bo på asylboende för att få rätt till materiella mottagningsvillkor, t.ex. ekonomiskt bidrag. De problem som finns i dag till följd av att asylsökande i stor utsträckning bor i eget boende är, enligt regeringens uppfattning, så omfattande att det föreslagna villkoret är både lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet, dvs. att fler asylsökande ska bo på asylboende.

Några remissinstanser framför en oro för att förslaget kan innebära särskilt negativa konsekvenser för asylsökande med en funktionsnedsättning eller särskilda behov av stöd. Funktionsrätt Sverige och *Independent Living Institute* framför att förslaget kan strida mot rätten att leva självständigt och delta i samhället enligt FN:s funktionsrättskonvention.

Regeringen anser i likhet med remissinstanserna att det är angeläget att asylsökande med funktionsnedsättning eller andra typer av särskilda

behov får det stöd och den hjälp som de har rätt till. Däremot delar regeringen inte de farhågor som remissinstanserna för fram i fråga om förslaget följer för dessa grupper. Inom ramen för Migrationsverkets ansvar för mottagande av asylsökande och uppdraget att driva asylboenden tillhandahåller Migrationsverket i dag tillgänglighetsanpassade boenden för asylsökande med funktionsnedsättningar. Någon ändring i Migrationsverkets ansvar i detta avseende är inte avsedd. Utgångspunkten är alltså att Migrationsverket ska tilldela den asylsökande en boendeplats med nödvändiga anpassningar av boendemiljön. Vidare ska Migrationsverket under hela asylförfarandet ta hänsyn till om en asylsökande på grund av individuella faktorer bedöms vara utsatt och ha särskilda mottagningsbehov (se artikel 21 och 22 i mottagandedirektivet). Någon ändring i detta avseende är inte heller avsedd. Regeringen bedömer sammantaget att förslaget inte riskerar att få diskriminerande effekter eller stå i strid med Sveriges internationella åtaganden.

Regeringen ansluter sig alltså till utredningens bedömning att den nuvarande möjligheten att bo i eget boende med bibehållen rätt till ekonomiska förmåner bör tas bort, och att boende i asylboende ska vara ett villkor för att få rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Det innebär att Migrationsverket som en del av prövningen av rätten till dagersättning eller särskilt bidrag ska pröva om den asylsökande bor på tilldelad boendeplats. Det innebär också att Migrationsverket ska ompröva frågan om dagersättning om boendeförhållandena ändras på ett sådant sätt att den asylsökande inte längre har rätt till dagersättning och särskilt bidrag, dvs. om den asylsökande inte längre bor på asylboendet i enlighet med villkoret.

Särskilda överväganden i fråga om asylsökande barn

Asylsökande barn som bor tillsammans med en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd i Sverige är undantagna från tillämpningsområdet för lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och kommer alltså inte att omfattas av förslaget, se 1 a § första stycket LMA. Inte heller ensamkommande barn som söker asyl bör omfattas, då denna grupp inte tilldelas en plats på asylboende utan i stället får ett boende som en kommun anvisats att ordna för barnet, se 3 § andra stycket LMA. För att detta ska vara tydligt bör det framgå uttryckligen i lagtexten.

När det gäller barn som söker asyl tillsammans med sina vårdnadshavare bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att förslaget bör omfatta samtliga familjemedlemmar, även barn. Barn som söker asyl tillsammans med sina vårdnadshavare bör alltså – liksom vårdnadshavarna – inte ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag om familjen bosätter sig någon annanstans än på det tilldelade asylboendet.

Flera remissinstanser, däribland *Barnombudsmannen* och *Rädda Barnen*, påpekar att barn till föräldrar som väljer bort asylboende och därmed förlorar rätten till dagersättning och särskilt bidrag riskerar att påverkas negativt. En synpunkt som framförs av bl.a. *FARR* är att barn inte ska behöva bära konsekvenserna av att föräldrarna väljer att bosätta sig i eget boende och att barn därför inte bör omfattas av det föreslagna villkoret.

Det är givetvis viktigt att asylsökande barn inte lever under otrygga och utsatta förhållanden. Barnfamiljer löper också särskilt stor risk att drabbas av de negativa effekter som eget boende kan medföra. Det är alltså angeläget att de i stället bor på asylboende. I likhet med utredningen anser regeringen att det inte skulle vara lämpligt att ha en reglering som innebär att barn i asylsökande familjer behåller rätten till dagernättning och särskilt bidrag vid boende i eget boende, medan vårdnadshavarna förlorar rätt till ersättning. Dagernättning och särskilt bidrag för barn som söker asyl med sin familj betalas i regel ut till barnets vårdnadshavare. Om barn skulle ha rätt till dagernättning och särskilt bidrag oavsett boendeform skulle alltså vårdnadshavare som ordnat eget boende fortsatt få visst ekonomiskt bistånd av Migrationsverket att disponera. En sådan ordning skulle riskera att motverka syftet med regleringen. Det rimliga är i stället att hela familjens rätt till dagernättning och särskilt bidrag upphör när vårdnadshavarna väljer bort asylboende. Ansvar för att barnets behov tillgodoses ligger i första hand hos vårdnadshavarna och det får antas att vårdnadshavare som väljer att bosätta sig någon annanstans än på det tilldelade asylboendet, trots att det då inte finns möjlighet att få dagernättning och särskilt bidrag, har ordnat med familjens försörjning på annat sätt. Asylsökande familjer har också möjlighet att när som helst under asyltiden vända sig till Migrationsverket för att få plats för familjen på ett asylboende, och därmed även möjlighet att få dagernättning och särskilt bidrag. Migrationsverket bör även vara särskilt noga med att informera vårdnadshavare om konsekvenserna av att inte bo på ett asylboende och om möjligheten att när som helst under asyltiden tilldelas en plats på ett asylboende. Om Migrationsverket bedömer att det finns risk för att ett barn far illa ska myndigheten dessutom göra en orosanmälan till socialtjänsten (se rättsligt ställningstagande RS/060/2021).

I enlighet med vad Barnombudsmannen och Rädde Barnen påpekar är det också viktigt att Migrationsverket inför ett beslut om att dagernättningen ska upphöra för en asylsökande familj gör en noggrann analys av konsekvenserna för barnet och beaktar barnets rättigheter, se vidare om undantag från villkoret i enskilda fall i avsnitt 5.3.

Prövningen av om en asylsökande uppfyller boendevillkoret

Vid prövningen av om en asylsökande har rätt till dagernättning och särskilt bidrag ska Migrationsverket alltså, utöver de förutsättningar som gäller i övrigt, pröva om den asylsökande bor på det tilldelade asylboendet. Det är den asylsökande som ska visa att han eller hon uppfyller detta villkor, det s.k. boendevillkoret. Vid prövningen av en ansökan om dagernättning som sker i samband med att en asylsökande för första gången tilldelas en boendeplats bör dock utgångspunkten vara att den asylsökande kommer att bo på det tilldelade asylboendet i en sådan utsträckning att boendevillkoret är uppfyllt. Migrationsverket bör alltså i regel kunna utgå i från att den uppgift om boende som asylsökanden lämnar i biståndsansökan är korrekt, om det inte förekommer uppgifter i ärendet som ger anledning att utreda frågan vidare.

Om Migrationsverket efter beslutet får kännedom om omständigheter som talar för att den asylsökande inte bor på asylboendet ska Migrationsverket på eget initiativ ompröva rätten till dagernättning.

Förutom när den asylsökande själv anmäler ändrade förhållanden bör omprövning ske om det framkommer uppgifter på annat sätt som talar för att den asylsökande inte bor kvar.

Kammarrätten i Stockholm och Stockholms Stadsmission efterfrågar ett förtydligande av vad som avses med att en asylsökande bor på asylboendet. En asylsökande ska anses bo på tilldelat asylboende om han eller hon tillbringar sin dygnsvila där. Utgångspunkten är att den asylsökande ska vistas på asylboendet under en sammanhängande vilotid varje dygn. Undantag bör kunna godtas under kortare perioder vid enstaka tillfällen. Att den asylsökande är borta under ett eller ett par dygn vid enstaka tillfällen, t.ex. för att besöka släkt eller vänner, bör exempelvis inte leda till bedömningen att han eller hon inte bor kvar. En bedömning får göras i det enskilda fallet.

Bedömningen av om en asylsökande bor på ett asylboende skiljer sig alltså från bedömningen av var en person ska anses vara bosatt eller ha sin hemvist enligt andra regelverk, jfr t.ex. 7 § folkbokföringslagen (1991:481). *Förvaltningsrätten i Stockholm* för fram att lagtexten som utredningen föreslår inte utesluter möjligheten att en utlänning kan anses bo på asylboendet samtidigt som han eller hon kan anses bo även på ytterligare platser. För att tydliggöra att den asylsökande inte kan bo på flera platser, och att asylboendet ska utgöra det enda boendet, bör det anges i bestämmelsen att den asylsökande *enbart* ska bo på det tilldelade boendet. Det innebär att den asylsökande, för att uppfylla boendevillkoret, endast ska bo på asylboendet och inte också delvis bo på en eller flera andra platser.

Bedömningen av om den asylsökande bor enbart på det tilldelade asylboendet ska alltså göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Utöver uppgifter som den asylsökande själv lämnar om sina boendeförhållanden kan till exempel den omständigheten att den asylsökande har tömt sitt boendetrymme på personliga tillhörigheter eller inte tagit emot sin post tala för att han eller hon inte enbart bor på asylboendet. Omständigheter som framkommer vid en undersökning av den asylsökandes boendetrymme kan också vara av betydelse för bedömningen, se nedan om behovet av kontrollåtgärder.

Det är förhållandena vid tidpunkten för Migrationsverkets beslut om att dagersättningen ska upphöra som är relevant vid bedömningen. Om en asylsökande som flyttat ut från asylboendet flyttar tillbaka innan beslutet fattas, ska rätten till dagersättning alltså inte upphöra. En asylsökande kan också, efter ett beslut om att rätten till dagersättning ska upphöra, be om att få en boendeplats tilldelad på nytt och ansöka om dagersättning på nytt. Migrationsverket ska då göra en ny prövning av om boendevillkoret – och övriga villkor – är uppfyllda. För att en asylsökande i ett sådant fall ska återfå rätten till dagersättning bör det krävas att den asylsökande med sitt agerande visar att han eller hon avser att bo i asylboendet, till exempel genom att flytta dit personliga tillhörigheter.

Den föreslagna ordningen innebär att en asylsökande ska bo på det asylboende där han eller hon senast tilldelats plats. Om Migrationsverket har tilldelat den asylsökande en ny boendeplats ska rätten till dagersättning och särskilt bidrag upphöra om den asylsökande vägrar flytta från den tidigare boendeplatsen.

Om det framkommer uppgifter som vid en inledande bedömning innebär att den asylsökande inte uppfyller boendevillkoret, ska Migrationsverket ta upp frågan om att rätten till dagersättning ska upphöra. Den enskilde ska som huvudregel få del av relevant material i ärendet innan en myndighet fattar beslut, se 25 § förvaltningslagen (2017:900). Utredningen föreslår att ett undantag från kommunikationsskyldigheten ska införas för den situationen att den asylsökande inte kan nås på uppgivna kontaktuppgifter. Kommunikationskyldigheten i 25 § förvaltningslagen hindrar emellertid inte att Migrationsverket fattar beslut utan att ha kommunicerat om det saknas aktuella kontaktuppgifter, förutsatt att myndigheten har gjort de ansträngningar som krävs för att fullgöra sin serviceskyldighet i detta avseende, se 6 § förvaltningslagen. Regeringen bedömer därför att det inte finns ett behov av ett undantag från kommunikationsskyldigheten.

Ett beslut om dagersättning gäller omedelbart och får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (22 § första och tredje styckena LMA).

Behovet av kontrollåtgärder

För att det ska vara möjligt för Migrationsverket att bedöma om en asylsökande bor enbart på det tilldelade boendet krävs att vissa kontrollåtgärder genomförs på asylboendena. Migrationsverket bör upprätta ändamålsenliga rutiner för detta. Iakttagelser av personalen på boendena och annan information som kan ha betydelse för bedömningen att en asylsökande inte längre uppfyller boendevillkoret bör dokumenteras, se 27 § förvaltningslagen. Regeringen föreslår också att Migrationsverket ska få rätt att undersöka boendetrymmen och slutna förvaringsställen på asylboenden om det behövs för att kunna bedöma om den asylsökande uppfyller boendevillkoret, se avsnitt 5.5.

Bestämmelser som rör eget boende ska tas bort

De föreslagna ändringarna innebär att nuvarande ordning med eget boende för asylsökande inte längre ska gälla. Av det skälet bör 10 a och 16 §§ LMA, som innehåller bestämmelser om bl.a. villkor för dagersättning och om bostadsersättning för asylsökande som bor i eget boende, upphävas.

5.3 Undantag från boendevillkoret i enskilda fall

Regeringens förslag: Villkoret att asylsökande ska bo på ett asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag ska inte gälla för en asylsökande som bor tillsammans med en medlem av den närmaste familjen som är bosatt i Sverige, och inte heller för en asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl för att inte bo på asylboende.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt utredningen ska undantaget för synnerliga skäl anses innefatta ytterligare situationer där vuxna asylsökande har en anknytning till en kommun.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. Flera remissinstanser, bl.a. *Rädda Barnen* och

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL), är positiva till förslaget om undantag för asylsökande som vill bo med en nära familjemedlem. Vissa remissinstanser, däribland *Asylrättscentrum*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Rädda Barnen*, *RFSL* och *Stockholms Stadsmission*, menar dock att undantaget även bör omfatta par som inte sammanbott i hemlandet men där förhållandet framstår som seriöst och har etablerats i hemlandet. Synpunkten motiveras med att personer som inte kunnat sammanbo med sin partner i hemlandet på grund av t.ex. risk för repressalier och förföljelse inte ska exkluderas.

När det gäller förslaget om undantag för den som har synnerliga skäl menar *Asylrättscentrum*, *Barnombudsmannen*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Rädda Barnen*, *Svenska kyrkan* och *Sveriges kristna råd* att rekvisitet synnerliga skäl är för restriktivt och att särskilda skäl bör räcka. Även *Independent Living Institute* och *Länsstyrelsen i Jönköpings län* menar att undantaget bör vara mindre restriktivt. *Diskrimineringsombudsmannen* och *Funktionsrätt Sverige* anser att kravet på synnerliga skäl riskerar att ge upphov till särskilt missgynnande effekter för bl.a. asylsökande med viss funktionsnedsättning, visst kön, viss ålder, viss religion och viss sexuell läggning. *UNHCR* anser att undantaget bör vara mer flexibelt och omfatta asylsökande som har möjlighet att bo hos släkt och vänner eller som har tillräckliga ekonomiska medel samt barnfamiljer.

Malmö kommun framför att det bör övervägas om asylsökande med tillräcklig inkomst för att bosätta sig i eget boende bör undantas från boendevillkoret. *Asylrättscentrum* framför att beviskravet för att en enskild ska omfattas av ett undantag bör förtydligas. *Migrationsverket* framför att möjligheten till undantag kommer att medföra en mer omfattande prövning av rätten till dagersättning och därmed en ökad resursåtgång.

Skälen för regeringens förslag

Det bör finnas möjlighet till undantag från boendevillkoret i vissa fall

För att åstadkomma den förändring i mottagandet som regeringen eftersträvar bör utgångspunkten vara att alla asylsökande ska omfattas av villkoret att bo på tilldelat asylboende för att få rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Det kan emellertid uppkomma situationer då det skulle framstå som orimligt att kräva att den asylsökande ska bo på ett asylboende. I vissa fall kan det alltså finnas skäl att göra undantag från villkoret.

För att syftet med boendevillkoret inte ska gå förlorat bör en utgångspunkt för en sådan reglering vara att undantag endast ska gälla för asylsökande som har starka och beaktansvärda skäl för att inte bo på asylboende. Som *Migrationsverket* framhåller innebär möjligheten till undantag också en ökad resursåtgång för myndigheten. Även i syfte att hålla nere den administrativa bördan bör alltså möjligheten till undantag vara restriktiv.

Utredningen föreslår att undantag från boendevillkoret ska göras när den asylsökande har kärnfamilj i form av en eller flera nära familjemedlemmar som redan är bosatta i Sverige och som den asylsökande vill bo tillsammans med. Det skulle enligt utredningen kunna anses oskäligt att kräva att nära familjemedlemmar ska leva åtskilda för att den asylsökande ska få del av förmåner. Flera remissinstanser, bl.a. *Rädda Barnen* och *RFSL*, är positiva till ett sådant undantag. Även regeringen instämmer i att det inte bör krävas att nära familjemedlemmar lever åtskilda under tiden den asylsökande familjemedlemmens ansökan prövas. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att asylsökande som bor med en nära familjemedlem bör undantas från villkoret att bo på ett asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag. De familjemedlemmar som bör omfattas av bestämmelsen är make eller maka, sambo, underåriga barn eller föräldrar till underåriga asylsökande barn, jfr artikel 2 c i mottagandedirektivet, och artikel 4.1 i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening. Eftersom uttrycket nära familjemedlem förekommer i 8 kap. 17 § utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL, med en något annan innebörd, bör uttrycket medlem av den närmaste familjen användas i lagtexten i stället.

Uttrycken make och sambo gäller såväl olikkönade som samkönade par. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll, se 1 § sambolagen (2003:376). Enligt utredningen bör kravet på att paret stadigvarande ska ha bott tillsammans innebära att paret även ska ha sammanbott i hemlandet. Som flera remissinstanser påpekar, bl.a. *Asylrättscentrum*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län* och *RFSL*, finns det par som inte har kunnat dela hushåll före ankomsten till Sverige, på grund av lagar i länder där exempelvis samkönade relationer kriminaliseras. Detsamma kan gälla för olikkönade par vars förhållande inte accepteras i den kultur de levt i. Det föreslagna undantaget för nära familjemedlemmar syftar emellertid till att undvika att familjer som tidigare levt tillsammans separeras under asylprocessen och bör därför, så som utredningen föreslår, förbehållas den närmsta etablerade familjekretsen. Att inom ramen för mottagandet ta ställning till den typen av omständigheter som i annat fall skulle aktualiseras – och som i vissa fall kan kräva omfattande underlag – skulle dessutom innebära ytterligare resursåtgång för Migrationsverket. Med särskild hänsyn även till att boendevillkoret endast gäller under en begränsad tid delar regeringen därför utredningens uppfattning att det bör krävas att paret har sammanbott före asylansökan för att anses vara sambor i detta sammanhang.

Utredningen föreslår att undantaget i vissa fall ska omfatta andra än make eller maka, sambo, underåriga barn eller föräldrar till underåriga barn. Som exempel nämner utredningen att den asylsökande precis har fyllt 18 år och alltid tidigare har levt tillsammans med sina föräldrar, och annan nära anhörig om han eller hon har ingått i samma hushåll som den asylsökande och det finns ett särskilt beroendeförhållande mellan dem. Regeringen delar utredningens bedömning att sådana situationer bör omfattas av undantaget för boende med en medlem i den närmaste familjen.

För att omfattas av undantaget bör det krävas att familjemedlemmen är bosatt i Sverige. Bosatt bör i detta sammanhang ha samma innebörd som i folkbokföringslagen. Det innebär bl.a. att familjemedlemmen som utgångspunkt behöver ha uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige.

Det bör finnas möjlighet till undantag om den asylsökande har synnerliga skäl att inte bo på asylboende

Enligt utredningen bör det även kunna göras undantag från boendevillkoret för en asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på ett asylboende. Flera remissinstanser, bl.a. *Asylrättscentrum*, *UNHCR* och *Malmö kommun*, framför att kravet för undantag bör ställas lägre och omfatta fler situationer. Som anges ovan anser regeringen emellertid att undantagen behöver vara restriktivt utformade för att inte riskera att boendevillkoret urholkas. Regeringen ansluter sig därför till utredningens bedömning av hur undantaget bör utformas.

Att det ska vara fråga om synnerliga skäl innebär att det ska handla om undantagssituationer som vanligen bara omfattar ett fåtal asylsökande. Utgångspunkten bör vara att det skulle framstå som uppenbart oskäligt att kräva att den asylsökande ska bo på ett asylboende för att få del av ekonomiska förmåner. Det ska finnas synnerliga skäl i förhållande till den asylsökandes behov av att bo någon annanstans än på asylboende. Däremot saknar det betydelse för bedömningen hur stort behov den asylsökande har av förmånerna. Det är alltså den asylsökandes behov av att bo någon annanstans än på ett asylboende som ska prövas, inte behovet av att få dagersättning eller särskilt bidrag vid boende utanför asylboende.

Exempel på när en asylsökande med hänsyn till sina personliga förhållanden ska anses ha synnerliga skäl för att inte bo på ett asylboende kan vara att den asylsökande är sjuk och behöver vistas på sjukhus, att den asylsökande behöver vistas på skyddat boende eller att han eller hon är föremål för t.ex. omhändertagande eller tvångsvård. Ett ytterligare exempel kan vara att en asylsökande till följd av en funktionsnedsättning har behov av ett tillgänglighetsanpassat boende och Migrationsverket av något skäl saknar möjlighet att ordna ett sådant boende, men den asylsökande har möjlighet att ordna det på egen hand.

När det gäller den uppfattning som *Diskrimineringsombudsmannen och Funktionsrätt Sverige* framför – dvs. att undantaget bör vara mindre restriktivt för att undvika risk för diskriminerande effekter – kan det framhållas att Migrationsverket ska beakta de behov av anpassningar i boendet som krävs för att tillgodose en rimlig levnadsnivå för den asylsökande. Om det i det enskilda fallet skulle uppstå en situation där den asylsökande kan få sitt behov av anpassningar av boendet tillgodosett i eget boende, och Migrationsverket av något skäl inte kan tillhandhålla ett boende med nödvändiga anpassningar, kan det alltså – som anges ovan – innebära att det finns synnerliga skäl för undantag från boendevillkoret. Att en asylsökande i en sådan situation bor i eget boende med bibehållna ekonomiska förmåner innebär emellertid inte att asylsökanden har rätt till andra typer av insatser, exempelvis från kommunen, än vad han eller hon hade haft på ett asylboende.

Ett annat exempel på vad som kan utgöra synnerliga skäl för att göra undantag från boendevillkoret är om ett ensamkommande barn hinner fylla 18 år innan asylprocessen är avslutad, och bör få fortsätta skolgången i den kommun där han eller hon placerats. Utredningen menar att även asylsökande som uppgett att de är under 18 år och inledningsvis betraktats som ett ensamkommande barn, men som Migrationsverket under asyltiden bedömer är vuxna, ska anses ha synnerliga skäl att bo kvar på det boende som anvisats av en kommun för att kunna fortsätta skolgången. Enligt regeringens bedömning bör dock den asylsökande efter åldersbedömningen behandlas på samma sätt som andra vuxna asylsökande, dvs. som utgångspunkt bo på ett asylboende och omfattas av boendevillkoret. Regeringen delar inte heller utredningens uppfattning att den omständigheten att en asylsökande är etablerad i en kommun när asylansökan görs ska kunna utgöra synnerliga skäl för att undantas från boendevillkoret.

Vid bedömningen ska hänsyn även tas till om den asylsökande bedöms vara en utsatt person enligt mottagandedirektivet. Att det rör sig om en utsatt person är alltså en omständighet som ska beaktas i den bedömning som ska göras men behöver inte i sig betyda att den asylsökande har synnerliga skäl för att inte bo på ett asylboende. Vid alla åtgärder och beslut som rör barn ska Migrationsverket, som bl.a. *Barnombudsmannen* och *Rädda Barnen* framhåller, göra en barnkonsekvensanalys och beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Det skulle kunna få till följd att det i ett enskilt fall anses finnas synnerliga skäl att bibehålla rätten till dagersättning och särskilt bidrag, t.ex. för att ett asylsökande barn under en viss tid ska kunna gå kvar i skolan där familjen bor när reglerna börjar tillämpas i stället för att omedelbart flytta till ett asylboende, se även avsnitt 8.

Prövningen av undantag från boendevillkoret

Migrationsverket ska på eget initiativ ta ställning till om den asylsökande omfattas av något av undantagen när den asylsökande ansöker om dagersättning, och det framgår att han eller hon inte avser att bo på ett asylboende. Detsamma gäller om myndigheten bedömer att den asylsökande inte längre uppfyller boendevillkoret och därför överväger att besluta att rätten till dagersättning ska upphöra. Även vid prövningen av en ansökan om särskilt bidrag ska Migrationsverket utifrån omständigheterna bedöma om en asylsökande som bor i eget boende omfattas av något undantag. Det är som utgångspunkt den asylsökande som ska visa att de faktiska omständigheter som kan ligga till grund för ett undantag från boendevillkoret föreligger och att han eller hon därmed uppfyller villkoren för dagersättning och särskilt bidrag.

Den asylsökande bör ges möjlighet att inkomma med skäl till att han eller hon bör undantas från boendevillkoret innan Migrationsverket fattar beslut. Om Migrationsverket i efterhand får information som innebär att den asylsökande bedöms omfattas av undantaget kan Migrationsverket under vissa förutsättningar ändra beslutet med stöd av 37 eller 38 § förvaltningslagen.

5.4 Undantag från boendevillkoret i extraordinära situationer

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om undantag från boendevillkoret, om tillströmningen av asylsökande eller utlänningar som ansöker om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det är nödvändigt för att tillgodose behovet av boendeplatser på asylboenden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att föreskrifter om undantag från boendevillkoret ska kunna meddelas när massflyktsdirektivet är aktiverat eller när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan förväntas bli särskilt omfattande. Utredningen föreslår även att föreskrifter om undantag alltid ska vara tidsbegränsade.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Asylrättscentrum* anser att även särskilda händelser som krig eller naturkatastrof bör utgöra skäl för undantag. *Malmö kommun* saknar resonemang om konsekvenserna för de socioekonomiskt utsatta områden som i dag är undantagna enligt 10 a § LMA i en krissituation då det föreslagna undantaget tillämpas. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Vetlanda kommun* anser att beslut om undantag inte bör kunna delegeras till en myndighet. *Södertälje kommun* framför att regeringen bör ha en dialog och ett remissförfarande med kommunerna innan beslut om undantag fattas.

Skälen för regeringens förslag: Antalet skyddsökande som kommer till Sverige kan på kort tid öka kraftigt utan att det har varit möjligt för Migrationsverket att ta höjd för detta i planeringen av myndighetens boendebestand, exempelvis på grund av händelser i omvärlden som varit svåra att förutse. Vid en oförutsedd hög tillströmning av skyddsökande kan det därför bli svårt för Migrationsverket att ordna boendeplatser i den takt som behovet uppstår.

Det är inte ekonomiskt försvarbart eller önskvärt att Migrationsverket ska ha ett stort antal boendeplatser i beredskap som i långa perioder inte används. För att ha beredskap för oförutsedda höga tillströmningar av asylsökande eller utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet behövs i stället en viss flexibilitet i mottagningssystemet som möjliggör alternativa boendelösningar. De som har möjlighet att bo hos släkt och vänner, eller på annat sätt ordna boende utanför asylboendena, bör i akuta situationer med hög belastning i mottagningssystemet kunna göra det utan att förlora rätten till dagarsättning och särskilt bidrag till följd av det boendevillkor som nu föreslås.

När tillströmningen av asylsökande eller utlänningar som ansöker om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande, kan regeringen om det är nödvändigt för att ordna boende för dessa personer meddela föreskrifter om undantag från flera krav i plan- och bygglagen, se 16 kap. 13 a § plan- och bygglagen (2010:900). I en

sådan situation kan tillfälliga boendelösningar användas såsom tältförläggningar, idrottshallar och lagerlokaler. Asylsökande som hänvisas till sådana tillfälliga boenden, som inte uppfyller de normala villkoren för bostäder, bör rimligen inte bli av med sin dagersättning eller rätten till särskilt bidrag om de hittar en annan boendelösning.

Regeringen bedömer därför att det bör finnas möjlighet att snabbt besluta om att boendevillkoret för dagersättning och särskilt bidrag tillfälligt inte ska gälla. Det bör i en sådan situation inte krävas lagändringar, utan beslut bör kunna fattas av regeringen eller en myndighet. En förutsättning för ett sådant beslut bör dock vara att det rör sig om en extraordinär situation som innebär att boendesituationen inte kan lösas på annat sätt. Föreskrifter om undantag från boendevillkoret bör därför kunna meddelas, om tillströmningen av asylsökande eller utläningar som omfattas av massflyktsdirektivet har varit, eller kan förväntas bli, särskilt omfattande och det är nödvändigt för att tillgodose behovet av boendeplatser på asylboenden. Detta innebär att undantag kan beslutas oavsett vad tillströmningen av skyddssökande beror på, dvs. även situationer som t.ex. krig och naturkatastrofer som *Asylrättscentrum* nämner. Genom att asylsökande som har möjlighet att ordna eget boende kan göra det med bibehållen dagersättning och särskilt bidrag kan boendeplatser i asylboendena frigöras för de skyddssökande som har behov av det.

SKR och *Vetlanda kommun* anser inte att beslutet om att införa ett undantag från boendevillkoret bör kunna delegeras till en myndighet. Regeringen anser dock att det i vissa situationer, t.ex. hastigt uppkomna situationer i närområdet, kan vara nödvändigt att beslut kan fattas snabbt även på myndighetsnivå. En sådan möjlighet bör alltså finnas. Som *Södertälje kommun* påpekar kan det finnas skäl att i lämplig utsträckning samråda med kommunerna innan beslut om undantag fattas.

Kravet på att tillströmningen av utläningar har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande innebär att antalet skyddssökande som kommer till Sverige ska avvika väsentligt från normala nivåer. Avsikten är att möjligheten att göra undantag från tillämpningen av boendevillkoret ska användas som en sista åtgärd när andra möjligheter att lösa behovet av boendeplatser är uttömda. Föreskrifter om att boendevillkoret inte ska gälla bör inte heller gälla under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till boendesituationen. När den akuta situationen upphört och det återigen finns tillräckligt med boendeplatser inom Migrationsverkets boendebestand bör utgångspunkten vara att boendevillkoret ska gälla fullt ut igen. Det bör däremot inte krävas att föreskrifterna alltid ska vara tidsbegränsade, såsom utredningen föreslår. Det är svårt att förutse vilka situationer som kan uppstå där föreskrifter om undantag kan behövas, och det kan inte uteslutas att ett krav på tidsbegränsning kan framstå som mindre ändamålsenligt i vissa fall. Det bör därför vara upp till regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att bedöma om föreskrifterna ska vara tidsbegränsade eller inte.

Det bör även stå regeringen eller den utpekade myndigheten fritt att avgöra i det enskilda fallet vilken typ av undantag från boendevillkoret som är ändamålsenligt i situationen. Föreskrifter om undantag bör alltså vid behov kunna utformas på så sätt att endast vissa grupper undantas, t.ex. asylsökande som har genomfört den muntliga asyolutredningen. Det kan

även finnas anledning att ta sådana hänsyn som *Malmö kommun* framhåller, t.ex. att vissa geografiska områden där utanförskapet är stort inte omfattas av undantaget från boendevillkoret.

För att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om att boendevillkoret tillfälligt inte ska gälla behöver en upplysningsbestämmelse införas i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Bestämmelsen bör utformas så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från boendevillkoret om tillströmningen av asylsökande eller utlänningar som söker uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har varit, eller kan väntas bli, särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses. Bestämmelsen bör placeras under en gemensam rubrik tillsammans med de övriga bestämmelserna i lagen som ger regeringen rätt att meddela föreskrifter.

5.5 Utökad kontroll av asylsökandes boendeförhållanden

Regeringens förslag: Migrationsverket ska få undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som den asylsökande disponerar på asylboendet, om det kan misstänkas att den asylsökande inte bor på den tilldelade boendeplatsen och undersökningen behövs för att kunna bedöma om han eller hon uppfyller boendevillkoret för dagarsättning och särskilt bidrag.

Undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

Beslutet att genomföra en undersökning ska gälla omedelbart.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att Migrationsverket ska få bereda sig tillträde till en utlännings boendetrymme på ett asylboende om det behövs för att Migrationsverkets uppdrag enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska kunna fullgöras, samt få undersöka slutna förvaringsställen om det är nödvändigt för att ta ställning till om den asylsökande bor på asylboendet. Utredningen föreslår också att motsvarande befogenhet ska gälla för kommuner i fråga om utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet samt att det ska införas en informationsskyldighet för kommunerna om dessa utlännings boendeförhållanden. Vidare föreslår utredningen att proportionalitetsprincipen ska framgå av lagtexten. Utredningen föreslår inte att undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne, och inte heller att ett beslut om undersökning ska gälla omedelbart.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget och anför att det rör sig om en mycket integritetskränkande åtgärd som innebär långtgående myndighetsutövning. Enligt advokatsamfundet krävs en mer ingående analys av rättsläget innan åtgärden kan införas. Advokatsamfundet framför också att lagtexten är

alltför oprecis för att utgöra ett skydd för den enskilde samt att det inte framgår om Migrationsverket ska fatta beslut om kontrollen, exempelvis så som myndigheten gör för förvarstagna. *Funktionsrätt Sverige*, som också avstyrker förslaget, anför att förslaget innebär en tydlig kränkning av den personliga integriteten och därmed strider mot artikel 22 om respekt för privatlivet i FN:s funktionsrättskonvention. Även *Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter* avstyrker förslaget och framhåller bl.a. att sådana kontroller som föreslås utgör ett omotiverat ingrepp i den asylsökandes privatliv. *Asylrättscentrum* framför att de föreslagna kontrollerna kan påverka förtroendet mellan den boende och Migrationsverkets personal negativt. Asylrättscentrum menar också att formerna och förutsättningarna för kontrollerna bör regleras mer i detalj, t.ex. bör kontroller endast få utföras av minst två närvarande personer ur personalen. *Barnombudsmannen* anser att det inte utifrån befintligt material går att bedöma om förslaget är förenligt med internationell rätt. Om förslaget genomförs instämmer Barnombudsmannen, liksom Asylrättscentrum, i att det är viktigt att Migrationsverket iakttar all den hänsyn som omständigheterna medger i samband med åtgärden. Barnombudsmannen framhåller att principen om barnets bästa behöver vara vägledande för såväl om som hur en kontroll ska äga rum.

Riksdagens ombudsmän (JO) framför att när det handlar om åtgärder som innebär intrång i den personliga integriteten ställs det höga krav på en rättssäker reglering. För att regleringen ska vara godtagbar krävs bl.a. att ändamålet med åtgärden är tydligt avgränsat. Det ändamål som föreslås av utredningen – dvs. när det behövs för att verkets uppdrag respektive kommunens uppdrag enligt denna lag ska kunna fullgöras – är enligt JO alltför obestämt och behöver preciseras. JO efterfrågar därutöver ytterligare analys och resonemang kring flera olika frågor, däribland hur det kan säkerställas att den som beslutar om tvångsåtgärderna har kunskap och kompetens om de rättsliga förutsättningarna och vad som gäller vid verkställigheten, om och hur regleringen kan tillämpas om ett asylboende drivs i lokaler som tillhandahålls av en privat aktör, om det finns ett behov av ett vittnes närvaro eller andra åtgärder för att ta den enskildes intressen till vara och om den enskilde ska ha tillgång till något rättsmedel. Vidare tar JO upp behovet av föreskrifter om dokumentationsskyldighet och frågan om vilken befogenhet som ska finnas att använda våld eller tvång för att verkställa åtgärderna.

Skälen för regeringens förslag

Rättsliga förutsättningar

Enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen är var och en skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Utrymmen som omfattas av skyddet mot husrannsakan eller liknande intrång är hus, rum, och slutna förvaringsställen som inte är tillgängliga för allmänheten. Med liknande intrång avses intrång som inte sker i undersökningssyfte (se prop. 1975/76:209 s. 147). Skyddet är relativt och för andra än svenska medborgare får särskilda begränsningar göras genom lag (2 kap. 25 § första stycket 3 regeringsformen).

Av 2 kap. 19 § regeringsformen följer vidare att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 8 i Europakonventionen har enskilda rätt till skydd för privat- och familjeliv. Skyddet omfattar den enskildes privat- och familjeliv, hem samt korrespondens och innebär att en offentlig myndighet inte får inskränka denna rättighet utan stöd i lag och bara om det är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den nationella eller allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Husrannsakan och liknande åtgärder omfattas typiskt sett av skyddet (se t.ex. Europadomstolens avgörande, *Kruglov m.fl. mot Ryssland*, nr 11264/04 och 15 andra, dom meddelad den 4 februari 2020). Rätten till skydd för barns privat- och familjeliv följer även av artikel 16 i barnkonventionen.

I artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) uttrycks motsvarande rättighet på det sättet att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer. Av mottagandedirektivet framgår att direktivet syftar till att främja tillämpningen av bl.a. artikel 7 i EU:s rättighetsstadga och att direktivet måste genomföras i enlighet därmed.

Inskränkningar i skyddet mot husrannsakan och liknande intrång finns bl.a. i 28 kap. rättegångsbalken som ger domstol, åklagare, förundersökningsledare samt i vissa fall polisman rätt att under vissa förutsättningar förordna om husrannsakan inom ramen för en brottsutredning. Vid husrannsakan finns vissa regler för verkställigheten i syfte att tillgodose den misstänktes intressen samt intresset av en effektiv brottsutredning, bl.a. bestämmelser om vittnes närvaro (28 kap. 7 § rättegångsbalken). Enligt 8 kap. 2 § fängelselagen (2010:610) får en intagens bostadsrum, tillhörigheter och slutna förvaringsrum kontrolleras i den utsträckning det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas. Motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 1 § häkteslagen (2010:611).

Inskränkningar förekommer även utanför den rättsvårdande verksamheten. Enligt 17 b § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och 32 b § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) får personal på särskilda ungdomshem och s.k. LVM-hem under vissa förutsättningar utföra rumsvisitation. I de respektive bestämmelserna anges att om det behövs för att genomföra vården eller upprätthålla ordningen vid hemmet, får bostadsrum och andra slutna förvaringsställen som disponeras av någon som vistas eller är intagen på hemmet undersökas (rumsvisitation). Det framgår vidare att en rumsvisitation endast får utföras för att söka efter föremål som inte får innehas på hemmen. Dessutom ska rumsvisitation enligt bestämmelserna genomföras i närvaro av ett vittne, och det anges att all den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

I delbetänkandet *Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar* (SOU 2024:5) föreslås att det ska införas en befogenhet att genomföra rumsvisitation på förvar, i huvudsak för att komma till rätta med de problem som finns med narkotika och andra otillåtna föremål i förvaren.

Förslaget innebär att bostadsrum och andra slutna förvaringsställen i förvaringslokalerna får undersökas om det behövs för att upprätthålla ordningen eller säkerheten. En rumsvisitation ska vidare endast få utföras för att söka efter föremål som en utlänning som hålls i förvar inte får inneha. Ett beslut om rumsvisitation ska vara skriftligt och innehålla de skäl som ligger till grund för beslutet.

Det finns ett behov av utökade kontrollmöjligheter för Migrationsverket

I avsnitt 5.2 föreslås att boende på asylboende ska vara ett villkor för att en asylsökande ska ha rätt till dag ersättning och särskilt bidrag. Det innebär att om en asylsökande som får dag ersättning flyttar ut från asylboendet eller t.ex. regelbundet bor någon annanstans så att han eller hon inte uppfyller boendevillkoret, så ska Migrationsverket fatta beslut om att dag ersättningen ska upphöra. I normalfallet bör det inte vara svårt för Migrationsverket att ta ställning till om en person har lämnat boendet. Det kan emellertid uppstå situationer då Migrationsverket behöver undersöka närmare om en viss person uppfyller boendevillkoret eller inte. Så kan t.ex. vara fallet om Migrationsverkets personal har fått indikationer på att personen inte bor enbart på boendet, utan att uppgifterna har kunnat verifieras genom exempelvis kontakt med honom eller henne. Det skulle exempelvis kunna röra sig om att personen inte har hämtat sin post under viss tid, har missat bokade samtal eller att andra personer på boendet har berättat att han eller hon har flyttat ut. Ett sätt för Migrationsverket att i en sådan situation kontrollera om personen alltså uppfyller boendevillkoret är att undersöka rummet där personen bor och de skåp eller andra förvaringsställen som han eller hon disponerar på boendet. En sådan undersökning bör i många fall ge tillräckligt underlag för att ta ställning till om personen uppfyller boendevillkoret.

Det kan alltså konstateras att Migrationsverkets personal, som en följd av förslaget om ett boendevillkor, kommer att ha ett behov av att kunna genomföra kontroll av asylsökandes boendetrymme och förvaringsställen. Regeringen bedömer att en undersökning av en asylsökandes boendetrymme och förvaringsställen på ett asylboende i syfte att bedöma om han eller hon uppfyller villkor för dag ersättning och särskilt bidrag, utgör ett sådant ingrepp som träffas av skyddet mot husrannsakan och liknande intrång enligt 2 kap. 6 § regeringsformen, och motsvarande skydd i artikel 8 i Europakonventionen, artikel 16 i barnkonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. En sådan befogenhet behöver alltså regleras i lag och därutöver uppfylla vissa villkor.

Hur ska den utökade kontrollmöjligheten utformas?

Utredningen föreslår att Migrationsverket utan den asylsökandes samtycke ska få bereda sig tillträde till den asylsökandes boendetrymme om det behövs för att myndighetens uppdrag enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska kunna fullgöras. Slutna förvaringsställen ska dock enligt förslaget endast få undersökas om det är nödvändigt för att bedöma om den asylsökande uppfyller boendevillkoret för dag ersättning och särskilt bidrag.

Utredningens förslag tar alltså sikte inte bara på den undersökning som Migrationsverket behöver kunna göra för att kontrollera om en

asylsökande uppfyller boendevillkoret, utan i princip på all verksamhet som innebär att Migrationsverket av något skäl behöver gå in i de asylsökandes bostadsrum. Enligt utredningen syftar bestämmelsen till att ge stöd för Migrationsverket att tillträda rummen eller lägenheterna för att t.ex. kontrollera att boendet uppfyller de krav som följer av miljö-, hälso- och brandskyddsregler, liksom för att undersöka fastighetens skick och förekomsten av skador, få kontakt med en asylsökande eller delge handlingar. Skälet till att utredningen föreslår att bestämmelsen ska omfatta allt som omfattas av uppdraget enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. är att det, enligt utredningen, inte skulle vara gångbart att i lagtext ange alla situationer då myndighetens personal kan behöva tillträde till bostadsrummen. Bakgrunden till den generellt utformade befogenheten är att Migrationsverket visserligen anser sig ha rätt att tillträda bostadsrummen i vissa syften men att det finns viss osäkerhet kring vad som gäller och hur det förhåller sig till det skydd mot husrannsakan och liknande intrång som regeringsformen ger.

I likhet med flera remissinstanser, bl.a. *JO*, anser regeringen att den föreslagna utformningen av bestämmelsen är alltför obestämd och att ändamålet behöver preciseras.

Till en början kan konstateras att Migrationsverket har i uppdrag att tillhandahålla logi för asylsökande och har ett ansvar för driften och förvaltningen av asylboendena. Att Migrationsverket har möjlighet att vidta ändamålsenliga kontroller och undersökningar av asylboenden, inklusive bostadsrummen, i syfte att t.ex. säkerställa att miljö- hälso- och brandskyddsregler följs, är en förutsättning för att myndigheten ska kunna fullgöra detta uppdrag. Sådana kontroller utgör typiskt sett inte ett intrång i den enskildes skydd mot husrannsakan och liknande intrång som kräver särskild reglering. När det gäller Migrationsverkets möjlighet att ta kontakt med asylsökande som befinner sig på boendet och t.ex. överlämna handlingar eller liknande bör sådana kontakter givetvis kunna ske på ett sätt som inte innebär intrång i den enskildes skydd mot husrannsakan eller liknande intrång. Inte heller detta kräver alltså särskild reglering. Regeringen anser därför att det inte finns ett behov av att införa en särskild reglering som träffar alla situationer då Migrationsverket kan behöva gå in i bostadsrummen på asylboendena. Någon motsvarande reglering finns inte heller för Migrationsverkets förvar, där myndigheten har ett liknande ansvar för lokalerna (se även SOU 2005:54 s. 554). En sådan generell befogenhet som utredningen föreslår bör alltså inte införas.

Bestämmelsen bör i stället – både när det gäller kontroll av boendetrymmen och slutna förvaringsställen – avgränsas till situationer då en undersökning behövs för att bedöma om den asylsökande uppfyller boendevillkoret. Det blir då tydligt att kontrollen är kopplad till kontroll av den asylsökandes rätt till bistånd och att det endast är i detta syfte en undersökning får ske. Regeringen bedömer att bestämmelsen bör utformas så att Migrationsverket får undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som en asylsökande disponerar på asylboendet om det kan misstänkas att utlänningen inte bor enbart på asylboendet och undersökningen behövs för att kunna bedöma om han eller hon har rätt till dagersättning och särskilt bidrag i enlighet med boendevillkoret.

Förutsättningarna för att genomföra kontroll

Kravet på att det kan misstänkas att den asylsökande inte bor enbart på asylboendet innebär att det måste finnas någon konkret omständighet som tyder på att den asylsökande har flyttat eller inte vistas på asylboendet i tillräcklig utsträckning för att han eller hon ska anses bo enbart där. Det kan t.ex. handla om att personen inte hämtat sin post under viss tid, missat bokade möten eller inte syns till på boendet under någon tid. Det skulle också kunna handla om att andra personer på boendet berättar att personen inte bor kvar, eller att sådana uppgifter framkommer på annat sätt. Om det inte finns någon omständighet som talar för att den asylsökande inte bor på tilldelat asylboende finns det inte heller något behov för Migrationsverket att undersöka den asylsökandes boendetrymme eller förvaringsställen. Att undersökningen ska behövas för att kunna bedöma om den asylsökande uppfyller boendevillkoret innebär att en undersökning inte ska genomföras ifall det går att bedöma om den asylsökande bor på asylboendet utifrån omständigheterna i övrigt. Om den asylsökande t.ex. själv har uppgett att han eller hon har flyttat bör detta i regel utgöra tillräckligt underlag för Migrationsverkets beslut. Något behov av undersökning finns givetvis inte heller om den asylsökande inte får dagersättning eller har ansökt om att få dagersättning eller särskilt bidrag.

Vad som utgör ett boendetrymme får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det rör sig om det utrymme på boendet som den asylsökande har tilldelats av Migrationsverket och som han eller hon själv disponerar över. Om den asylsökande delar sovrum med andra rör det sig typiskt sett om hans eller hennes sängplats och eventuella ytterligare utrymmen som den enskilde disponerar över själv. Gemensamma utrymmen som kök, badrum och vardagsrum som används av flera utgör normalt sett inte ett boendetrymme i detta avseende.

Med slutet förvaringsställe avses detsamma som i rättegångsbalken, dvs. i princip allt som kan stängas och som föremål kan förvaras i, t.ex. skåp, lådor, garderober och resväskor. På kollektiva asylboenden disponerar den asylsökande normalt ett skåp för privata tillhörigheter. I mer enskilda asylboenden får en bedömning göras av vilka slutna förvaringsställen som en asylsökande kan anses disponera utifrån omständigheterna kring boendet. Slutna förvaringsställen som inte disponeras av en asylsökande, till exempel skåp med föremål som ingår i boendet och som kan användas av flera, kan undersökas av Migrationsverket utan begränsning av den föreslagna bestämmelsen.

Hur en kontroll ska genomföras

Genomförandet av en kontroll enligt förslaget innebär att Migrationsverkets personal bereder sig tillträde till den enskildes boendetrymme och gör iakttagelser av föremål och tillhörigheter som finns där och i eventuella slutna förvaringsställen. De iakttagelser som görs vid undersökningen ska dokumenteras om de kan ha betydelse för beslutet (27 § förvaltningslagen). Regeringen delar bl.a. *Asylrättscentrums* uppfattning att det är angeläget att all den hänsyn som omständigheterna medger iakttas vid undersökningen. Som utredningen föreslår bör detta framgå av lagtexten. Det innebär att åtgärden ska vidtas med respekt för den asylsökande med hänsyn till dennes integritet, och att särskilda

olägenheter ska undvikas i den mån det är möjligt. Migrationsverkets personal bör t.ex. knacka på dörren till boendetrymmet och ge den asylsökande tillfälle att ta emot dem, innan de bereder sig tillträde på egen hand. Om åtgärden rör barn ska Migrationsverket i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Som *Barnombudsmannen* framhåller behöver principen om barnets bästa vara vägledande för såväl om som hur en kontroll ska genomföras.

Vid utförandet av undersökningen ska proportionalitetsprincipen iakttas. Det ska alltså inte vidtas mer långtgående åtgärder vid kontrollen än vad som behövs i varje enskilt fall. Att proportionalitetsprincipen gäller i detta avseende följer av 5 § förvaltningslagen. Till skillnad från utredningen anser regeringen inte att det finns ett behov av att även ange denna princip uttryckligen i paragrafen.

Bestämmelsen ger inte befogenhet för den som genomför undersökningen att öppna brev eller undersöka innehållet i mobiltelefoner eller liknande utrustning som påträffas vid kontrollen. Den enskildes skydd mot undersökning av t.ex. brev eller innehållet i elektronisk utrustning enligt 2 kap. 6 § regeringsformen inskränks alltså inte. Förslaget ger inte heller en befogenhet för Migrationsverket att beslagta eventuella olagliga föremål eller att omhänderta pass eller andra identitetshandlingar som påträffas vid kontrollen. Om det t.ex. skulle uppstå misstankar om brott i samband med undersökningen ska i stället Polismyndigheten kontaktas. Migrationsverket har däremot givetvis rätt att plocka undan eventuella kvarlämnade föremål från en tidigare boende, i syfte att förbereda utrymmet för en ny boende.

Vittnes närvaro och vissa andra rättssäkerhetsfrågor

JO och *Asylrättscentrum* tar upp frågan om ett vittne bör närvara vid undersökningen. Ett vittnes närvaro ökar generellt sett rättssäkerheten vid undersökningen och förebygger risken för att kontroller sker sköns- eller slentrianmässigt. Kontroller av bostadsrum i andra verksamheter, t.ex. vid rumsvisitation på särskilda ungdomshem och LVM-hem, sker i närvaro av vittne, se 17 b § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 32 b § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Regeringen anser att även de nu föreslagna kontrollerna bör ske i närvaro av ett vittne. Ett vittne kan t.ex. vara en annan tjänsteman på asylboendet än den som genomför undersökningen.

En annan fråga som har betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt är dokumentation av beslutet. En skyldighet att dokumentera en viss åtgärd eller beslut innebär att tjänstemannen måste ta ställning till om förutsättningarna är uppfyllda. Dokumentation möjliggör också kontroll av verksamheten i efterhand. Som JO påpekar berörs inte frågan om dokumentationsskyldighet uttryckligen av utredningen. Det finns dock generella bestämmelser i förvaltningslagen om dokumentation, motivering och underrättelse av beslut som är tillämpliga för den typ av beslut som det kommer att röra sig om. Bestämmelserna innebär bl.a. att Migrationsverket ska se till att det för varje skriftligt beslut finns en handling som visar bl.a. dagen för beslutet, vad beslutet innehåller och vem eller vilka som har fattat beslutet. Om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska det också som huvudregel

innehålla en klargörande motivering (31 och 32 §§ förvaltningslagen). Enligt regeringens bedömning är de generella bestämmelserna i förvaltningslagen ändamålsenliga för den typ av beslut som kommer att fattas med stöd av den nya bestämmelsen. Det finns alltså inte anledning att införa särskilda bestämmelser i detta avseende.

Inte heller frågorna om när beslutet är verkställbart och om den enskildes möjlighet att överklaga ett beslut om kontroll berörs uttryckligen i betänkandet. Att sådana beslut kan överklagas är dock viktigt av rättssäkerhetsskäl. Av 22 § LMA framgår att Migrationsverkets beslut enligt lagen som huvudregel får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta kommer alltså även att gälla beslut om kontroll av den asylsökandes boendetrymme och slutna förvaringsställen.

Enligt 35 § förvaltningslagen får ett beslut som kan överklagas inom en viss tid verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats. För att syftet med kontroll av boendetrymme och slutna förvaringsställen ska uppnås bör dock ett beslut om undersökning av ett boendetrymme och slutna förvaringsställen gälla omedelbart. I annat fall skulle den asylsökande kunna tillfälligt anpassa sitt agerande inför undersökningen. Ett tillägg om att beslut om undersökning av en asylsökandes boendetrymme och slutna förvaringsställen gäller omedelbart bör därför göras i 22 § LMA. Det innebär alltså att undersökningen kan genomföras direkt även om den asylsökande avser att överklaga beslutet. Den enskilde får emellertid anses ha ett berättigat intresse av att beslutet kan prövas rättsligt även om undersökningen redan genomförts (se prop. 2017/18:169 s. 84 och 85).

Förslaget innebär att det endast är Migrationsverket som har rätt att besluta om och genomföra undersökningen. Det är således Migrationsverkets ansvar att den personal som fattar beslut om och genomför kontroller har kompetens och erfarenhet för uppgiften. Detta gäller oavsett om undersökningen sker i ett asylboende som ägs direkt av myndigheten eller som har upphandlats av en privat aktör. I de fall Migrationsverket upphandlar boenden där andra personer än myndighetens egen personal arbetar, t.ex. på s.k. institutionsboenden, har sådan personal alltså inte rätt att undersöka en asylsökandes boendetrymme och slutna förvaringsställen. Det finns däremot inget hinder mot att Migrationsverkets personal utför kontrollen på boendet, om det skulle behövas. Det kan noteras att på institutionsboenden bor asylsökande som är i behov av vård och omsorg dygnet runt, och det bör därför sällan finnas ett behov av att genomföra en undersökning av boendetrymmen och slutna förvaringsställen i dessa fall.

Befogenhet att använda våld eller tvång?

JO efterfrågar även resonemang om vilken befogenhet som ska finnas att använda våld eller tvång för att verkställa åtgärden och noterar att det inte lämnas något förslag om att Polismyndigheten ska kunna bistå med handräckning. Som framgår ovan kommer kontrollerna att ske genom att Migrationsverkets personal gör iakttagelser av föremål och tillhörigheter som finns i den enskildes boendetrymme och i eventuella slutna förvaringsställen som skåp eller väskor. Migrationsverkets personal har praktiska förutsättningar att på egen hand tillträda rummen i asylboendena,

även i upphandlade boenden. Om det vid en undersökning visar sig att den enskilde befinner sig i rummet torde det sällan finnas skäl att genomföra en vidare kontroll. Det bör enligt regeringens bedömning inte finnas något behov av att använda vare sig våld eller tvång vid denna typ av åtgärd. Bestämmelsen bör därför inte utformas så att Migrationsverket får befogenhet att använda våld eller tvång vid undersökningen och det finns inte heller ett behov av att möjliggöra handräckning från Polismyndigheten.

Förslaget är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter

Den nu föreslagna möjligheten till undersökning gäller i förhållande till en begränsad krets – asylsökande som bor på ett asylboende och som får dagernsättning eller har ansökt om särskilt bidrag. Vidare gäller förslaget endast i en viss, tydligt avgränsad situation, dvs. om det kan misstänkas att den enskilde inte bor enbart på asylboendet och undersökningen behövs för att Migrationsverket ska kunna bedöma om han eller hon uppfyller boendevillkoret för dagernsättning och särskilt bidrag. Förslaget bedöms vara nödvändigt för att Migrationsverket ska kunna bedriva ett effektivt arbete med att kontrollera efterlevnaden av villkoren för dagernsättning och särskilt bidrag och därigenom bidra till att motverka att medel från det allmänna utbetalas felaktigt. Möjligheten till sådan kontroll bedöms också bidra till att asylsökande bor kvar på asylboendet. Vikten av att asylsökande bor på asylboenden under asylprocessen har utvecklats i avsnitt 4. Förslaget bedöms därmed utgöra en godtagbar inskränkning av enskildas fri- och rättigheter. Migrationsverket ska dock alltid göra en bedömning av om de vidtagna undersökningsåtgärderna är proportionerliga i det enskilda fallet. Om åtgärden rör barn ska Migrationsverket göra en barnkonsekvensanalys och i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Förslaget bedöms vara förenligt med grundläggande fri- och rättigheter.

5.6 En ansökan om uppehållstillstånd ska få betraktas som återkallad om den asylsökande inte uppger sin bostadsadress

Regeringens förslag: Asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

Om en asylsökande inte håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress ska Migrationsverket få betrakta ansökan om uppehållstillstånd som återkallad. Det ska dock inte gälla om utlänningen visar att underlåtenheten beror på omständigheter som han eller hon inte har kunnat råda över. Det ska inte heller gälla om utlänningen är ett barn.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. Bland de som tillstyrker förslaget finns *Länsstyrelserna i Norrbottens, Stockholms och Östergötlands län.*

Flera remissinstanser avstyrker eller har invändningar mot förslaget om att en ansökan om uppehållstillstånd ska få betraktas som återkallad. *Asylrättscentrum* och *Stockholms Stadsmission*, som avstyrker förslaget, anför att det innebär en oproportionerligt negativ konsekvens för den enskilde att få sin asylansökan avskriven på grund av att han eller hon inte angett en adress. Organisationerna framför även att underlåtenhet att ange en adress inte kan anses vara jämförligt med att uttryckligen återkalla sin asylansökan. *Flyktinggruppernas riksråd (FARR)* framför att det är en synnerligen ingripande åtgärd att betrakta asylansökan som återkallad och att asylrätten inte får äventyras på grund av missförstånd eller rädsla för myndigheterna. *Civil Rights Defenders* avstyrker förslaget om att ansökan ska kunna betraktas som återkallad, bl.a. med hänvisning till att det innebär ett avsteg från Migrationsverkets ansvar för att utreda ärendet.

Stockholms Stadsmission och *Svenska Röda Korset* framför att det inte framgår av förslaget hur exempelvis en person utan adress ska kunna lämna korrekta uppgifter till Migrationsverket, vilket kan medföra att en asylsökande som saknar bostad och lever i hemlöshet får sin asylansökan avskriven på grund av att hans eller hennes situation inte är reglerad. Svenska Röda Korset föreslår att det införs ett undantag motsvarande 12 § folkbokföringslagen, dvs. att asylsökande kan uppge den adress som han eller hon har starkast anknytning till och har möjlighet att ta emot post på.

Flera remissinstanser, bl.a. *Svenska kyrkan* och *Rädda Barnen*, anser att en asylansökan inte bör kunna avskrivas innan det skett seriösa försök att kontakta den asylsökande. Svenska kyrkan och *Sveriges kristna råd* menar också att andra sanktioner bör prövas initialt, t.ex. nedsättning av dagersättning. Organisationerna pekar på att flera faktorer kan förklara varför asylsökande inte anger en korrekt bostadsadress, exempelvis språkförbistringar och omständigheter utanför den asylsökandes kontroll, såsom att post förkommit och administrativa misstag, som kan innebära att ett kontaktförsök misslyckats. *Migrationsverket* framför att det enligt artikel 28.1 b i asylprocedurdirektivet måste finnas en ventil för den sökande att visa att avvikandet berodde på omständigheter utanför dennes kontroll. Enligt verket är det tveksamt om en möjlighet att i efterhand vid ett överklagande eller begäran om omprövning framföra laga förfall är tillräckligt för att uppfylla direktivets krav.

UNHCR, som rekommenderar att förslaget inte genomförs, framför bl.a. att en asylansökan endast bör kunna avslås efter en fullständig prövning av relevanta fakta och omständigheter. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget och vänder sig emot att det införs ett undantag från förvaltningslagens bestämmelser om kommunikering. Advokatsamfundet påpekar att det är viktigt för rättssäkerheten att den sökande i vart fall genom sitt ombud får yttra sig i saken.

Barnombudsmannen anser att förslaget kan innebära betydande konsekvenser för barn och att det behöver göras en mer djupgående analys av dessa konsekvenser och barnets rättigheter för att det ska vara möjligt att bedöma förslaget förenlighet med barnkonventionen. *Vetlanda kommun* framför att det finns en uppenbar risk att barn kommer att fara illa om barnets vårdnadshavares asylansökningar förutsätts vara återkallade för att de inte har lämnat uppgift om sin adress. Vetlanda kommun påpekar även, i likhet med Asylrättscentrum, att det är viktigt att den enskilde får tydlig och utförlig information om att utebliven information om ny korrekt

bostadsadress kan få till konsekvens att dennes asylansökan anses återkallad och innebörden av det. Sveriges kristna råd anser att det kan övervägas ett förtydligande av Migrationsverkets informationsskyldighet.

Asylrättscentrum framhåller, i likhet med Rädda Barnen, Svenska kyrkan och Sveriges kristna råd, att den omständigheten att asylansökan betraktats som implicit återkallad för att den asylsökande inte uppgett bostadsadress inte bör ligga den enskilde till last vid en eventuell ny ansökan om asyl. Asylrättscentrum menar också att en utgångspunkt vid en återupptagen asylprövning är att det ska ske en förnyad muntlig utredning eller åtminstone en förenklad muntlig komplettering, och att det endast i undantagsfall bör vara möjligt att inte erbjuda den enskilde detta. FARR menar att det finns en risk att en asylsökande som fått ansökan avskriven utan att förstå vad som hänt inte vågar ge sig tillkänna för att söka asyl på nytt.

Förvaltningsrätten i Malmö påpekar att Migrationsverket kan komma att förena ett avskrivningsbeslut med ett beslut om av- eller utvisning, vilket innebär att prövningsramen för en förnyad ansökan om uppehållstillstånd begränsas. Enligt domstolen faller exempelvis humanitära skäl men även rätten till privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen och rätt till vistelse med stöd av artikel 20 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt utanför prövningen i en sådan process. Domstolen framför vidare att även om skäl som inte utgör skydds-skäl i och för sig kan prövas av Migrationsverket med stöd av 12 kap. 18 § UtL så är verkets beslut enligt den bestämmelsen inte överklagbart och den enskilde kan därför komma att avlägnas ur landet utan att ha fått någon domstolsprövning av rättigheter som följer av internationella åtaganden.

Förvaltningsrätten i Stockholm har en lagteknisk synpunkt. Domstolen anser även, i likhet med Migrationsverket, att bestämmelsen om implicit återkallelse bör placeras i utlänningslagen i stället för i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Skälen för regeringens förslag

Asylsökande och utlänningslag som omfattas av massflyktsdirektivet som bor i eget boende bör vara skyldiga att uppge bostadsadress

De förslag som lämnas i denna proposition syftar till att det ska bli en tydlig utgångspunkt att asylsökande bor på asylboende. Tanken är att det ska finnas en tydligt anvisad ordning för mottagandet som den asylsökande förväntas följa, där boende på asylboende är en bärande del. Det kommer dock även fortsättningsvis att finnas asylsökande som ordnar boende på egen hand, t.ex. i de särskilda fall då en asylsökande omfattas av ett undantag från villkoret att bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Det kan också förekomma att asylsökande väljer att bo i eget boende, trots förlorad rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Dessutom kan det finnas utlänningslag som omfattas av massflyktsdirektivet som bor i eget boende.

Det är angeläget att Migrationsverket har korrekt information om var dessa personer bor. Myndigheten behöver t.ex. information om var asylsökande befinner sig för prövningen av ansökan, eftersom en grundläggande förutsättning för att beviljas uppehållstillstånd som

flykting eller alternativt skyddsbehövande är att sökanden befinner sig här i landet. Information om bostadsadress kan också behövas bl.a. för att Migrationsverket ska kunna kommunicera med den enskilde. Det är därtill ett rimligt krav att den som söker skydd i Sverige håller myndigheterna underrättade om sin bostadsadress, och att den adress som uppges avser den bostad som personen faktiskt bor på. En sådan skyldighet gäller även för personer som är bosatta i Sverige, jfr 25 § folkbokföringslagen (1991:481). Enligt artikel 13 i asylprocedurdirektivet får medlemsstaterna särskilt föreskriva att asylsökande ska informera de behöriga myndigheterna om sin aktuella bostadsort eller adress samt om ändringar av dessa snarast möjligt.

Asylsökande är normalt sett inte folkbokförda i Sverige. Detsamma gäller utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet under en inledande period (se 4 § folkbokföringslagen). Migrationsverket behöver därför få uppgift om bostadsadress på annat sätt. I dag finns det en bestämmelse i Migrationsverkets föreskrifter som innebär att utlänningar som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska uppges sin bostadsadress (20 § MIGRFS 2023:4). Som utredningen föreslår bör dock skyldigheten i stället fastslås i lag. Det sänder en tydlig signal om vikten av att skyddssökande lämnar korrekta uppgifter om var de bor och kan nå. Skyldigheten bör utformas så att utlänningen ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress. Det blir därigenom tydligt att det är den skyddssökandes eget ansvar att Migrationsverket alltid har aktuella uppgifter och att han eller hon inom skälig tid ska meddela myndigheten när bostadsadressen ändras.

Skyldigheten bör, som utredningen föreslår, omfatta asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet som ordnar boende på egen hand, dvs. de som inte bor på asylboende. Skyldigheten bör gälla under hela den tid den enskilde omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Med bostadsadress avses den adress där utlänningen faktiskt bor. Det bör därför inte vara tillräckligt att uppges t.ex. poste restante, en postbox eller en adress till en lokal eller liknande.

Stockholms Stadsmission och *Svenska Röda Korset* påpekar att det finns asylsökande som saknar bostad och lever i hemlöshet och inte kan uppges en faktisk bostadsadress. Ett syfte med de förslag som lämnas är att åstadkomma en ordning där boende på asylboende är utgångspunkten för alla asylsökande. En skyddssökande som av något skäl saknar boende kan – och bör – vända sig till Migrationsverket för att få plats på ett asylboende. Regeringen anser därför att det inte finns skäl att, som Svenska Röda Korset föreslår, möjliggöra för skyddssökande som saknar bostad att i stället för bostadsadress uppges en adress som han eller hon har anknytning till och kan ta emot post på.

Om en asylsökande inte uppger sin bostadsadress bör asylansökan kunna betraktas som återkallad

Utredningen föreslår att en ansökan om uppehållstillstånd, om den asylsökande är över 18 år, bör kunna betraktas som återkallad – s.k. implicit återkallad – om den asylsökande inte håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress eller om det kan antas att den asylsökande inte bor på den uppgivna adressen. Det innebär att Migrationsverket kan

avskrivna ärendet från vidare handläggning, på samma sätt som vid en uttrycklig återkallelse av ansökan. Som utredningen redogör för finns det bestämmelser i artikel 28 i asylprocedurdirektivet som möjliggör en sådan ordning.

Flera remissinstanser kritiserar förslaget och framför bl.a. att det skulle innebära en oproportionerligt negativ konsekvens för en asylsökande att hans eller hennes ansökan avskrivs på grund av underlåtenhet att ange en adress. Några remissinstanser påpekar att det kan finnas olika skäl till att en asylsökande inte underrättar Migrationsverket om sin adress, t.ex. språkförbistringar, och att en sådan underlåtenhet inte kan antas innebära att den enskilde saknar intresse av att få sin ansökan prövad eller vara jämförbar med att ansökan har återkallats.

En asylsökande som väljer att inte bo på en tilldelad plats på ett asylboende har i regel valt att stå utanför den anvisade ordningen för mottagande. För den som väljer bort asylboende föreslår regeringen ovan en skyldighet att underrätta Migrationsverket om bostadsadress. Att den underrättelseskyldigheten fullgörs är viktigt av flera skäl, inte minst eftersom den hänger samman med att det är en förutsättning att den asylsökande befinner sig här i landet för att han eller hon ska kunna beviljas skydd. Genom att den asylsökande informerar Migrationsverket om sin bostadsadress får myndigheten alltså underlag för att bedöma om denna grundläggande förutsättning är uppfylld.

Regeringen anser att det bör kunna förväntas att en person som har ett reellt intresse av att få sin asylansökan prövad också ser till att uppfylla skyldigheten att ange sin bostadsadress. Följaktligen bör underlåtenhet att uppge bostadsadress kunna få konsekvenser vid handläggningen av ansökan om uppehållstillstånd genom att ärendet i sådana fall skrivs av. En sådan möjlighet motiveras också av att det är angeläget att Migrationsverkets resurser kan användas på bästa sätt och att de asylsökande som samarbetar med myndigheten kan få sina asylansökningar prövade inom rimlig tid.

Förslaget innebär inte att det införs begränsningar av den asylsökandes möjlighet att söka asyl på nytt efter ett beslut om avskrivning på grund av att ansökan anses återkallad. Som regeringen återkommer till nedan kommer Migrationsverket även att ha utrymme att beakta om den asylsökandes underlåtenhet beror på omständigheter utanför hans eller hennes kontroll, som vissa remissinstanser lyfter fram. Regeringen delar därför inte uppfattningen att förslaget riskerar att medföra oproportionerliga konsekvenser för enskilda utan ansluter sig i stället till utredningens bedömning att det bör införas en möjlighet att anse ansökan om uppehållstillstånd som återkallad när en asylsökande underlåter att informera myndigheterna om sin bostadsadress.

En självklar utgångspunkt är – så som framförs av *Asylrättscentrum* och *Vetlanda kommun* – att alla asylsökande får tydlig och lättillgänglig information om sina rättigheter och skyldigheter under asylprocessen och vilka konsekvenser som kan följa av att underlåta att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. I motsats till *Sveriges kristna råd* anser regeringen däremot inte att det finns behov av något förtydligande av Migrationsverkets informationsskyldighet i detta avseende. Det ingår redan i Migrationsverkets uppgifter att lämna sådan information. Regeringen anser inte heller – till skillnad från *FARR* – att det finns skäl

att befara att utlänningar som fått sin asylansökan avskrivnen som implicit återkallad men alltså vill få ansökan prövad, skulle avstå från att söka asyl på nytt trots att den möjligheten finns.

Några remissinstanser anför att avskrivning på grund av att ansökan anses implicit återkallad bör övervägas först när det gjorts flera kontaktförsök och andra sanktioner prövats, t.ex. nedsättning av dagersättningen. Enligt regeringens uppfattning bör det inte ställas upp ett särskilt krav på att det ska ha gjorts flera kontaktförsök från Migrationsverkets sida för att se till att den asylsökande fullgör sin skyldighet att underrätta myndigheten om bostadsadress. Myndigheten ska däremot vidta de åtgärder som behövs för att fullgöra den allmänna kommunikations- och serviceskyldigheten innan beslut fattas, se vidare nedan. Det bör inte heller krävas att Migrationsverket först beslutat om andra sanktioner, såsom nedsatt dagersättning. De utlänningar som är skyldiga att hålla Migrationsverket underrättade om sin bostadsadress är sådana som inte bor på asylboende och de kommer därför som huvudregel inte att få dagersättning, se avsnitt 5.2.

Barnombudsmannen framhåller att det bör göras en mer djupgående analys av konsekvenserna för barn och deras rättigheter för att det ska vara möjligt att bedöma förenligheten med barnkonventionen. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att möjligheten till implicit återkallelse inte bör gälla för barn. Förslaget innebär vidare, som utvecklas nedan, att Migrationsverket får betrakta ansökan om uppehållstillstånd som implicit återkallad. Om en åtgärd rör barn – t.ex. om vårdnadshavarna i en asylsökande barnfamilj uppfyller villkoren för implicit återkallelse – ska Migrationsverket göra en barnkonsekvensanalys och i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. En sådan analys kan leda till att Migrationsverket i det enskilda fallet bedömer att bestämmelsen om implicit återkallelse inte bör tillämpas. Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att förslaget är förenligt med barnkonventionen.

Närmare om utformningen och placeringen av bestämmelsen

Utredningen föreslår att bestämmelsen om implicit återkallelse ska utformas så att Migrationsverket får förutsätta att utlänningen har återkallat sin ansökan om uppehållstillstånd om han eller hon inte har underrättat Migrationsverket om sin bostadsadress eller om det kan antas att han eller hon inte bor på angiven bostadsadress. *Förvaltningsrätten i Stockholm* menar att formuleringen ”får förutsätta” ger uttryck för att det finns en presumtion eller utgångspunkt som endast gäller så länge det inte framkommit att det förhåller sig på ett annat sätt. Enligt domstolen motsvarar detta inte syftet med förslaget och medför att det blir oklart hur rättstillämparen ska bedöma situationen om utlänningen vägrar ange sin bostadsadress men däremot tydligt kommunicerar att han eller hon vidhåller sin asylansökan.

Det bör vara tydligt att bestämmelsen inte innebär en presumtion som kan motbevisas av den asylsökande, utan att möjligheten att se ansökan som återkallad gäller så länge skyldigheten att hålla Migrationsverket underrättat om bostadsadress inte är uppfylld. Bestämmelsen bör därför formuleras så att Migrationsverket får *betrakta* en ansökan om uppehållstillstånd som återkallad. Om den situation som

Förvaltningsrätten i Stockholm pekar på skulle uppstå, dvs. att en asylsökande ger uttryck för att han eller hon vill vidhålla sin ansökan men inte uppger sin bostadsadress, följer det däremot av den allmänna serviceskyldigheten i 6 § andra stycket förvaltningslagen att Migrationsverket i lämplig utsträckning ska hjälpa sökanden så att han eller hon kan ta till vara sina intressen.

Regeringen anser vidare att det är tillräckligt att ange att ansökan får betraktas som återkallad om utlänningen inte har underrättat Migrationsverket om sin bostadsadress – i det ligger att det ska vara fråga om den adress där han eller hon också bor. Det finns därför inte ett behov av att även ange, som en separat förutsättning, att ansökan får betraktas som återkallad om det kan antas att utlänningen inte bor på den angivna bostadsadressen.

Bestämmelserna i artikel 28.1 b asylprocedurdirektivet innebär att en ansökan inte ska anses vara implicit återkallad om den sökande kan visa att underlåtenheten att meddela bostadsadress berodde på omständigheter som han eller hon inte rådde över. Som *Migrationsverket* tar upp kan det anses tveksamt om den av utredningen föreslagna utformningen ger stöd för myndigheterna att beakta sådana omständigheter, bl.a. vid ett överklagande eller begäran om omprövning. Det bör därför framgå uttryckligen att möjligheten att betrakta asylansökan som återkallad inte gäller om utlänningen visar att underlåtenheten beror på omständigheter som han eller hon inte har kunnat råda över.

Med hänsyn till att bestämmelsen rör handläggningen av ansökningar om uppehållstillstånd bör den, så som Förvaltningsrätten i Stockholm och Migrationsverket påpekar, placeras i utlänningslagen och inte som utredningen föreslår i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Prövningen av om en ansökan om uppehållstillstånd bör betraktas som återkallad

Förslaget innebär att asylsökande som ordnar boende på egen hand är skyldiga att hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress. Det är alltså den asylsökandes ansvar att se till att myndigheten alltid har information om den adress som för närvarande är aktuell och att inom skälig tid meddela myndigheten om bostadsadressen ändras. Om en asylsökande underlåter detta får Migrationsverket betrakta asylansökan som implicit återkallad och skriva av ärendet från vidare handläggning.

En asylansökan får exempelvis betraktas som återkallad om en asylsökande vägrar att informera myndigheten om bostadsadress eller flyttar från ett asylboende till ett eget boende utan att kontakta myndigheten. Om den asylsökande flyttar bör Migrationsverket alltid först ge honom eller henne en viss skälig tid att meddela sin nya bostadsadress, innan det blir aktuellt att betrakta ansökan som återkallad. Migrationsverket får även betrakta ansökan som återkallad om den asylsökande visserligen har lämnat en adressuppgift, men den adress som angetts inte är en bostadsadress utan avser t.ex. en postbox. Detsamma gäller om den asylsökande har uppgett en adress där han eller hon inte bor. Migrationsverket bör kunna utgå från att den asylsökande inte bor på angiven adress t.ex. om försändelser kommer i retur från den uppgivna bostadsadressen eller om någon som tagit emot försändelsen hör av sig till

myndigheten och meddelar att personen inte bor där. Om Migrationsverket inte får svar på förelägganden eller liknande som skickas till den uppgivna bostadsadressen kan det också tyda på att den asylsökande inte bor där. Migrationsverket kan i en sådan situation t.ex. skicka ett föreläggande med uppmaning att svara, med tydlig information om att ansökan om uppehållstillstånd annars kan komma att betraktas som implicit återkallad och ärendet skrivs av. Om den asylsökande återkommer och ger uttryck för att han eller hon vill vidhålla sin ansökan men inte anger en bostadsadress ska Migrationsverket, i enlighet med den allmänna serviceskyldigheten i 6 § andra stycket förvaltningslagen, i lämplig utsträckning hjälpa sökanden så att han eller hon kan ta till vara sina intressen.

Om det framkommer att den asylsökandes underlåtenhet att uppge bostadsadress beror på någon omständighet som han eller hon inte råder över, ska asylansökan inte betraktas som återkallad. Det kan t.ex. handla om sjukdom, fördröjningar i postgången eller något annat som utlänningen inte råder över. Att Migrationsverket *får* betrakta en ansökan om uppehållstillstånd som återkallad innebär att myndigheten kan bedöma att bestämmelsen i ett enskilt fall inte bör tillämpas även om förutsättningarna i och för sig är uppfyllda. Som anges ovan kan t.ex. konsekvenserna för barn leda till att Migrationsverket i ett enskilt fall bedömer att bestämmelsen om implicit återkallelse inte bör tillämpas. Bestämmelsen ska självfallet tillämpas på ett sådant sätt att lika fall bedöms lika (jfr 1 kap. 9 § regeringsformen).

Innan Migrationsverket fattar ett beslut om avskrivning är myndigheten skyldig att se till att ärendet blir tillräckligt utrett (23 § förvaltningslagen). Vidare ska den asylsökande normalt få möjlighet att yttra sig över de omständigheter som ligger till grund för beslutet (25 § förvaltningslagen). Det innebär att när Migrationsverket avser att skriva av ett ärende på grund av att ansökan betraktas som återkallad ska uppgifterna som ligger till grund för myndighetens bedömning som huvudregel kommuniceras med den asylsökande. Utredningen föreslår att ett undantag från kommunikationsskyldigheten ska införas för den situationen att den asylsökande inte kan nås på uppgivna kontaktuppgifter. Kommunikationsskyldigheten i 25 § förvaltningslagen hindrar emellertid inte att Migrationsverket fattar beslut utan att ha kommunicerat med den asylsökande om det saknas aktuella kontaktuppgifter, förutsatt att myndigheten har gjort de ansträngningar som krävs för att fullgöra sin serviceskyldighet i detta avseende. Regeringen bedömer därför att det inte finns behov av ett undantag från kommunikationsskyldigheten. Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar kan kommunikationsskyldigheten i vissa fall fullgöras genom att det offentliga biträdet ges möjlighet att yttra sig.

Ett beslut om avskrivning kan överklagas i samma ordning som hade gällt om målet hade prövats i sak (se Migrationsöverdomstolens dom i mål UM 8824–19). Om Migrationsverket vid ett överklagande finner att beslutet är oriktigt på grund av nya omständigheter eller någon annan anledning, ska myndigheten ändra beslutet om det inte blir till nackdel för utlänningen (13 kap. 13 § första stycket UtLL). Detta innebär att beslutet ska ändras om det t.ex. framkommer omständigheter som innebär att

underlåtenheten att uppge bostadsadress har berott på omständigheter som den asylsökande inte har kunnat råda över.

En asylsökande vars ärende om uppehållstillstånd har skrivits av saknar i regel rätt att vistas i Sverige. Polismyndigheten eller Migrationsverket kan därför, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, fatta beslut om avvísning eller utvisning (8 kap. 2 eller 6 §§ UtIL).

Förhållandet till bestämmelser om bistånd i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Migrationsverket har möjlighet att besluta om nedsättning av dagersättningen om den asylsökande försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan (10 § första stycket 3 och tredje stycket 3 LMA). I enlighet med förslagen i avsnitt 5.2 kommer det även att finnas förutsättningar att besluta om att rätten till dagersättning ska upphöra – eller avslå en ansökan om dagersättning eller särskilt bidrag – om den asylsökande inte bor enbart på ett asylboende. Dessa bestämmelser, som alltså avser det ekonomiska biståndet, skulle i vissa situationer kunna bli tillämpliga samtidigt som den föreslagna bestämmelsen om implicit återkallelse. Om det finns förutsättningar att tillämpa flera bestämmelser samtidigt är det upp till Migrationsverket att bedöma vilken eller vilka åtgärder som bör vidtas i det enskilda fallet.

Handläggningen av en ny asylansökan

Förslaget innebär ingen begränsning av möjligheten att söka asyl på nytt efter att ansökan om uppehållstillstånd har skrivits av. Om en asylsökande vars ansökan om uppehållstillstånd avskrivits som återkallad söker asyl på nytt, har sökanden alltså rätt att få sin asylansökan prövad i sak. Detta gäller även om beslutet har förenats med ett avlägsnandebeslut (12 kap. 19 § tredje stycket UtIL).

Förvaltningsrätten i Malmö påpekar att om avskrivningsbeslutet förenas med ett avlägsnandebeslut som får laga kraft, kommer prövningsramen att begränsas vid en ny ansökan, vilket innebär att vissa grunder för uppehållstillstånd faller utanför prövningen i den nya processen. Enligt domstolen framstår det som tveksamt om en sådan ordning är förenlig med Sveriges internationella åtaganden. Det förekommer redan i dag att Migrationsverket skriver av asylansökningar när det saknas anledning att pröva ansökan i sak, t.ex. när den asylsökande avviker eller när en ansökan återkallas av den sökande, och att Migrationsverket då även fattar beslut om av- eller utvisning av utlänningen. Den föreslagna möjligheten att betrakta ansökan som återkallad innebär ingen ändring av vad som gäller i dag för den situationen. Regeringen bedömer att förslaget är förenligt med Sveriges internationella åtaganden.

Asylrättscentrum framhåller att den initiala utredningsfasen ofta är av avgörande betydelse för den enskildes möjligheter att göra sina asylskäl sannolika, och att utgångspunkten bör vara att det ska ske en förnyad muntlig utredning eller en åtminstone en förenklad muntlig komplettering vid en återupptagen asylprövning. Som utredningen påpekar innebär förslaget inte någon inskränkning i rätten till muntlig handläggning (13 kap. 1 § UtIL). Däremot föreslår utredningen att det på förordningsnivå ska införas en möjlighet att lägga uppgifter som

framkommit i det tidigare ärendet till grund för prövningen av en ny ansökan om asyl. Enligt utredningen innebär det att Migrationsverket i många fall inte kommer att behöva genomföra en ny muntlig asylutredning om en sådan hunnit genomföras i det tidigare ärendet innan det skrevs av.

Några remissinstanser betonar att den omständigheten att ansökan betraktats som återkallad inte bör ligga den enskilde till last vid en ny asylansökan. Asylrättscentrum framhåller t.ex. att den enskildes underlåtenhet att uppge bostadsadress inte kan jämföras med att uttryckligen återkalla sin ansökan, och att det därför inte bör ligga den enskilde till last när det gäller bedömning av trovärdighet eller tillförlitlighet i samband med en i ett senare skede ny asylansökan. Regeringen anser inte att det är lämpligt att ställa upp riktlinjer för bedömningen av en ny ansökan om asyl efter att en tidigare ansökan betraktats som implicit återkallad. Bedömningar av trovärdighet och tillförlitlighet bör göras av Migrationsverket och domstolarna utifrån omständigheterna i det enskilda fallet med tillämpning av sedvanliga principer.

5.7 Migrationsverket ska få begära handräckning om en utlänning vägrar att flytta till en ny boendeplats

Regeringens förslag: Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om att en utlänning ska lämna en boendeplats.

Hjälp ska endast få begäras om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter att använda våld eller tvång enligt polislagen behöver tillgripas, eller om det annars finns synnerliga skäl.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt över förslaget. *Migrationsverket* ser positivt på förslaget och anser att det, i kombination med vissa andra åtgärder, kan förväntas ge myndigheten bättre möjligheter att hantera misskötsamhet. *Civil Rights Defenders* avstyrker förslaget med hänvisning till den inskränkning det innebär i skyddet för personlig integritet och privatliv enligt Europakonventionen. *Civil Rights Defenders* menar vidare att förslaget inte tar tillräcklig hänsyn till bl.a. barnets perspektiv och framhåller att tvångsåtgärder såsom handräckning av polis bör undvikas. *Polismyndigheten* bedömer att antalet handräckningsärenden kan öka som en följd av förslaget och framför även att förslaget inte ligger i linje med vad regeringen aviserat i budgetpropositionen 2023 om att polisens arbetsuppgifter ska renodlas. Polismyndigheten efterfrågar även ett förtydligande av om förslaget innebär att myndigheten har samma rätt att ta sig in i ett anläggningsboende som gäller i dag när Polismyndigheten hjälper Migrationsverket med handräckning.

Skälen för regeringens förslag

Det förekommer att utlänningar som ska byta boendeplats vägrar att lämna sin tidigare boendeplats

Som framgår i avsnitt 5.1 har asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet endast en generell rätt till logi enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl., och alltså inte rätt att få en viss boendeplats. Det är Migrationsverket som avgör vilken specifik boendeplats en utlänning får disponera. Migrationsverket kan vid behov omplacera en utlänning genom att tilldela eller erbjuda honom eller henne en ny boendeplats. Tilldelning eller erbjudande av ny plats kan behövas t.ex. vid förändringar i boendebeståndet eller vid oroligheter mellan boende. Det kan också behövas när en tidigare asylsökande, som har fått avslag på asylansökan men fortfarande har rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl., ska flytta till ett s.k. återvändandecenter för att förberedas för återvändande. Den person som har fått en ny boendeplats förväntas flytta det datum som Migrationsverket bestämmer. I avsnitt 5.1 föreslår regeringen att det ska framgå av lagtexten att Migrationsverkets beslut om tilldelning eller erbjudande av en boendeplats inte kan överklagas.

Om en utlänning vägrar att lämna sin tidigare boendeplats kan Migrationsverket i dag under vissa förutsättningar begära handräckning hos Polismyndigheten (12 a § LMA). En förutsättning är att utlänningens rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har upphört. Bestämmelsen är alltså inte tillämplig när en utlänning vägrar lämna en boendeplats med anledning av att Migrationsverket beslutat att tilldela honom eller henne en annan boendeplats. I samband med införandet av handräckningsbestämmelsen, som trädde i kraft 2017, påtalade Migrationsverket att det inte är ovanligt att utlänningar som har rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. vägrar att lämna ett visst boende på grund av missnöje med den plats som erbjudits i stället, och att det borde övervägas om handräckningsbestämmelsen skulle omfatta även dessa situationer, där rätten till bistånd i form av logi i och för sig kvarstår. Regeringen bedömde att det inte fanns förutsättningar att överväga frågan i det aktuella lagstiftningsärendet (prop. 2016/17:86 s. 10 och 11).

Enligt Migrationsverket förekommer det fortfarande att personer inte frivilligt flyttar från ett boende till ett annat trots att Migrationsverket har anmodat dem att flytta. Sådana situationer kan antas bli vanligare när fler asylsökande bor på asylboenden. I många fall kan det finnas ett behov av att personen flyttar förhållandevis omgående, t.ex. för att förebygga konflikter och misskötsamhet på boendet eller för att frigöra boendeplatser på ett mottagningscenter som behövs för nya skyddssökande. I en studie som genomförts av Brottsförebyggande rådet (Brå) om brott och brottsutsatthet på asylboenden, framgår att personer som ingått i bråkiga konstellationer ofta blev mer skötsamma efter att konstellationen hade brutits upp och personerna flyttats till andra boenden. Brå bedömer därför att det skulle kunna ge brottsförebyggande och trygghetsskapande effekter om Migrationsverket snabbare kunde flytta personer som begår brott (Brott och brottsutsatthet på kollektiva asylboenden under 2018, Brå rapport 2020:16).

Det är alltså angeläget att Migrationsverket har möjlighet att genomdriva en flytt till ett nytt boende mot den enskildes vilja. När en utlänning vägrar lämna en boendeplats vid en omplacering har Migrationsverket emellertid inte möjlighet att begära handräckning av Polismyndigheten. Migrationsverket är i stället hänvisat till att ansöka om avhysning eller särskild handräckning hos Kronofogdemyndigheten enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Om förfarandet leder till en verkställbar exekutionstitel kan den verkställas av Kronofogdemyndigheten. Som utredningen anför är det dock oklart om avhysning eller särskild handräckning är tillämpliga förfaranden i dessa situationer och det har hänt att Kronofogdemyndigheten har avvisat Migrationsverkets ansökan. Det kan också ifrågasättas om det är lämpligt att tillämpa ett sådant förfarande, som bl.a. innebär att utlänningen får möjlighet att yttra sig och föra ärendet vidare till domstol. De utlänningar som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har visserligen en generell rätt till logi men däremot inte någon rätt till ett visst boende och det finns därmed inte något rättsförhållande att pröva. Förfarandena enligt lagen om betalningsföreläggande och handräckning är alltså inte anpassade för dessa situationer och det framstår inte som motiverat att belasta Kronofogdemyndigheten och domstolarna med sådana ärenden.

I likhet med utredningen anser regeringen att Migrationsverket i stället bör få möjlighet att begära handräckning hos Polismyndigheten även i dessa situationer. En sådan möjlighet till handräckning innebär, som *Migrationsverket* påpekar, bättre möjligheter för myndigheten att hantera misskötsamhet. Vidare bidrar en sådan åtgärd till att möta behovet av skyndsamhet och flexibilitet i boendeplaceringen och till att upprätthålla respekten för myndighetens tilldelning av boendeplatser. Därutöver innebär det en möjlighet för Migrationsverket att tillämpa enhetliga rutiner när en boende vägrar rätta sig efter ett beslut som innebär att han eller hon inte längre har rätt att bo kvar på en viss boendeplats. Till skillnad från *Civil Rights Defenders* anser regeringen inte att förslaget innebär en sådan inskränkning i skyddet för personlig integritet och privatliv att det inte bör genomföras. Bestämmelsen bör därför ändras på så sätt att det inte längre är en förutsättning för Migrationsverkets begäran om handräckning att utlänningen inte längre har rätt till bistånd i form av logi. Det innebär att Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut som innebär att en utlänning ska lämna sin plats vid ett asylboende, oavsett om grunden för beslutet är att utlänningen inte längre har rätt till logi eller att utlänningen har tilldelats eller erbjudits en ny boendeplats.

Även framöver ska gälla att Migrationsverket får begära hjälp endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas – dvs. befogenheten att använda våld eller belägga någon med fängsel – eller om det annars finns synnerliga skäl. Med särskilda omständigheter avses t.ex. att den enskilde har uttalat att han eller hon inte har för avsikt att frivilligt rätta sig efter beslutet eller att personen rent faktiskt inte flyttar från den tidigare boendeplatsen trots uppmaningar. I undantagsfall kan det finnas synnerliga skäl att begära

handräckning. Det kan exempelvis röra sig om situationer där det finns en överhängande risk för att den enskilde skadar sig själv så att man inte kan avvakta med att verkställigheten löses på annat sätt (prop. 2016/17:86 s. 12, se även prop. 2016/17:57 s. 77). En utgångspunkt är vidare, på samma sätt som i dag, att den som ska flytta alltid uppmanas att göra det frivilligt. Först om en sådan uppmaning inte följs kan det bli aktuellt att begära handräckning hos Polismyndigheten. Migrationsverkets åtgärder för att förmå den asylsökande att lämna sin boendeplats, t.ex. genom en skriftlig uppmaning, bör dokumenteras. Möjligheten till handräckning gäller även i boenden som anordnats av en kommun (prop. 2021/22:250 s. 22). Migrationsverkets begäran om handräckning kan inte överklagas.

Som framgår av förarbetena till nuvarande bestämmelse är utgångspunkten, i linje med vad Civil Rights Defenders anför, att barn inte i onödan ska utsättas för tvångsåtgärder med inslag av våld såsom handräckning, och att barnets bästa i enlighet med barnkonventionen särskilt ska beaktas. Det är därför av vikt att bestämmelsen tillämpas med särskild restriktivitet när det rör barnfamiljer. I första hand ska andra åtgärder vidtas i form av t.ex. information och motiverande samtal. Om en handräckning ändå måste ske ska eventuella tvångsåtgärder, när barn berörs, genomföras med särskild försiktighet och på ett barnanpassat sätt, med hänsyn till det enskilda barnets situation och erfarenheter (prop. 2016/17:86 s. 12 och 16).

Bestämmelsen om handräckning bör placeras under en ny rubrik – tvångsåtgärder – tillsammans med paragrafen som ger Migrationsverket möjlighet att undersöka en asylsökandes boendetrymme och slutna förvaringsställen.

Polismyndigheten efterfrågar ett förtydligande av rätten att ta sig in i ett asylboende enligt den nya grunden för handräckning. Rätten att disponera en viss boendeplats på ett asylboende grundar sig i den särskilda offentlighetsregleringen om bistånd som lagen om mottagande av asylsökande m.fl. utgör. Det är alltså inte fråga om någon civilrättslig nyttjanderätt för den enskilde (se NJA 2022 s. 329). När Migrationsverket beslutar att tilldela en utlänning en ny boendeplats har utlänningen inte längre rätt att disponera den tidigare boendeplatsen och Migrationsverkets har då rätt att ta sig in i boendet. Polismyndigheten har, i likhet med vad som gäller enligt den befintliga grunden för handräckning, samma rätt som Migrationsverket i detta avseende (se prop. 2016/17:86 s. 12 och 13).

Polismyndigheten framför även att förslaget inte ligger i linje med vad regeringen aviserat i budgetpropositionen 2023 om att polisens arbetsuppgifter ska renodlas. En förutsättning för att handräckning ska bli aktuell är att polisens exklusiva befogenheter behövs. Förslaget ska därför inte ses som ett avsteg från renodlingen av polisens uppgifter (se även prop. 2016/17:86 s. 12).

6 En skyldighet att delta i samhällsintroduktion

6.1 En skyldighet att delta i samhällsintroduktion ska införas i lag

Regeringens förslag: Asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktion, om de har fyllt 16 år. Samhällsintroduktionen ska anordnas av Migrationsverket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om samhällsintroduktionens omfattning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår en annan utformning av bemyndigandet.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva till eller har inga invändningar mot förslaget. Flera remissinstanser, bl.a. *Burlövs*, *Hagfors* och *Helsingborgs kommuner*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att samhällsintroduktionen fyller en viktig funktion och att den kan förbättra förutsättningarna för integration och etablering hos målgruppen.

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL) avstyrker förslaget och framför att samhällsintroduktion visserligen fyller en viktig funktion för den asylsökande och för integrationen men att lagstadgade tvångsåtgärder inte är ett optimalt sätt att motivera människor på flykt att delta aktivt. Inte heller *Stockholms Stadsmission*, *Svenska Röda Korset* och *Sveriges advokatsamfund* anser att deltagande i samhällsintroduktion bör vara en skyldighet enligt lag eftersom det kan antas motverka syftet med samhällsintroduktionen.

Om förslaget genomförs anser *Stockholms Stadsmission* och *Svenska Röda Korset* att skyldigheten endast ska omfatta personer över 18 år. Även *Rädda Barnen* ifrågasätter varför barn över 16 år ska omfattas av skyldigheten, med hänvisning till att barn inte bör missa skoltid. *Rädda Barnen* anser även att det behöver göras en grundlig barnkonsekvensanalys för att tydliggöra eventuella risker med förslaget. *Barnombudsmannen* framför att det bör finnas en flexibilitet och möjlighet till individanpassning så att barn inte behöver avstå skola eller fritidsaktiviteter för att ta del av informationen.

Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Jönköping*, *Länsstyrelsen i Stockholm* och *Rädda Barnen*, framhåller att samhällsintroduktion bör genomföras på ett sådant sätt att samtliga personer ur målgruppen ges rimliga förutsättningar att delta och att det bör finnas möjligheter att anpassa utbildningen utifrån specifika behov. RFSL framför att om förslaget genomförs, så delar RFSL utredningens bedömning att Migrationsverket aktivt bör arbeta för att alla ska ta del av

samhällsintroduktionen och arbeta med hur informationen under samhällsintroduktionen förmedlas och görs behovsanpassad.

Asylrättscentrum efterfrågar ett förtydligande av när en person ska anses ha deltagit i samhällsintroduktionen. *Arbetsförmedlingen* framför att det är av vikt att innehållet kontinuerligt utvecklas och utvärderas. *Sveriges Kvinnoorganisationer* anser att det bör specificeras i lagen att information om jämställdhet och kvinnors rättigheter ska ingå i samhällsintroduktionen. *Migrationsverket* bedömer att om asylsökande bor mer koncentrerat i asylboendena underlättar det ett säkerställande av att samhällsintroduktionen når ut till fler. Migrationsverket framför även att det finns svårigheter med att genomföra samhällsintroduktionen enligt den modell och de tidsramar som förespråkas av utredningen, dvs. att informera grupper bestående av 8 till 20 personer, med hänsyn till behovet av tolkning på många olika språk.

Skälen för regeringens förslag

Asylsökande ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktion

Migrationsverket anordnar på uppdrag av regeringen sedan oktober 2021 s.k. samhällsintroduktion för asylsökande. Samhällsintroduktionen består i dag av tre delar som behandlar information om asylprocessen, livet i Sverige samt svensk lagstiftning, demokrati, normer och värderingar. Introduktionen hålls vanligtvis för grupper och pågår under totalt en heldag. Barn under 15 år och ensamkommande barn är undantagna från att delta och får i stället information på ett sätt som är anpassat efter barnets ålder och livssituation. Målsättningen är att alla asylsökande ska få ta del av samhällsintroduktionen inom två veckor från det att asylansökan har registrerats.

Som utredningen och flera remissinstanser framhåller är asylsökandes tillgång till information en avgörande faktor för ett ordnat mottagande. Asylsökande behöver få information tidigt under processen för att kunna anpassa sig till tillvaron i Sverige och förbereda sig inför beslutet i frågan om uppehållstillstånd. Genom att delta i samhällsintroduktion får asylsökande grundläggande kunskap om vilka rättigheter och skyldigheter de har under asyltiden. Sådan kunskap kan bl.a. underlätta handläggningen av asylärendet och frågor inom mottagandet. Vidare kan kunskap om asylprocessen bidra till ett ökat förtroende för Migrationsverkets handläggning och acceptans av myndighetens beslut. Informationen bör också kunna bidra till att asylsökande får en realistisk bild av möjligheterna att få bifall på asylansökan. De kan därmed också förbereda sig på de verkställighetsåtgärder som kan komma att vidtas. Till det kommer att information om den straffrättsliga och arbetsrättsliga lagstiftningen i Sverige kan minska risken för brottslighet och förebygga svartarbete.

Det finns alltså stora fördelar med att asylsökande deltar i samhällsintroduktion. Andelen deltagare har emellertid endast varit ungefär två tredjedelar av alla som kallats till introduktionen sedan den startade. Under 2023 var andelen endast omkring 60 procent. Mer än en tredjedel av de som kallats har alltså valt att inte delta. Det går inte att utläsa av statistiken varför en så stor andel inte har deltagit. Det kan dock konstateras att det bör vidtas åtgärder för att fler ska genomföra

samhällsintroduktionen. Utgångspunkten bör vara att alla asylsökande ska ta del av informationen.

Regeringen anser, i likhet med utredningen och flera remissinstanser, att det bör införas en skyldighet i lag för asylsökande att delta i samhällsintroduktion. Några remissinstanser, däribland *RFSL* och *Sveriges advokatsamfund*, anser att en lagreglerad skyldighet skulle motverka syftet med samhällsintroduktionen och menar att ett frivilligt deltagande i större utsträckning främjar motivation och möjligheten att ta in information. Regeringen delar inte den uppfattningen. En lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktion sänder en tydlig signal att alla asylsökande i Sverige förväntas ta del av information om det svenska samhället och att samhällsintroduktionen är ett viktigt och självklart inslag i asylprocessen. En sådan markering bedöms bidra till att fler asylsökande deltar i introduktionen än vad som är fallet i dag. Det bör därför införas en bestämmelse i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. som anger att asylsökande ska delta i samhällsintroduktion.

Målsättningen bör, i likhet med i dag, vara att asylsökande ska erbjudas samhällsintroduktion i nära anslutning till registreringen av asylansökan. Om den asylsökande inte deltar ska han eller hon kallas på nytt. När den enskilde inte längre är asylsökande – t.ex. när han eller hon har beviljats uppehållstillstånd eller har fått ett lagakraftvunnet avslagsbeslut – bör skyldigheten upphöra.

Utredningen föreslår att en konsekvens för en asylsökande som inte deltar i samhällsintroduktionen ska vara att han eller hon inte omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd. Regeringen avser emellertid inte att gå vidare med detta förslag, se vidare i avsnitt 7. Regeringen anser inte heller att underlåtenhet att delta i samhällsintroduktion bör förenas med en straffrättslig påföljd. Som utredningen påpekar är det inte förenligt med mottagandedirektivet att sätta ned dagersättningen för att en asylsökande inte deltar i samhällsintroduktion (jfr artikel 20). I det nya omarbetade mottagandedirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1346 av den 14 maj 2024 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd, omarbetning) anges däremot att medlemsstaterna under vissa förutsättningar får inskränka de materiella mottagningsvillkoren om sökanden underlåter att delta i obligatoriska integrationsåtgärder, såvida det inte finns omständigheter som ligger utom sökandens kontroll (artikel 23.2 f). Regeringen anser att möjligheten att sätta ner dagersättningen om en asylsökande utan giltigt skäl inte deltar i samhällsintroduktion bör övervägas och analyseras i förhållande till det nya mottagandedirektivet. Det finns dock inte möjlighet att göra det inom ramen för detta lagstiftningsarbete. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktion kommer alltså inte att vara kopplad till någon särskild sanktion. Det innebär att det kan finnas en risk för att det kommer att saknas tillräckliga incitament för vissa asylsökande att delta. Förslaget innebär emellertid att det införs en tydlig handlingsdirigerande norm vilket kan antas öka antalet asylsökande som deltar i introduktionen i förhållande till i dag. Som Migrationsverket påpekar bedöms också den omständigheten att asylsökande i högre utsträckning bor på asylboenden underlätta ett säkerställande av att samhällsintroduktionen når ut till fler. Det möjliggör även att introduktionen kan ges vid fler tillfällen.

Även utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktion

Sedan våren 2022 anordnar Migrationsverket samhällsintroduktion också för utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet. Utredningen föreslår att även denna grupp ska omfattas av den lagreglerade skyldigheten att delta i samhällsintroduktion och framhåller att informationen som lämnas i dessa fall får anpassas utifrån vad som är mest relevant för gruppen. Regeringen delar utredningens bedömning att det också för mottagandet av denna grupp är viktigt att de tidigt får information om det svenska samhället och förutsättningarna för vistelsen här. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktion bör därför gälla även för utlänningar som ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Detsamma bör gälla för en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd och som av något skäl inte har fullgjort skyldigheten att delta i samhällsintroduktion under tiden som han eller hon har haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Skyldigheten bör gälla för skyddsökande som har fyllt 16 år

Utredningen föreslår att skyldigheten att delta i samhällsintroduktion ska omfatta den som har fyllt 16 år och hänvisar till att en åldersgräns på 16 år är utgångspunkten i andra avseenden när det gäller mottagande av asylsökande. Den som har fyllt 16 år får t.ex. själv föra sin talan i mål och ärenden enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. samt ta emot dagersättning. Regeringen anser i likhet med utredningen, men till skillnad mot *Svenska Röda Korset* och *Rädda Barnen*, att den åldersgräns som utredningen föreslår är lämplig. Regeringen delar inte *Rädda Barnens* uppfattning att det behöver göras en ytterligare barnkonsekvensanalys i syfte att tydliggöra eventuella risker med förslaget, med hänsyn till att det rör sig om en begränsad skyldighet som inte är kopplad till någon sanktion.

Barn under 16 år, som alltså inte bör vara skyldiga enligt lag att delta, bör i de fall det bedöms lämpligt erbjudas att delta i den ordinarie samhällsintroduktionen eller annars få en åldersanpassad samhällsintroduktion på annat lämpligt sätt. Som *Barnombudsmannen* påpekar bör Migrationsverket om möjligt erbjuda samhällsintroduktion på ett sätt som innebär att barn inte missar skoltid och fritidsaktiviteter.

Samhällsintroduktion bör anordnas av Migrationsverket

Liksom i dag bör samhällsintroduktionen anordnas av Migrationsverket. Detta bör framgå av lagtexten. Migrationsverket bör i likhet med i dag tillhandahålla samhällsintroduktionen på ett sätt som innebär att det är praktiskt möjligt för alla som är skyldiga att delta att genomföra den, bl.a. i fråga om språk, lokalisering och barntillsyn. Introduktionen behöver också anpassas till bl.a. personer med särskilda behov.

Upplägget och innehållet i samhällsintroduktionen bör även fortsättningsvis i huvudsak motsvara hur samhällsintroduktionen enligt uppdraget till Migrationsverket ser ut i dag. Det innebär att information som ges inom ramen för samhällsintroduktionen för asylsökande ska utformas med det huvudsakliga syftet att underlätta asylprocessen och anpassningen till det svenska samhället samt, för det fall en ansökan leder

till avslag, frivilligt återvändande. Det kan även vara lämpligt att anpassa informationen till behovet hos en viss grupp. Det kan t.ex. vara fallet för utlännningar vars ansökningar vid den inledande granskningen bedöms som uppenbart ogrundade. Samhällsintroduktion för utlännningar som omfattas av massflyktsdirektivet bör, på samma sätt som i dag, innehålla information särskilt anpassad efter denna målgrupp. Som *Arbetsförmedlingen* anför bör samhällsintroduktionen kontinuerligt utvecklas och utvärderas. Målsättningen bör vidare, som anges ovan, vara att samhällsintroduktion ska erbjudas tidigt under asylprocessen. Som Migrationsverket påpekar kan tidsramarna och upplägget dock behöva anpassas till de praktiska förutsättningarna, exempelvis till tillgången till tolkning.

Sveriges Kvinnoorganisationer anser att det bör framgå av regleringen att information om jämställdhet och kvinnors rättigheter ska ingå i samhällsintroduktionen. Regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att de som deltar i samhällsintroduktion får information om jämställdhet och kvinnors rättigheter. Dessa frågor ingår i dag och bör vara ett naturligt inslag även fortsättningsvis. Regeringen anser däremot, i likhet med utredningen, att det inte är lämpligt att i detalj reglera innehåll och former för genomförande i lagtext. Att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela s.k. verkställighetsföreskrifter om samhällsintroduktionens form och innehåll följer av 8 kap. 7 § regeringsformen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör också ha rätt att meddela föreskrifter om samhällsintroduktionens omfattning. Detta kräver ett bemyndigande i lag. Ett sådant bemyndigande bör därför införas.

Asylrättscentrum anser att det bör förtydligas vad som avses med att ha deltagit i samhällsintroduktion. Liksom i dag bör det vara Migrationsverket som bedömer om utlännningen har fullgjort samhällsintroduktionen eller om han eller hon behöver kallas till ett nytt tillfälle eller på annat sätt ta del av ytterligare information. Migrationsverket bör på ett tydligt och lättgängligt sätt förmedla till den enskilde vad han eller hon behöver göra för att ha fullgjort samhällsintroduktionen, t.ex. genom att kallelser och annan information om introduktionen ges på ett språk som han eller hon förstår.

6.2 Undantag ska gälla för den som har synnerliga skäl att inte delta

Regeringens förslag: Skyldigheten att delta i samhällsintroduktion ska inte gälla för utlännningar som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt över förslaget. *Vänersborgs kommun* anser att det finns en risk för att Migrationsverkets bedömningar av vem som har synnerliga skäl blir godtyckliga. *Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL)*

efterfrågar ett förtydligande av vad det innebär för den asylsökande om han eller hon anses ha synnerliga skäl. *Barnombudsmannen* anser att det bör övervägas om barn som kan få informationen på annat sätt, t.ex. genom studier på gymnasienivå, också bör kunna undantas från skyldigheten. *Stockholms Stadsmission* anser att det bör tydliggöras att undantag kan göras i specifika fall om det anses nödvändigt utifrån individens situation och mående. Även *Svenska Röda Korset* anser att det bör förtydligas att asylsökande kan undantas från skyldigheten om det är nödvändigt utifrån individens hälsosituation.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att alla asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet som utgångspunkt deltar i samhällsintroduktionen och får del av den information som förmedlas. Med hänsyn till att det för den enskilde endast handlar om att ta del av viss information som han eller hon har nytta av, och att det tar begränsat med tid i anspråk, kan det inte anses vara särskilt betungande att delta i samhällsintroduktion. Behovet av undantag från deltagande bör därför generellt sett vara begränsat. Migrationsverket ska dessutom anpassa upplägget och innehållet så att t.ex. personer med särskilda behov kan delta. Även personer som exempelvis har svårt att tillgodogöra sig information eller av andra skäl har svårt att närvara vid gruppundervisning bör alltså normalt kunna delta i samhällsintroduktionen.

Samtidigt kan det inte uteslutas att det kan uppkomma situationer när det inte framstår som rimligt att kräva deltagande i samhällsintroduktionen, t.ex. om utlänningen är svårt sjuk. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att det bör finnas ett utrymme för undantag från skyldigheten att delta i samhällsintroduktion. Detta undantag bör dock vara mycket begränsat och endast omfatta situationer där utlänningens personliga förhållanden är sådana att det finns synnerliga skäl för honom eller henne att inte delta.

För att det ska finnas sådana synnerliga skäl bör det vara fråga om omständigheter som gör att syftet med introduktionen inte kan uppnås. Det kan t.ex. handla om att den asylsökande har en varaktig sjukdom eller annat tillstånd som innebär att han eller hon – även om formerna för samhällsintroduktionen anpassas – inte kan tillgodogöra sig information. Med personliga förhållanden avses inte bara hälsotillstånd och kognitiv förmåga, utan även andra förhållanden hänförliga till den enskildes person. En bedömning får göras i det enskilda fallet. De faktorer som *Stockholms Stadsmission* och *Svenska Röda Korset* pekar på – den enskildes situation och hälsotillstånd – kan alltså beaktas vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl. Genom kravet på att det ska vara fråga om synnerliga skäl markeras dock att undantaget ska tillämpas restriktivt och att det ska röra sig om undantagsfall. Det utgör t.ex. inte synnerliga skäl att en asylsökande har befunnit sig i Sverige en tid före asylansökan och anser sig ha fått den information som förmedlas under samhällsintroduktionen.

Barnombudsmannen anser att det bör övervägas om barn som kan få informationen på annat sätt, t.ex. genom studier på gymnasienivå, bör undantas från skyldigheten. Den information som ges inom ramen för samhällsintroduktionen är emellertid särskilt anpassad för skyddsökande och det är viktigt att den enskilde får del av den, helst tidigt i processen. Regeringen anser därför att deltagande i samhällsintroduktion inte bör kunna ersättas av andra typer av studier.

RFSL efterfrågar ett förtydligande av vad det innebär för den enskilde om han eller hon anses ha synnerliga skäl. Som utredningen redogör för bedöms det inte vara nödvändigt för Migrationsverket att fatta ett formellt beslut om att en utlänning är undantagen från skyldigheten att delta i samhällsintroduktion. Om en asylsökande har bett om att inte behöva delta i samhällsintroduktion och Migrationsverket bedömer att det med hänsyn till hans eller hennes personliga förhållanden finns synnerliga skäl för att göra ett undantag, behöver Migrationsverket inte skicka kallelser till honom eller henne. Om myndigheten i stället bedömer att det saknas sådana synnerliga skäl bör myndigheten på lämpligt sätt informera personen om detta, t.ex. i samband med att personen kallas till samhällsintroduktionen. Bestämmelserna om överklagande i 22 § LMA blir därmed inte blir tillämpliga. Eftersom skyldigheten att delta i samhällsintroduktion inte är kopplad till någon sanktion, innebär avsaknaden av möjlighet till överklagande inte att den enskilde riskerar någon rättsförlust. Regeringen delar inte *Vänersborgs kommuns* uppfattning att det kan finnas risk för godtyckliga bedömningar av vad som utgör synnerliga skäl.

6.3 Migrationsverkets möjligheter att anordna sysselsättning bör finnas kvar

Regeringens förslag: Bestämmelsen om anordnande av sysselsättning för asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska omformuleras på så sätt att Migrationsverket *får* anordna sysselsättning i stället för att myndigheten *ska* anordna sådan sysselsättning.

Regeringens bedömning: De bestämmelser i övrigt i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. som rör organiserad sysselsättning för asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet bör finnas kvar.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att bestämmelserna som rör organiserad sysselsättning i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska upphävas.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt över förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* motsätter sig förslaget och anser att bestämmelserna bör vara kvar för att slå fast Migrationsverkets ansvar för organiserad verksamhet. *Svenska Röda Korset* framhåller vikten av verksamhet för asylsökande i form av hälsofrämjande och sociala aktiviteter. Organisationen anser att det bör framgå av lagen att Migrationsverket har ett ansvar att samverka med länsstyrelsen och organisationer så att sådana verksamheter fortsatt kan bedrivas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning*Migrationsverket bör fortsatt ha möjlighet att anordna sysselsättning*

Migrationsverket ska i lämplig omfattning anordna sysselsättning för asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet. Bestämmelser om detta finns i 4–7 §§ LMA. Genom sådan organiserad sysselsättning kan utlänningar få delta i svenskundervisning, skötsel av förläggningar eller annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull. Utlänningar som deltar i organiserad sysselsättning ska inte anses som arbetstagare, vilket innebär att de i stor utsträckning är undantagna från de arbetsrättsliga regelverken. Vissa delar av arbetsmiljölagen gäller dock. Migrationsverket kan också uppdras åt andra att anordna sysselsättning. Enligt förarbetena är syftet med Migrationsverkets ansvar för organiserad sysselsättning att ge asylsökande en meningsfull sysselsättning och undvika passivisering i väntan på beslut (prop. 1993/94:94 s. 38). Att asylsökande är undantagna från vissa arbetsrättsliga regelverk syftar bl.a. till att öka möjligheterna att anordna sysselsättning för denna grupp (prop. 1993/94:94 s. 39–42).

Som utredningen konstaterar har inte Migrationsverket under de senaste åren anordnat organiserad sysselsättning med stöd av bestämmelserna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. I stället har länsstyrelserna fått i uppdrag av regeringen att verka för att det för bl.a. asylsökande och vissa nyanlända invandrare som har beviljats uppehållstillstånd ska finnas insatser som syftar till att bl.a. främja kunskaper i svenska språket och det svenska samhället, se förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare och förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Insatserna, s.k. TIA-insatser, erbjuds av olika organisationer i civilsamhället som beviljas statsbidrag för en insats, och avser förutom utbildning i svenska en mängd olika områden inom det svenska samhället. Länsstyrelserna bedömer att insatserna under 2023 har uppnått goda resultat och gett en meningsfull sysselsättning för deltagarna, motverkat passivisering, bidragit till kunskap om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främjat en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd (Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag 3.B.19 enligt regleringsbrevet 2023). Migrationsverket samverkar med länsstyrelserna och de organisationer som erbjuder insatser genom att bl.a. informera om insatserna på samhällsintroduktionen.

Utredningen föreslår att bestämmelserna om att Migrationsverket ska anordna organiserad sysselsättning ska upphävas. Som skäl anges att bestämmelserna inte har tillämpats på länge och att asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet i stället har möjlighet att delta i TIA-insatser. SKR anser till skillnad från utredningen att bestämmelserna bör vara kvar för att slå fast Migrationsverkets ansvar för organiserad verksamhet. Svenska Röda Korset, som betonar vikten av hälsofrämjande och sociala aktiviteter, anser att det bör framgå av lagen att Migrationsverket har ett ansvar att samverka med länsstyrelsen och organisationer så att sådana verksamheter fortsatt kan bedrivas.

Regeringen delar Svenska Röda Korsets uppfattning att det är viktigt att skyddssökande har möjlighet till meningsfull sysselsättning och inte tvingas till passiv väntan under asyلتiden. De syften som angavs vid

införandet av bestämmelserna om organiserad sysselsättning är i allt väsentligt fortfarande relevanta. Med beaktande av den förändring som regeringen nu genomför för ett ordnat och effektivt mottagande – där utgångspunkten är att asylsökande ska bo på asylboenden – bör inte möjligheten för Migrationsverket att anordna organiserad sysselsättning, med de befintliga undantagen från viss arbetsrättslig reglering, tas bort. Det kan t.ex. finnas ett behov för Migrationsverket att anordna sysselsättning på vissa asylboenden som ett komplement till TIA-insatser för att motverka passivitet och dess konsekvenser. Vid vissa asylboenden kan det också finnas begränsade förutsättningar för lokala aktörer att ordna sysselsättning. Även i sådana fall behöver Migrationsverket fortsatt ha möjlighet att anordna sysselsättning. Bestämmelserna som rör sysselsättning bör alltså inte upphävas.

Bestämmelsen om Migrationsverkets ansvar att anordna sysselsättning bör omformuleras

Eftersom Migrationsverkets möjligheter att anordna sysselsättning i perioder kan vara begränsad bör bestämmelsen om sysselsättning inte vara formulerad som ett tvingande uppdrag för myndigheten. Bestämmelsen om sysselsättning i 4 § LMA bör därför ändras på så sätt att Migrationsverket *får* ge asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet sysselsättning, i stället för att myndigheten *ska* ge sysselsättning i lämplig omfattning.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning bör inte upphävas

Om en utlänning utan giltigt skäl vägrar delta i sådan sysselsättning som anordnas av Migrationsverket kan dagersättningen sättas ned för honom eller henne (10 § första stycket 1 och andra stycket 1 LMA). Utredningen föreslår, som en följd av att bestämmelsen om organiserad sysselsättning föreslås upphävas, att även bestämmelserna om nedsättning av dagersättning ska upphävas. Enligt utredningen är det dessutom tveksamt om denna grund för nedsättning av dagersättning är förenlig med mottagandedirektivet.

I det nya omarbetade mottagandedirektivet, som trädde i kraft den 11 juni 2024, anges att medlemsstaterna under vissa förutsättningar får inskränka de materiella mottagningsvillkoren om sökanden underlåter att delta i obligatoriska integrationsåtgärder, såvida det inte finns omständigheter som ligger utom sökandens kontroll (artikel 23.2 f). Möjligheten att sätta ned dagersättningen om en asylsökande utan giltigt skäl inte deltar i organiserad verksamhet bör analyseras i förhållande till det nya omarbetade mottagandedirektivet. Inte heller dessa bestämmelser bör därför upphävas.

7 Det bör inte införas ytterligare villkor för tillträde till arbetsmarknaden

Regeringens bedömning: Det bör inte införas regler som innebär att asylsökande ska bo på ett asylboende och delta i samhällsintroduktion för att omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd för asylsökande.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att asylsökande ska bo på ett asylboende och delta i samhällsintroduktion för att omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd för asylsökande.

Skälen för regeringens bedömning: För att en utlänning ska få arbeta i Sverige krävs som utgångspunkt att utlänningen har ett arbetstillstånd (2 kap. 7 § UtIL). Asylsökande är dock, om vissa villkor är uppfyllda, undantagna från kravet på arbetstillstånd och har därmed möjlighet att arbeta under asyltiden, se 5 kap. 4 § utlänningsförordningen (2006:97), förkortad UtIF). Detta gäller under hela asyltiden, utan några tidsmässiga begränsningar.

Regeringen anser att de materiella mottagningsvillkoren – däribland rätten att arbeta under asyltiden – inte bör vara mer förmånliga i Sverige än i övriga EU-länder. Enligt det nya omarbetade mottagandedirektivet som trädde i kraft den 11 juni 2024 är det möjligt för medlemsstaterna att ge asylsökande tillträde till arbetsmarknaden först sex månader efter ansökan om asyl och då endast om det ännu inte fattats ett beslut i ärendet. En anpassning av reglerna till miniminivån enligt EU-rätten kan därför antas innebära att möjligheten för asylsökande att arbeta under asyltiden begränsas kraftigt jämfört med i dag. Enligt de författningsstyrda handläggningstiderna för Migrationsverket ska en asylansökan i normalfallet prövas inom sex månader, se 8 kap 10 § UtIF, vilket sannolikt innebär att endast ett begränsat antal asylsökande kommer att ges tillträde till arbetsmarknaden. I utredningens slutbetänkande, som överlämnades den 15 oktober 2024 (Mottagandelagen – en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande, SOU 2024:68) föreslås att reglerna anpassas till miniminivån enligt EU-rätten och att asylsökande alltså ska få undantas från kravet på arbetstillstånd endast om ett ärende om uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1 § UtIL inte har avgjorts inom sex månader från det att ansökan lämnades in förutsatt att förseningen inte kan tillskrivas sökanden. Regeringen avser att så snart som möjligt genomföra utredningens förslag i slutbetänkandet.

Utredningens förslag i denna del utgår från dagens generösa möjligheter att arbeta i Sverige under asyltiden från dag ett. Med hänsyn till att regeringens målsättning är att rätten att arbeta i Sverige under asyltiden ska begränsas så långt det är möjligt bör förslagen i dessa delar inte genomföras.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2025.

För utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet ska äldre bestämmelser om villkor för dagersättning och särskilt bidrag vid boende i eget boende gälla till och med den 31 augusti 2025 och de nya bestämmelserna om boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag från och med den 1 september 2025.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. För utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet föreslår utredningen att bestämmelsen om boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag samt skyldigheten att hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress och möjligheten att betrakta asylansökan som implicit återkallad, ska börja gälla ett år efter ikraftträdandet, dvs. den 1 april 2025.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Migrationsverket* framför att myndigheten har små möjligheter att anskaffa det antal boendeplatser som beräknas behövas till den 1 april 2024 respektive den 1 april 2025 och anser att övergångsbestämmelserna bör förlängas med minst ett år. Även flera andra remissinstanser, bl.a. *Asylrättscentrum*, *Härryda kommun* och *Stockholms kommun*, framför att ikraftträdandetiden är för kort, bl.a. för att Migrationsverket ska hinna ordna med fullgoda boendeplatser. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det är av vikt att regeringen och Migrationsverket agerar skyndsamt för att få bättre ordning och reda i asylmottagandet, men framhåller att det är helt avgörande att mottagningsorganisation, arbetssätt, rätt lokaliserade och utformade asylboenden och fungerande samverkanstrukturer med andra aktörer finns på plats.

Migrationsverket påpekar att de föreslagna övergångsbestämmelserna innebär att en asylsökande som är registrerad vid en förläggning vid ikraftträdandet, och som flyttar från eget boende till asylboende efter ikraftträdandet, kommer att kunna flytta till eget boende igen under övergångsperioden utan att förlora rätten till dagersättning och särskilt bidrag, och även kunna bo i ett område med ekonomiska och sociala utmaningar med bibehållna förmåner. *Svenska Röda Korset* framhåller att i de flesta fall borde det vara mest lämpligt att låta de personer som har valt att ordna boende på egen hand bo kvar i sitt boende även efter övergångsperioden, bl.a. för att minska risken för anvisningar till andra platser i landet vilket anses mycket påfrestande, inte minst för barn.

Skälen för regeringens förslag: Med hänsyn till att det är angeläget att åstadkomma ett mer ordnat och effektivt mottagande av asylsökande bör

förslagen träda i kraft så snart som möjligt. Innan förslagen kan träda i kraft krävs emellertid – som flera remissinstanser framför – att Migrationsverket anpassar sin verksamhet till den nya ordningen. Förslagen förväntas leda till att fler asylsökande bor i asylboenden. Det behöver därför bl.a. säkerställas att det finns tillräckligt med boendeplatser i Migrationsverkets boenden för att förslagen ska vara praktiskt genomförbara. Migrationsverket har sedan mars 2024 i uppdrag att förbereda för ett reformerat mottagningssystem, bl.a. genom att planera och genomföra anpassningar av myndighetens boendebestånd (Ju2024/00608). Migrationsverket bedöms kunna tillhandahålla boendeplatser för de utlänningar som registreras vid ett asylboende från och med den 1 mars 2025. Även övriga anpassningar av myndighetens verksamhet bedöms kunna ske inom den tiden. Regeringen bedömer därför att lagändringarna bör träda i kraft den 1 mars 2025 och tillämpas från det datumet för de utlänningar som registreras vid ett asylboende från och med ikraftträdandet.

För utlänningar som redan är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet bedöms behovet av boendeplatser kunna tillgodoses från och med den 1 september 2025. Det är också rimligt att asylsökande som bor i eget boende vid ikraftträdandet får en tid på sig för att förbereda inför en flytt till ett asylboende. Villkoret att asylsökande ska bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag bör därför tillämpas för denna grupp från och med den 1 september 2025. Regeringen anser inte – till skillnad från *Svenska Röda Korset* – att denna grupp generellt ska undantas från villkoret att bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Om det i ett enskilt fall bedöms vara uppenbart oskäligt att en asylsökande ska flytta till ett asylboende för att bibehålla sin rätt till förmåner efter övergångsperioden får det hanteras inom ramen för möjligheten att göra undantag från boendevillkoret för en utlänning som har synnerliga skäl att inte bo på ett asylboende, se avsnitt 5.3.

Regeringen anser i likhet med *Migrationsverket* att det inte är rimligt att asylsökande som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet kan bo i eget boende under övergångsperioden helt utan begränsningar. Befintliga bestämmelser som begränsar möjligheten att bo i områden med sociala och ekonomiska utmaningar med bibehållna förmåner (se 10 a § LMA) bör därför gälla för dessa utlänningar till dess att det nya boendevillkoret börjar tillämpas för dem.

Regeringen bedömer till skillnad från utredningen att det inte krävs några övergångsbestämmelser gällande skyldigheten att underrätta Migrationsverket om bostadsadress och möjligheten att betrakta en asylansökan som implicit återkallad. Dessa bestämmelser bör alltså tillämpas från och med ikraftträdandet.

9 Kostnader och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms leda till ökade kostnader för Migrationsverket fr.o.m. 2025, framför allt för fler boendeplatser men även för ökad bemanning av boendena, ökad ärendehandläggning och för att anordna samhällsintroduktion i större utsträckning än i dag. Kostnaderna är finansierade med ökade anslag i enlighet med budgetpropositionen för 2024. De kostnader som förslagen kan ge upphov till för andra statliga myndigheter än Migrationsverket är inte större än att de rymms inom berörda myndigheters befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen bedöms ge samhällsekonomiska vinster på sikt. Förslagen bedöms även bidra till att uppnå de jämställdhets- och integrationspolitiska målen och ge en viss brottsförebyggande effekt.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen gör i vissa avseenden andra antaganden för beräkningen av förslagets kostnader för Migrationsverket.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt över bedömningen. *Migrationsverket* befarar att utredningen i viss mån överskattar effekten av de föreslagna åtgärderna för att få fler asylsökande att välja att bo i myndighetens boenden. Verket bedömer att en utökning av boendeplatserna i enlighet med utredningens bedömning av behovet skulle öka den totala boendedygnskostnaden med ca 3,4 miljoner vilket på årsbasis ger en merkostnad på ca 1,2 miljarder för boendeplatser. Migrationsverket bedömer även att förslagen kan leda till kostnader för nya arbetsuppgifter och andra åtgärder och påpekar att de förväntade kostnadsökningarna inte täcks av befintliga budgetposter. Migrationsverket pekar också på att det saknas överväganden i utredningen kring den totala vistelsetiden som påverka kostnaderna för förslagen i högre grad än handläggningstiden.

Förvaltningsrätten i Malmö och *Förvaltningsrätten i Stockholm* framför att ökningen av inkomna mål till domstolarna kan komma att bli betydande. Även *Kammarrätten i Stockholm* bedömer att förslagen kan förväntas leda till ett ökat antal överklaganden till de allmänna förvaltningsdomstolarna och understryker behovet av att måltillströmningen vid de allmänna förvaltningsdomstolarna bevakas för kontinuerlig bedömning av om ytterligare medel behöver tillföras som en följd av de föreslagna ändringarna. Flera kommuner, däribland *Bodens kommun*, *Stockholms kommun* och *Vänersborgs kommun*, framhåller att en ökad mängd asylsökande i vissa kommuner kan innebära en belastning på kommunernas välfärdstjänster, bl.a. för skola och socialtjänst. *Sigtuna kommun* framför att en jämnare fördelning av asylsökande över landets kommuner kan förväntas medföra en positiv ekonomisk effekt för kommunen. *Vetlanda kommun* pekar på att kommunernas planering underlättas av att fler asylsökande bor på asylboende jämfört med spontan bostättning.

Barnombudsmannen framför att förslagen har stor påverkan på barn och barns rättigheter, att tillräckligt djupgående analyser av förslagens konsekvenser för barn saknas och att det är av vikt att noggranna analyser genomförs inför det skifte som förslagen innebär. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* anser – förutsatt att förslagen får avsedd effekt – att förslagen kan få en viss brottsförebyggande effekt, bl.a. genom att bidra till minskad, eller i vart fall inte ökad, segregation samt förbättrade förutsättningar för nyanlända att få arbete och integreras i samhället. Brå framhåller även att det är viktigt att följa vad förslagen får för faktisk effekt, då en ordning där asylsökande väljer att bo i eget boende utan någon laglig inkomst är förknippat med risker.

Jämställdhetsmyndigheten framför att det kan vara positivt för jämställdheten att fler asylsökande bor på asylboenden förutsatt att boendena utformas i enlighet med olika gruppers behov av trygghet, och bedömer att förslagen i så fall kan bidra till flera av de jämställdhetspolitiska målen, främst delmålet om ekonomisk jämställdhet och delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra men även delmålet om jämställd hälsa. Myndigheten anser att deltagande i samhällsintroduktion kan bidra till målet att kvinnor och män ska ha samma möjlighet att utforma samhället och sina egna liv, eftersom kunskap om sina rättigheter och skyldigheter är en förutsättning för denna möjlighet. *Sveriges Kvinnoorganisationer* menar att det finns fördelar för kvinnors ekonomiska självständighet och självbestämmande att bo på asylboende och framhåller bl.a. att kvinnor som bor på asylboenden i högre utsträckning deltar i undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning, än kvinnor som bor i eget boende under asyltiden. *Sveriges Kvinnoorganisationer* delar vidare utredningens bedömning att förslagen kan främja en bättre tillgång till behövlig vård och en god hälsa för asylsökande kvinnor, stärka kvinnors reproduktiva självbestämmande samt öka möjligheten att identifiera, ingripa i och förebygga mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck.

Polismyndigheten bedömer att förslaget om handräckning kommer att leda till att antalet handräckningsärenden ökar och menar att Polismyndighetens kostnader kommer att överstiga den bedömning som utredningen redovisar.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen bedöms medföra samhällsekonomiska vinster på sikt

I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att fler asylsökande ska bo på asylboenden, att Migrationsverket ska få bättre kännedom om var skyddsökande bor och att fler ska delta i samhällsintroduktion. Förslagen bedöms förbättra förutsättningarna för att motverka utanförskap och bidra till att asylsökande i högre utsträckning får del av insatser och deltar i sysselsättning. Boende på asylboende förbättrar också möjligheterna att säkerställa att asylsökande bor under trygga och ordnade förhållanden. Därtill bidrar boende på asylboende till att asylprocessen effektiviseras genom att Migrationsverket enklare kan nå de asylsökande för att genomföra utredningsåtgärder. En mer ordnad och effektiv asylprocess innebär bl.a. att asylsökande omfattas av mottagningssystemet under kortare tid, vilket minskar kostnaderna för

boende och annat bistånd. Förslagen förväntas också underlätta en lyckad integration efter asylprocessen. Regeringen bedömer sammantaget att förslagen kan förväntas medföra samhällsekonomiska vinster på sikt.

Ekonomiska konsekvenser för staten

Förslagen bedöms leda till att antalet asylsökande som bor på asylboende i stället för i eget boende ökar, vilket innebär ökade kostnader framför allt för fler boendeplatser i Migrationsverkets regi. Vid beräkningen av dessa kostnader gör regeringen i vissa avseenden andra antaganden än utredningen. Utredningen utgår från ett genomsnittligt antal asylsökande per år om 24 000, vilket bl.a. baseras på Migrationsverkets verksamhets- och utgiftsprognos från år 2022. Regeringen utgår i finansieringen av förslagen i budgetpropositionen för 2024 i stället från ett genomsnittligt antal asylsökande om 12 000 per år, se vidare nedan (prop. 2023/24:1 utg.omr. 08, bet. 2023/24:SfU4, rskr. 2023/24:83). Sedan dess har Migrationsverket justerat ned sin prognos för antalet nya asylsökande, exkluderat tillkommande asylansökningar om aktiveringen av det tillfälliga skyddet enligt massflyktsdirektivet upphör, till mellan 8 000 och 10 000 personer per år enligt den verksamhets- och utgiftsprognos som myndigheten lämnade i oktober 2024. Regeringen utgår också – till skillnad från utredningen – från att Migrationsverkets boenden huvudsakligen utgörs av kollektiva boenden i enlighet med det uppdrag regeringen gav Migrationsverket den 7 mars 2024 om att förbereda för ett reformerat mottagningssystem (Ju2024/00608). Beräkningarna av boendekostnaderna baseras därför på ett antagande om en genomsnittlig kostnad som är i nivå med kostnaden för kollektiva boenden. Vidare bedömer regeringen, som även *Migrationsverket* påpekar, att andelen asylsökande som kommer att bo på asylboende i stället för i eget boende, som en följd av förslagen, kan antas vara något lägre än vad utredningen utgår från. Detta följer bl.a. av regeringens bedömning i avsnitt 7. Under 2023 bodde omkring 30 procent av alla asylsökande på Migrationsverkets boenden. Regeringen anser att det är rimligt att anta att förslagen kan leda till att drygt hälften av det totala antalet registrerade asylsökande bor på asylboende fr.o.m. 2026.

Utredningen bedömer vidare att kostnaderna för dagersättning och särskilt bidrag kommer att öka. Med hänsyn framför allt till regeringens lägre antagande om antalet asylsökande som kommer att bo på Migrationsverkets boenden bedömer regeringen att dessa kostnader i stället kan förväntas minska något. Sammantaget bedöms förslagen inte ha någon större påverkan på kostnaderna för dagersättning och särskilt bidrag. Däremot bedöms förslagen medföra ökade handläggningskostnader hos Migrationsverket för ärenden om dagersättning och särskilt bidrag. Förslagen bedöms även – som Migrationsverket påpekar – leda till vissa andra kostnadsökningar för myndigheten, bl.a. personalkostnader för ökad bemanning på Migrationsverkets boenden och handläggningskostnader för bl.a. ärenden om implicit återkallelse av asylansökan.

Därutöver bedöms förslagen medföra kostnader för Migrationsverket att anordna samhällsintroduktion i högre utsträckning än i dag. De medel som tillfördes Migrationsverkets förvaltningsanslag i budgetpropositionen för 2021 på 8,5 miljoner kronor för 2021 och 32 miljoner kronor per år fr.o.m.

2022 bedöms vara tillräckliga för att finansiera myndighetens kostnader för att anordna samhällsintroduktion till följd av förslaget i denna proposition. Förslaget om en skyldighet att delta i samhällsintroduktion är därmed finansierat inom befintliga ekonomiska ramar för Migrationsverkets förvaltningsanslag.

Sammantaget bedöms förslagen i propositionen innebära att statens utgifter på utgiftsområde 8 Migration ökar med 21 miljoner kronor 2024, 215 miljoner kronor 2025 och 275 miljoner kronor från och med 2026. Riksdagen har beslutat att tillföra medel för detta ändamål i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024. Förslagen i propositionen är därmed fullt finansierade i enlighet med budgetpropositionen för 2024.

Förslagen som innebär att fler asylsökande bor på asylboenden kan även – som Migrationsverket påpekar – i förlängningen få en viss påverkan på kostnaderna för kommunersättning vid flyktingmottagande (utgiftsområde 13), om fler nyanlända anvisas till en kommun enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Regeringen avser att noga följa utvecklingen.

Förslagen kan vidare antas leda till en viss ökning av antalet mål hos de allmänna förvaltningsdomstolarna till följd av att Migrationsverket kan komma att fatta fler överklagbara beslut om bl.a. dagersättning och särskilt bidrag och om undersökning av boendetrymmen och slutna förvaringsställen på asylboendena. Regeringen bedömer emellertid, i likhet med utredningen, att ökningen av mål till domstolarna inte kan antas vara större än att den kan hanteras inom befintliga anslagsramar. Som *Kammarrätten i Stockholm* framför är det naturligtvis viktigt att måltillströmningens effekt på domstolarnas verksamhet bevakas.

Slutligen menar regeringen – i likhet med utredningen men till skillnad från *Polismyndigheten* – att förslaget om en utökad möjlighet att begära handräckning från Polismyndigheten inte kan antas leda till annat än en mindre ökning av antalet sådana ärenden. Som utredningen påpekar bör möjligheten till handräckning kunna bidra till att många rättar sig frivilligt efter Migrationsverkets beslut om en ny boendeplats. Ökningen bedöms kunna hanteras inom befintliga anslagsramar.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Staten ansvarar för att finansiera mottagandet av asylsökande. Kommuner ersätts för kostnader för mottagande av asylsökande enligt förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. för kostnader för t.ex. skola och insatser för barn och unga. Regioner ersätts för kostnader för sjuk- och hälsovård åt asylsökande genom förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande.

I dag bosätter sig många asylsökande som ordnar boende på egen hand i ett fåtal kommuner som i många fall har områden där utanförskapet är stort. Många asylsökande bor kvar i samma kommun även efter att uppehållstillstånd beviljats, vilket bl.a. riskerar att bidra till segregation och utsatthet i berörda kommuner. Förslagen i denna proposition antas leda till att färre asylsökande ordnar boende på egen hand och i stället bor på asylboende. Flera kommuner framhåller att ett ökat antal asylsökande i vissa kommuner – oavsett boendeform – innebär en belastning på berörda

kommuners välfärdstjänster, bl.a. för skola och socialtjänst. Enligt regeringsuppdraget till Migrationsverket om att förbereda för ett reformerat mottagande ska mottagnings- och återvändandecenter som utgångspunkt inte placeras i eller nära områden som bedöms vara utsatta områden, riskområden eller särskilt utsatta områden enligt Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. Vid planeringen av mottagningscentren ska Migrationsverket även väga in de långsiktiga regionala arbetsmarknadsförutsättningarna för dem som sedan beviljas uppehållstillstånd. Att fler asylsökande bor på asylboenden innebär också att fler asylsökande omfattas av anvisningar enligt lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Förslagen kan därför sammantaget förväntas leda till en mer ändamålsenlig fördelning av asylsökande och nyanlända och kan – i linje med vad *Vetlanda kommun* framhåller – underlätta kommunernas och regionernas planering. Detta bör ge bättre förutsättningar för kommuner och regioner att tillhandahålla bl.a. skola och sjukvård för asylsökande. Som *Sigtuna kommun* framför kan en jämnare fördelning av asylsökande över landets kommuner förväntas ge en positiv ekonomisk effekt för vissa i dag belastade kommuner.

Förslagen innebär inte några nya åtaganden för kommunerna eller någon ändring när det gäller asylsökandes rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna. De asylsökande som ordnar boende på egen hand, trots att de då inte har rätt till dagersättning och särskilt bidrag, är inte utestängda från mottagningssystemet utan har alltid möjlighet att vända sig till Migrationsverket och få en boendeplats tilldelad, och därigenom även få rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Förslagen bedöms inte ge upphov till ökade kostnader för ekonomiskt bistånd för kommunerna. Förslagen bedöms inte heller påverka den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för jämställdheten och det integrationspolitiska målet

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att förslagen kan antas ha positiva effekter för jämställdheten. Att fler asylsökande bor på asylboende innebär bl.a. att asylsökande kvinnor lättare kan få del av viktig information och insatser vid behov. I likhet med utredningen och bl.a. *Sveriges Kvinnoorganisationer* bedömer regeringen att boende på asylboende även ökar möjligheten att identifiera, ingripa i och förebygga mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Som *Sveriges Kvinnoorganisationer* framhåller deltar också kvinnor som bor på asylboenden i större utsträckning i undervisning i svenska, praktik eller annan sysselsättning jämfört med dem som bor i eget boende under asyltiden (se även prop. 2019/20:10 s. 23). Förslagen bör därför kunna bidra till att motverka risken för isolering under asyltiden och, som *Jämställdhetsmyndigheten* framför, öka asylsökande kvinnors självständighet. Deltagande i undervisning och annan sysselsättning samt möjligheten att få en anvisning till kommun enligt lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning kan också bidra till att asylsökande kvinnor som beviljas uppehållstillstånd snabbare kan etablera sig i arbets- och samhällslivet efter asyltiden, vilket kan få positiva effekter på jämställdheten mellan män och kvinnor.

Som utvecklas i avsnitt 4 står det klart att nuvarande ordning med eget boende för asylsökande ger negativa effekter på bl.a. integrationen. Förslagen kan förväntas motverka dessa negativa effekter, bl.a. genom att en högre andel deltar i samhällsintroduktion, att nyanlända tidigare kan påbörja integrationsfrämjande insatser till följd av en mer effektiv asyprocess, och att en högre andel nyanlända kan omfattas av anvisning till en kommun enligt lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Regeringen bedömer att förslagen kommer att bidra bl.a. till att asylsökande får kunskap om sina rättigheter och skyldigheter såväl under asytiden som under tiden som nyanländ i Sverige samt verka etableringsfrämjande för dem som beviljas uppehållstillstånd. Förslagen bedöms sammantaget kunna bidra till att uppnå det integrationspolitiska målet som beslutades av riksdagen den 12 juni 2024 (prop. 2023/24:99 utg.omr. 13, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

Konsekvenser för barn

Regeringen delar *Barnombudsmannens* uppfattning att förslagen som rör asylsökandes boende får konsekvenser för barn och barns rättigheter. Asylsökande barn bor på asylboende i högre utsträckning än vuxna asylsökande. Nuvarande ordning för asylsökandes boende innebär att barn som söker asyl tillsammans med sin familj ofta är hänvisade till tillfälliga boendelösningar som inneboende hos släkt eller vänner och att de tvingas till frekventa flyttar. Detta kan antas påverka exempelvis barns möjligheter till en sammanhängande skolgång och deras utrymme för lek och läxläsning. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att förslagen – som kan antas leda till att fler asylsökande barnfamiljer bor på asylboende – kan bidra till att säkerställa att barn lever under ordnade förhållanden och därmed att deras rättigheter tillgodoses.

Barnombudsmannen anser att det saknas tillräckligt djupgående analyser av förslagets konsekvenser för barn och att det är viktigt att sådana analyser genomförs inför det skifte som förslagen innebär. Som regeringen framhåller i avsnitt 5.1 och 5.2 ska enligt barnkonventionen barnets bästa beaktas vid alla åtgärder som rör barn. En sådan analys kan t.ex. leda till bedömningen att en asylsökande familj har synnerliga skäl att undantas från villkoret att bo på asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag (se avsnitt 5.3), eller att en vårdnadshavares asylansökan i ett enskilt fall inte bör betraktas som återkallad (se avsnitt 5.6). Vårdnadshavare som har valt att ordna boende på egen hand och därmed förlorat rätten till dagersättning och särskilt bidrag kan alltid vända sig till Migrationsverket för att tilldelas nya boendeplatser för familjen och därmed få rätt till dagersättning och särskilt bidrag (se avsnitt 5.2). Vid boende på asylboende finns möjlighet för Migrationsverkets personal att uppmärksamma om det finns risk för att ett barn far illa och vid behov göra en orosanmälan till socialtjänsten. Det är av vikt att Migrationsverket tar hänsyn till att familjer bör hållas samman under asytiden, att barns behov och rättigheter beaktas vid tilldelningen av boendeplatser och att upprepade flyttar undviks för barnfamiljer (se avsnitt 5.1). Sammantaget bedömer regeringen att förslagen kan bidra till en förbättring av barns boendeförhållanden under asytiden.

Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att förslagen kan antas bidra till att motverka bl.a. segregation vilket i förlängningen kan få en brottsförebyggande effekt. Denna bedömning delas av *Brå*, som därutöver pekar på att de förslag som leder till förbättrade förutsättningar för nyanlända att få arbete och integreras också kan förebygga brott. Boende på asylboende kan också bidra till att exempelvis våld mot kvinnor och barn kan uppmärksammas av personal på boendena vilket kan verka förebyggande och bidra till att brott lagförs.

Förslagen bedöms inte få några effekter för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för miljön.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Allmänna bestämmelser

1 a § Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte *bor* på ett *asylboende* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Utlänningar som är medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater omfattas av denna lag endast om det finns synnerliga skäl för det.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och vars rätt till bistånd enligt denna lag har upphört omfattas inte av lagen om de ansöker om ett fortsatt tillstånd på samma grund eller ansöker om ett nytt tillstånd med stöd av någon bestämmelse i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå och ansökan har kommit in till Migrationsverket innan det tidigare tillståndet har upphört att gälla.

En utlänning som vistas här med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 b § utlänningslagen (2005:716) omfattas inte av denna lag. Detsamma gäller en utlänning för vilken en ansökan om ett sådant tillstånd är under prövning.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om undantag från den personkrets som omfattas av lagen, ändras endast språkligt bl.a. på så sätt att ordet förläggning ersätts med asylboende i *första stycket*.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

1 b § 12 och 3 §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om ensamkommande barn, ändras på så sätt att hänvisningen till 3 a § tas bort. Ändringen är en följd av att bestämmelsen i 3 a § om registrering av ensamkommande barn vid en förläggning tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

2 § Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *asylboenden*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *asylboenden*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *asylboenden* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *asylboenden* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

Paragrafen, som bl.a. reglerar Migrationsverkets ansvar för mottagandet av vissa utlänningar, ändras endast språkligt på så sätt att ordet förläggningar ersätts med *asylboenden*.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

3 § Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 ska av Migrationsverket *tilldelas en plats på ett asylboende*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 ska Migrationsverket *erbjuda en plats på ett asylboende eller* anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om att Migrationsverket ska erbjuda vissa utlänningar boende och att ensamkommande barn ska anvisas en kommun för boendet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Första stycket ändras på så sätt att utlänningar som avses i 1 § första stycket 1, dvs. asylsökande, ska tilldelas en plats på ett asylboende av Migrationsverket i stället för att erbjudas en sådan plats. Det innebär att en asylsökande ska bli tilldelad en plats på ett boende av Migrationsverket även om han eller hon inte har önskemål om att bo på ett asylboende. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 ska Migrationsverket fortsatt erbjuda en plats på ett boende eller anvisa en kommun som ska anordna boendet. Första stycket ändras också språkligt genom att ordet förläggning ersätts med *asylboende*.

3 a § En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid *ett asylboende*. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 ska biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

En kommun ska lämna bistånd enligt denna lag till utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för att bistånd lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av vissa utlänningar och om ansvar för bistånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Första stycket ändras som en följd av att asylsökande inte längre ska erbjudas utan i stället tilldelas plats på ett asylboende. Bestämmelsen innebär att utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid ett asylboende oavsett boendeform, dvs. även om utlänningen inte bor på ett asylboende. Någon ändring i sak är inte avsedd. Första stycket ändras även språkligt genom att ordet förläggning ersätts med asylboende.

Samhällsintroduktion

3 c § En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska delta i samhällsintroduktion, om han eller hon har fyllt 16 år. Det gäller dock inte om utlänningen med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta.

Samhällsintroduktionen ska anordnas av Migrationsverket.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skyldighet för vissa utlänningar att delta i samhällsintroduktion. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.2.

Av *första stycket första meningen* framgår att en utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska delta i samhällsintroduktion. Skyldigheten omfattar endast personer som har fyllt 16 år.

Enligt *första stycket andra meningen* görs ett undantag för den som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta. Med personliga förhållanden avses t.ex. hälsotillstånd eller kognitiv förmåga men även andra förhållanden hänförliga till den enskildes person. Kravet på att det ska föreligga synnerliga skäl innebär att undantaget ska tillämpas restriktivt. Det kan t.ex. handla om en utlänning som har en varaktig sjukdom eller annat tillstånd som innebär att han eller hon inte kan antas tillgodogöra sig den information som förmedlas även om upplägget på samhällsintroduktionen anpassas.

Enligt *andra stycket* ska samhällsintroduktionen anordnas av Migrationsverket. I 23 b § finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om samhällsintroduktionens omfattning.

Sysselsättning

4 § Migrationsverket får ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötsel av *asylboenden* och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

Paragrafen reglerar Migrationsverkets ansvar för att anordna sysselsättning för vissa utlänningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 6.3.

Paragrafen ändras på så sätt att Migrationsverket får ge sysselsättning till vissa asylsökande och utlänningar som har ansökt om eller beviljats

uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, i stället för att Migrationsverket i lämplig omfattning ska göra det. Paragrafen ändras även språkligt genom att ordet förläggning ersätts med asylboende.

Rätt till bistånd

8 § Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid *ett asylboende*.

Utlänningar som *bor på ett asylboende* har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som *inte bor på ett asylboende och som har rätt till bistånd enligt denna lag* har rätt till bistånd även *efter det att de har beviljats uppehållstillstånd*, under en månad från *dagen för beslutet om uppehållstillstånd*.

Dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsättning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till bistånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

Första och andra styckena ändras endast språkligt bl.a. genom att ordet förläggning ersätts med asylboende.

I *tredje stycket*, som utformas enligt *Lagrådets* förslag, förtydligas att bestämmelsen avser utlänningar som har rätt till bistånd enligt lagen. Stycket ändras även språkligt bl.a. genom att ordet förläggning ersätts med ordet asylboende.

Fjärde stycket ändras som en följd av att bostadsersättning inte längre kan lämnas enligt lagen.

8 a § *En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 har rätt till dagersättning och särskilt bidrag enligt 17 respektive 18 § endast under förutsättning att utlänningen bor enbart på det asylboende där han eller hon har tilldelats plats enligt 3 § första stycket.*

Första stycket gäller inte för ensamkommande barn. Det gäller inte heller för en utlänning som

1. bor tillsammans med en medlem av den närmaste familjen som är bosatt i Sverige, eller

2. med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att vissa utlänningar ska bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Övervägandena finns i avsnitt 5.2 och 5.3.

I *första stycket* anges att en asylsökande har rätt till dagersättning och särskilt bidrag endast under förutsättning att han eller hon bor enbart på det asylboende där Migrationsverket har tilldelat honom eller henne en plats enligt 3 § första stycket. Det innebär att Migrationsverket ska pröva om sökanden bor på det asylboende där han eller hon har tilldelats en plats när myndigheten tar ställning till en ansökan om dagersättning eller särskilt bidrag.

Att en asylsökande bor enbart på asylboendet innebär att han eller hon som utgångspunkt tillbringar sin dygnsvila där. Att den asylsökande tillbringar sin dygnsvila någon annanstans under ett eller ett par dygn vid

enstaka tillfällen innebär inte att han eller hon inte bor enbart på asylboendet. Utgångspunkten när en asylsökande tilldelas en boendeplats bör vara att han eller hon kommer att bo där om det inte finns omständigheter som talar emot det, t.ex. att den asylsökande uppger att han eller hon inte har för avsikt att flytta till asylboendet.

I *andra stycket* anges vissa undantag från villkoret i första stycket. Villkoret gäller för det första inte för ensamkommande barn. För dessa ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet (3 § andra stycket). Enligt *andra stycket första punkten* gäller första stycket inte heller för en utlänning som bor tillsammans med en medlem av den närmaste familjen som är bosatt i Sverige. Med medlem av den närmaste familjen avses som utgångspunkt make eller maka, sambo, underåriga barn eller föräldrar till underåriga barn. Med sambo avses detsamma som i sambolagen (2003:376). Även andra personer med en nära familjeanknytning till den asylsökande kan anses vara en medlem av den närmaste familjen. Det kan t.ex. vara en person som nyligen har fyllt 18 år och som alltid tidigare har levt tillsammans med sina föräldrar. Det kan också vara en annan nära anhörig, om han eller hon har ingått i samma hushåll som den asylsökande och det finns ett särskilt beroendeförhållande mellan dem. Vägledning för bedömningen kan hämtas från 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen (2005:716). Att familjemedlemmen ska vara bosatt i Sverige innebär samma sak som i folkbokföringslagen (1991:481).

Enligt *andra stycket andra punkten* gäller första stycket inte heller för en utlänning som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på ett asylboende. Kravet på att det ska föreligga synnerliga skäl innebär att undantaget ska tillämpas restriktivt. Skälen ska föreligga i förhållande till den asylsökandes behov av att bo någon annanstans än på asylboende och inte i förhållande till hur stort behov den asylsökande har av ekonomiskt bistånd om han eller hon bosätter sig någon annanstans än på asylboende. Exempel på när undantag kan göras enligt punkten är om utlänningen har en svår sjukdom eller en funktionsnedsättning som medför att det framstår som orimligt att kräva att han eller hon ska bo på ett asylboende för att kunna få dagersättning och särskilt bidrag. Andra exempel är om utlänningen behöver vistas på skyddat boende eller är föremål för t.ex. omhändertagande eller tvångsvård. Det kan också röra sig om ett ensamkommande barn som hinner fylla 18 år under asylprocessen och som bör få fortsätta skolgången i den kommun där han eller hon placerats. Exempelen är inte avsedda att vara uttömmande.

Liksom vid andra beslut om att dagersättningen ska upphöra ska hänsyn tas till om utlänningen tillhör en kategori av utsatta personer enligt artikel 21 i mottagandedirektivet. Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa beaktas i enlighet med Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter (barnkonventionen). Sådana omständigheter kan vägas in vid bedömningen av om en utlänning med hänsyn till sina personliga förhållanden i ett enskilt fall har synnerliga skäl att inte bo på asylboende.

10 § Dagersättning enligt 17 § får sättas ned för en utlänning som fyllt 18 år om han eller hon

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,
2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller
3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan.

Nedsättning enligt första stycket får dock inte avse den del av ersättningen som är avsedd att täcka utgifter för utlänningens egen mathållning.

Dagersättningen får sättas ned helt för utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 om utlänningen även efter det att nedsättning har gjorts enligt första stycket

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,
2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller
3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan.

Nedsättning enligt tredje stycket får endast ske om utlänningen erbjuds plats på ett asylboende och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar medverka till *en* åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning *ska* kunna verkställas.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om när dagersättning får sättas ned, ändras genom att en del av *tredje stycket* flyttas till *fjärde stycket*. Stycket ändras språkligt bl.a. genom att ordet förläggning ersätts med asylboende. Paragrafens *femte stycke* motsvarar det hittillsvarande fjärde stycket. Ändringarna i det stycket är språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Förmåner

13 § Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, dagersättning och särskilt bidrag.

Paragrafen, som reglerar vilken typ av bistånd som kan lämnas enligt lagen, ändras på så sätt att bostadsersättning inte längre kan lämnas. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

14 § Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 har rätt till logi på *ett* asylboende.

Paragrafen, som reglerar rätten till logi för vissa utlänningar, ändras endast språkligt bl.a. på så sätt att ordet förläggning ersätts med asylboende. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

15 § Den som har inkomst av förvärsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och som har logi på *ett* asylboende *ska* betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på *ett* asylboende *ska* skälig ersättning betalas även för detta.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om utlänningars skyldighet att betala ersättning till Migrationsverket, ändras endast språkligt, bl.a. genom

att ordet förläggning ersätts med asylboende. Övervägandena finns i Prop. 2024/25:49 avsnitt 5.1.

Underrättelse om bostadsadress

19 a § En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som ordnar boende på egen hand ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

I 13 kap. 19 § utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om att en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad om en asylsökande inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om skyldighet för vissa utlänningar att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Övervägandena finns i avsnitt 5.6. Paragrafen genomför artikel 13.1 c i asylprocedurdirektivet.

Enligt *första stycket* ska utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som ordnar boende på egen hand hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress. Den som ordnar boende på egen hand har därmed en skyldighet att se till att Migrationsverket alltid har aktuell och korrekt information om hans eller hennes bostadsadress. Om bostadsadressen ändras ska utlänningen inom skälig tid meddela myndigheten den nya adressen. Att det ska vara en bostadsadress innebär att det ska vara den adress som utlänningen faktiskt bor på och inte t.ex. en postbox.

I *andra stycket* finns en upplysning om att det i utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om att en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad om asylsökanden inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket.

Tvångsåtgärder

19 b § Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag som innebär att en utlänning ska lämna sin plats vid *ett asylboende*.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polisans sarskilda befogenheter enligt 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Paragrafen, som i hittillsvarande lydelse betecknas 12 a §, innehåller bestämmelser om Polismyndighetens skyldighet att hjälpa Migrationsverket med handräckning i vissa situationer. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.7.

I *första stycket* anges att om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt lagen som innebär att en utlänning ska lämna sin plats vid ett asylboende. Ändringen innebär att ett hittillsvarande villkor för handräckning – att utlänningen inte har rätt till bistånd i form av logi – tas bort. I stället ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt lagen som innebär att en utlänning ska lämna sin plats vid ett asylboende oavsett om grunden för beslutet är att utlänningen inte längre har rätt till bistånd i form av logi eller att

utlännningen ska flytta till en annan boendeplats. Övriga förutsättningar för handräckning är oförändrade.

Första stycket ändras också språkligt på så sätt att ordet anläggningsboende ersätts med asylboende.

19 c § Migrationsverket får undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som en utlännning disponerar på ett asylboende, om det kan misstänkas att utlännningen inte bor enbart på asylboendet och undersökningen behövs för att kunna bedöma om utlännningen uppfyller villkoret för dagersättning och särskilt bidrag i 8 a § första stycket.

Undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om befogenhet för Migrationsverket att undersöka vissa utrymmen på ett asylboende. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Enligt *första stycket* får Migrationsverket undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen på asylboendet som disponeras av en utlännning. En undersökning får dock bara utföras om det kan misstänkas att utlännningen inte bor enbart på det asylboende där han eller hon tilldelats en plats enligt 3 § första stycket och undersökningen behövs för att kunna bedöma om utlännningen uppfyller villkoret för dagersättning och särskilt bidrag i 8 a § första stycket. Kravet på att det kan misstänkas att utlännningen inte bor enbart på asylboendet innebär att det måste finnas någon konkret omständighet som tyder på att utlännningen har flyttat eller inte vistas på boendet i tillräcklig utsträckning för att han eller hon ska anses bo enbart där. Det kan t.ex. handla om att personen inte har hämtat sin post under viss tid, inte har syntts till på boendet under en tid eller att uppgifter som tyder på att han eller hon inte bor enbart på boendet har framkommit på annat sätt. Att undersökningen ska behövas för att Migrationsverket ska kunna bedöma om villkoret för dagersättning och särskilt bidrag i 8 a § första stycket är uppfyllt innebär att det ska finnas ett behov av undersökning för att misstanken ska kunna bekräftas. En undersökning ska alltså inte utföras om det går att bedöma om den asylsökande bor på asylboendet utifrån omständigheterna i övrigt. Om den asylsökande t.ex. själv har uppgett att han eller hon har flyttat bör detta i regel utgöra tillräckligt underlag för Migrationsverkets beslut.

Vad som utgör en utlännings boendetrymme på asylboendet får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det rör sig typiskt sett om det utrymme på boendet som den asylsökande har anvisats av Migrationsverket, t.ex. ett visst sovrum eller en viss sängplats och eventuella andra utrymmen som han eller hon själv disponerar över. Med slutet förvaringsställe avses detsamma som i rättegångsbalken, dvs. i princip allt som kan stängas och som föremål kan förvaras i, t.ex. skåp, lådor, garderober och resväskor.

Enligt *andra stycket* ska kontrollen genomföras i närvaro av ett vittne och all den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

Vid utförandet av undersökningen ska proportionalitetsprincipen iakttas enligt 5 § förvaltningslagen (2017:900). Det innebär att undersökningen aldrig får vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som

kan antas uppstå för den som kontrollen riktas mot. De iakttagelser som görs vid undersökningen ska dokumenteras om de kan ha betydelse för beslutet enligt 27 § förvaltningslagen.

Ett beslut om att genomföra en undersökning enligt paragrafen gäller omedelbart (22 § tredje stycket).

Överklagande av beslut

22 § Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller anvisning av en kommun för boende för utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får dock inte överklagas. *Migrationsverkets beslut om tilldelning av eller erbjudande om boendeplats enligt 3 § första stycket får inte heller överklagas.*

Migrationsverkets beslut får överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets utlännningen vistades när beslutet fattades.

Beslutet i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart. *Även ett beslut om att genomföra en undersökning enligt 19 c § gäller omedelbart.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen reglerar rätten att överklaga beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.5.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att Migrationsverkets beslut om tilldelning eller erbjudande om boendeplats enligt 3 § första stycket inte får överklagas.

I *tredje stycket* görs ett tillägg som innebär att Migrationsverkets beslut om att genomföra en undersökning enligt 19 c § gäller omedelbart.

Rätt att meddela föreskrifter

23 b § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om omfattningen av sådan samhällsintroduktion som avses i 3 c §.*

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om omfattningen av samhällsintroduktion som avses i 3 c §.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

23 c § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om grunder för beräkning av de belopp som avses i 15, 17 och 18 §§ samt närmare föreskrifter om i vilka fall särskilt bidrag får beviljas.*

Paragrafen, som i hittillsvarande lydelse betecknas 19 §, innehåller bestämmelser om att regeringen har rätt att meddela föreskrifter om bl.a. grunder för beräkning av dagersättning och särskilt bidrag. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Paragrafen ändras som en följd av att 16 § upphävs och att bostadsersättning därmed inte längre kan lämnas enligt lagen. Det görs även språkliga ändringar.

23 d § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från 8 a § första stycket, om tillströmningen av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2*

har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses.

Paragrafen, som är ny, innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från villkoret att asylsökande ska bo på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av paragrafen framgår att regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från 8 a § första stycket om tillströmningen av utlänningar har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses. Föreskriftsrätten kan delegeras till den myndighet regeringen bestämmer. För att tillströmningen av utlänningar ska vara särskilt omfattande ska den avvika väsentligt från normala nivåer. Vad som utgör normala nivåer varierar över tid. Rekvisitet har samma innebörd som i 16 kap. 13 a § plan- och bygglagen (2010:900). En bedömning ska även göras av Migrationsverkets möjligheter att ordna boendeplatser. Föreskrifter om undantag får meddelas om det inte bedöms vara möjligt att ordna plats på ett asylboende till alla som har ett behov av det eller om Migrationsverket behöver använda sig av boenden som har kunnat tas i anspråk med stöd av föreskrifter meddelade enligt 16 kap. 13 a § plan- och bygglagen.

Tystnadsplikt

24 § Den som är eller har varit verksam inom *boendeverksamhet* som drivs av en enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon *då* har *fått veta* om enskildas personliga förhållanden.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för vissa uppdragstagare, ändras språkligt, bl.a. som en följd av att ordet förläggning i 2 § byts ut mot ordet asylboende. Det innebär ingen ändring i sak.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.
2. Bestämmelserna i 8 a § tillämpas i fråga om utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet från och med den 1 september 2025.
3. De upphävda bestämmelserna i 10 a § gäller för sådana utlänningar som avses i 2 till och med den 31 augusti 2025.

Lagen träder enligt *punkt 1* i kraft den 1 mars 2025.

Punkt 2 innebär att bestämmelsen i 8 a §, om att vissa utlänningar ska bo enbart på ett asylboende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag, tillämpas från och med den 1 september 2025 för utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet av lagen.

Punkt 3 innebär att den upphävda bestämmelsen i 10 a §, om begränsningar av rätten till dagersättning och särskilt bidrag för utlänningar som ordnar eget boende i en del av en kommun som anses ha sociala och ekonomiska utmaningar, gäller för utlänningar som avses i punkt 2 till och med den 31 augusti 2025.

10.2 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

13 kap. Handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna m.m.

När en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad

19 § Om den som ansöker om uppehållstillstånd som flykting enligt 4 kap. 1 § eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 § inte håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress i enlighet med 19 a § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., får Migrationsverket betrakta ansökan som återkallad. Det gäller dock inte om utlämningen kan visa att underlåtenheten beror på omständigheter som han eller hon inte har kunnat råda över.

Första stycket gäller inte om utlämningen är ett barn.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när Migrationsverket får betrakta en ansökan om uppehållstillstånd som återkallad. Övervägandena finns i avsnitt 5.6. Paragrafen genomför artikel 28.1 b i asylprocedurdirektivet.

I första stycket första meningen anges att om den som ansöker om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande inte håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress i enlighet med 19 a § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. får Migrationsverket betrakta ansökan som återkallad. Att ansökan får betraktas som återkallad innebär att Migrationsverket kan handlägga ärendet på samma sätt som om ansökan hade återkallats uttryckligen av sökanden. I regel innebär det att ärendet kan skrivas av från vidare handläggning.

Bestämmelsen innebär att Migrationsverket får betrakta en ansökan som återkallad t.ex. om den asylsökande vägrar att informera Migrationsverket om sin bostadsadress eller flyttar från ett asylboende till eget boende utan att kontakta myndigheten. Detsamma gäller om den asylsökande visserligen har lämnat en adressuppgift men den adress som angetts inte är en bostadsadress, utan en postbox eller liknande, eller inte är den adress där asylsökanden bor. Migrationsverket bör kunna utgå från att den asylsökande inte bor på angiven adress bl.a. om försändelser kommer i retur eller om någon som tagit emot försändelsen hör av sig till myndigheten och meddelar att personen inte bor där.

Möjligheten att betrakta en ansökan om uppehållstillstånd som återkallad gäller, enligt första stycket *andra meningen*, inte om utlämningen kan visa att underlåtenheten att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress beror på omständigheter som han eller hon inte har kunnat råda över. Det kan t.ex. handla om att utlämningen inte har underrättat Migrationsverket om sin bostadsadress på grund av sjukdom, fördröjningar i postgången eller något annat som utlämningen inte råder

över. Ett avskrivningsbeslut i ett asylärende överklagas till migrationsdomstol. Om Migrationsverket finner att ett avskrivningsbeslut efter att ansökan betraktats som återkallad är oriktigt på grund av nya omständigheter, t.ex. för att utlänningen visar att underlåtenheten att underrätta myndigheten om sin bostadsadress berodde på omständigheter som han eller hon inte kunde råda över, ska myndigheten ändra beslutet (13 §). En utlänning har efter ett beslut om avskrivning möjlighet att på nytt ansöka om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande och få ansökan prövad (12 kap. 19 § tredje stycket).

Enligt *andra stycket* gäller första stycket inte om utlänningen är ett barn.

10.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

7 § Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och *bor på* Migrationsverkets *asylboenden* och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.

Paragrafen, som anger vilka nyanlända som ska prioriteras och vilka kriterier som ska beaktas vid fördelningen av anvisningar mellan kommunerna, ändras endast språkligt bl.a. genom att ordet *anläggningsboenden* ersätts med *asylboenden*. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2013/32/EU

av den 26 juni 2013

om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktions-
sätt, särskilt artikel 78.2 d,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommit-
téns yttrande ⁽¹⁾,

efter att ha hört Regionkommittén,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) Ett antal väsentliga ändringar bör göras av rådets direktiv 2005/85/EG av den 1 december 2005 om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus ⁽³⁾. Av tydlighetsskäl bör det direktivet omarbetas.
- (2) En gemensam asylpolitik, inklusive ett gemensamt europeiskt asylsystem, är en del av Europeiska unionens målsättning att gradvis upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa som är öppet för dem som av olika omständigheter legitimt tvingas söka skydd inom unionen. En sådan politik bör bygga på principerna om solidaritet och rättvis fördelning av ansvar, inklusive ekonomiska konsekvenser, mellan medlemsstaterna.

(3) Europeiska rådet enades vid sitt särskilda möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 om att arbeta för att skapa ett gemensamt europeiskt asylsystem, grundat på en fullständig och allomfattande tillämpning av Genèvekonventionen om flyktingars rättsliga ställning av den 28 juli 1951, ändrad genom New York-protokollet av den 31 januari 1967 (nedan kallad *Genèvekonventionen*), och på så sätt bekräfta principen om "*non-refoulement*" och på så sätt säkerställa att ingen skickas tillbaka för att bli utsatt för förföljelse.

(4) I slutsatserna från Tammerfors fastställs att ett gemensamt europeiskt asylsystem på kort sikt bör omfatta gemensamma normer för rättvisa och effektiva asylförfaranden i medlemsstaterna och, på längre sikt, unionsbestämmer som leder till ett gemensamt asylförfarande i unionen.

(5) Den första etappen av det gemensamma europeiska asylsystemet slutfördes genom antagandet av relevanta rättsakter enligt fördragen, däribland direktiv 2005/85/EG, som utgjorde en första åtgärd i fråga om asylförfaranden.

(6) Vid Europeiska rådets möte den 4 november 2004 antogs Haagprogrammet, som anger de mål som skulle genomföras för området med frihet, säkerhet och rättvisa för perioden 2005–2010. I Haagprogrammet uppmanades Europeiska kommissionen i detta avseende att slutföra utvärderingen av den första etappens instrument, och att förelägga Europaparlamentet och rådet den andra etappens instrument och åtgärder. I enlighet med Haagprogrammet är målet med att inrätta ett gemensamt europeiskt asylsystem att fastställa ett gemensamt asylförfarande och en enhetlig status som gäller i hela unionen.

(7) I den europeiska pakt för invandring och asyl, som antogs den 16 oktober 2008, konstaterade rådet att skillnaderna fortfarande är stora mellan medlemsstaterna när det gäller beviljande av skydd och efterlyste nya initiativ, däribland ett förslag om att införa ett enda asylförfarande med gemensamma garantier, och därigenom slutföra inrättandet av det gemensamma europeiska asylsystemet i enlighet med Haagprogrammet.

⁽¹⁾ EUT C 24, 28.1.2012, s. 79.

⁽²⁾ Europaparlamentets ständpunkt av den 6 april 2011 (EUT C 296 E, 2.10.2012, s. 184) och rådets ständpunkt vid första behandlingen av den 6 juni 2013 (ännu ej offentliggjord i EUT). Europaparlamentets ständpunkt av den 10 juni 2013 (ännu ej offentliggjord i EUT).

⁽³⁾ EUT L 326, 13.12.2005, s. 13.

- (8) Vid Europeiska rådets möte den 10–11 december 2009 antogs Stockholmsprogrammet, som upprepade åtagandet att uppnå målet att till 2012 skapa ett gemensamt område för skydd och solidaritet grundat på ett gemensamt asylförfarande och en enhetlig status för dem som beviljats internationellt skydd, med höga skyddsnivåer och rättvisa och ändamålsenliga förfaranden. I Stockholmsprogrammet fastställdes att personer som är i behov av internationellt skydd måste garanteras tillgång till rättssäkra och effektiva asylförfaranden. Enligt Stockholmsprogrammet bör individer erbjudas likvärdig behandling i fråga om förfaranderegler och fastställande av status, oberoende av i vilken medlemsstat deras ansökan om internationellt skydd har lämnats in. Målet är att liknande fall bör behandlas lika och leda till samma resultat.
- (9) De medel som avdelas för Europeiska flyktingfonden samt för Europeiska stödkontoret för asylfrågor (nedan kallat *stödkontoret*) bör användas som stöd för medlemsstaternas ansträngningar när det gäller att genomföra de normer som fastställts för den andra etappen av det gemensamma europeiska asylsystemet, särskilt för de medlemsstater vars asylsystem utsätts för ett särskilt och oproportionellt hårt tryck, främst på grund av deras geografiska läge eller demografiska situation.
- (10) Vid genomförandet av detta direktiv bör medlemsstaterna ta hänsyn till relevanta riktlinjer som utarbetats av stödkontoret.
- (11) För att säkerställa en uttömmande och effektiv prövning av de sökandes behov av internationellt skydd i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet⁽¹⁾ bör unionsramen för hur internationellt skydd beviljas eller återkallas utgå från konceptet med ett enda förfarande.
- (12) Huvudsyftet med detta direktiv är att ytterligare utveckla miniminormerna för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av internationellt skydd för att inrätta ett gemensamt europeiskt asylförfarande i unionen.
- (13) Tillnärmningen av reglerna om förfaranden för beviljande eller återkallande av internationellt skydd bör bidra till att begränsa sekundära förflyttningar för personer som ansöker om internationellt skydd mellan medlemsstaterna när sådana förflyttningar motiveras av skillnader i de rättsliga ramarna och att skapa likvärdiga villkor för medlemsstaternas tillämpning av direktiv 2011/95/EU.
- (14) Medlemsstaterna bör få införa eller bibehålla förmånligare bestämmelser för tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som ansöker om internationellt skydd i en medlemsstat, om en sådan ansökan anses bygga på förutsättningen att personen i fråga är i behov av internationellt skydd i den mening som avses i direktiv 2011/95/EU.
- (15) När det gäller behandlingen av personer som omfattas av detta direktiv är medlemsstaterna bundna av sina skyldigheter enligt de internationella rättsliga instrument som de är parter i.
- (16) Det är av yttersta vikt att beslut om alla ansökningar om internationellt skydd fattas på grundval av fakta och, i första instans, av myndigheter vars personal har lämpliga kunskaper eller har erhållit nödvändig utbildning om internationellt skydd.
- (17) För att säkerställa att ansökningar om internationellt skydd prövas och beslut fattas objektivt och opartiskt är det nödvändigt att personal som utför uppgifter inom ramen för de förfaranden som avses i detta direktiv gör detta med vederbörlig respekt för tillämpliga etiska principer.
- (18) Det ligger i såväl medlemsstaternas som de som ansöker om internationellt skydds intresse att beslut om ansökningar om internationellt skydd fattas så fort som möjligt, dock utan åsidosättande av kraven på att en adekvat och fullständig prövning utförs.
- (19) I syfte att förkorta den totala tidsåtgången för förfarandet i vissa fall bör medlemsstaterna i enlighet med sina nationella behov kunna vara flexibla och prioritera prövningen av en viss ansökan genom att behandla den före andra, tidigare inkomna ansökningar, utan att frånga de för förfarandet normalt tillämpliga tidsfristerna, principerna och garantierna.
- (20) Under klart angivna omständigheter där det är sannolikt att en ansökan är ogrundad eller där det föreligger allvarlig oro för den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen bör medlemsstaterna kunna påskynda prövningen, särskilt genom att införa kortare men rimliga tidsfrister för vissa steg i förfarandet, utan att det påverkar en adekvat och fullständig prövning eller sökandens faktiska tillgång till de grundläggande principer och garantier som föreskrivs i detta direktiv

⁽¹⁾ EUT L 337, 20.12.2011, s. 9.

- (21) Så länge en sökande kan uppvisa godtagbara skäl bör avsaknad av handlingar vid inresan eller användning av förfälskade handlingar i sig inte automatiskt medföra gränsförfaranden eller påskyndade förfaranden.
- (22) Det ligger också i såväl medlemsstaternas som de sökandes intresse att säkerställa en korrekt bedömning av det internationella skyddsbehovet redan i första instans. Därför bör sökande i första instans erbjudas kostnadsfri information om de rättsliga förutsättningarna och förfarandet, med hänsyn till deras särskilda omständigheter. Tillhandahållandet av sådan information bör bland annat göra det möjligt för sökande att förstå förfarandet bättre och därmed hjälpa dem att följa gällande regler. Det skulle vara oproportionellt att begära att medlemsstaterna tillhandahåller sådan information endast via kvalificerade jurister. Medlemsstaterna bör därför ha möjlighet att använda de lämpligaste medlen för att tillhandahålla sådan information, till exempel genom icke-statliga organisationer, personal vid myndigheter eller särskilda statliga organ.
- (23) Sökande som överklagar ett beslut bör på vissa villkor beviljas kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde av personer som enligt nationell rätt är behöriga att tillhandahålla sådana tjänster. Sökande bör dessutom under alla faser av förfarandet ha rätt att på egen bekostnad samråda med juridiska rådgivare och biträden godkända eller tillåtna enligt nationell rätt.
- (24) Begreppet allmän ordning kan bland annat omfatta en fällande dom för ett allvarligt brott.
- (25) För att personer som behöver skydd enligt artikel 1 i Genèvekonventionen ska erkännas som flyktingar eller som subsidiärt skyddsbehövande på riktiga grunder, bör alla sökande få faktisk tillgång till förfarandet, möjlighet att samarbeta och effektivt kommunicera med de behöriga myndigheterna för att lägga fram alla relevanta omständigheter i sitt ärende och de förfarandegarantier som krävs för att de ska kunna föra sin talan genom alla skeden av förfarandet. Dessutom bör förfarandet vid prövning av en ansökan om internationellt skydd åtminstone ge sökanden rätt att stanna kvar i avvaktan på beslut av behörig myndighet, rätt till tolk för att kunna lägga fram sin sak när han eller hon hörs av myndigheterna, möjlighet att meddela sig med en företrädare för Förenta nationernas flyktingkommissarie (UNHCR) och med organisationer som tillhandahåller rådgivning till eller biträde för personer som ansöker om internationellt skydd, rätt till korrekt delgivning av beslut och rätt till en saklig och rättslig motivering av beslutet, möjlighet att rådgöra med en juridisk rådgivare eller annan rådgivare samt rätt att under avgörande skeden i förfarandet informeras om sin rättsliga ställning på ett språk som han eller hon förstår eller rimligen kan förväntas förstå samt, vid ett eventuellt avslag, rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol eller en tribunal.
- (26) För att säkerställa faktisk tillgång till prövning bör tjänstemän som först kommer i kontakt med personer som söker internationellt skydd, i synnerhet tjänstemän som övervakar land- eller sjögränser eller som utför gränskontroller, få relevant information och nödvändig utbildning i hur man känner igen och hanterar ansökningar om internationellt skydd, varvid hänsyn bland annat ska tas till relevanta riktlinjer som utarbetats av stödkontoret. De bör kunna förse sådana tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som befinner sig på medlemsstaternas territorium – även i gränzoner, i territorialvatten eller i transitzoner – och som ansöker om internationellt skydd med relevanta upplysningar om var och hur ansökningar om internationellt skydd kan lämnas in. När sökanden befinner sig på medlemsstatens territorialvatten bör de få landstiga och få ansökan prövad i enlighet med detta direktiv.
- (27) Med tanke på att tredjelandsmedborgare och statslösa personer som uttryckt önskan om att ansöka om internationellt skydd är personer som ansöker om internationellt skydd, bör de uppfylla sina skyldigheter och komma i åtnjutande av sina rättigheter enligt detta direktiv och Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/33/EU av den 26 juni 2013 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd⁽¹⁾. I detta syfte bör medlemsstaterna snarast möjligt registrera att dessa personer är personer som ansöker om internationellt skydd.
- (28) För att underlätta tillgången till prövningsförfarandet vid gränsövergångsställen och i anläggningar för förvar bör information göras tillgänglig om möjligheterna att ansöka om internationellt skydd. Den grundläggande kommunikation som krävs för att de behöriga myndigheterna ska kunna förstå om en person vill ansöka om internationellt skydd ska säkerställas genom tolkningsarrangemang.
- (29) Vissa sökande kan vara i behov av särskilda förfarandegarantier bland annat på grund av ålder, kön, sexuell läggning, könsidentitet, funktionshinder, svår sjukdom, mental ohälsa eller sviter av tortyr, våldtäkt eller andra

⁽¹⁾ Se sidan 96 i detta nummer av EUT.

allvarliga former av psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld. Medlemsstaterna bör försöka identifiera sökande i behov av särskilda förfarandegarantier innan beslut fattas i första instans. Dessa sökande bör ges det stöd som behövs, inbegripet tillräckligt med tid, för att de faktiskt ska få tillgång till förfarandena och kunna lägga fram det underlag som krävs för att styrka sin ansökan om internationellt skydd.

- (30) Om en sökande i behov av särskilda förfarandegarantier inte kan ges det stöd som behövs inom ramen för påskyndade förfaranden eller gränsförfaranden bör sådana sökande undantas från dessa förfaranden. Behov av särskilda förfarandegarantier av ett slag som skulle kunna förhindra tillämpningen av påskyndade förfaranden eller gränsförfaranden bör även innebära att sökanden får ytterligare garantier om hans eller hennes överklagande inte automatiskt har suspensiv verkan, så att rättsmedlet blir effektivt i hans eller hennes särskilda situation.
- (31) Nationella åtgärder för att identifiera och dokumentera symptom på tortyr eller andra allvarliga former av fysiskt eller psykiskt våld, däribland sexuellt våld, i förfaranden som omfattas av detta direktiv får bland annat bygga på principerna för effektiv utredning och dokumentation av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Istanbulprotokollet).
- (32) För att åstadkomma verklig jämställdhet mellan kvinnliga och manliga sökande bör prövningsförfarandet ta hänsyn till könsrelaterade aspekter. I synnerhet bör personliga intervjuer utformas på ett sätt som gör det möjligt för såväl kvinnliga som manliga sökande att tala om sina erfarenheter i fall som involverar könsrelaterad förföljelse. Komplexa könsrelaterade aspekter bör tillmätas vederbörlig vikt i förfaranden som avser begreppen säkert tredjeland, säkert ursprungsland eller efterföljande ansökan.
- (33) I överensstämmelse med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*) och Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter från 1989 bör barnets bästa komma i främsta rummet när medlemsstaterna tillämpar detta direktiv. Vid bedömningen av vad som är barnets bästa bör medlemsstaterna i synnerhet ta vederbörlig hänsyn till den underäriges välbefinnande och sociala utveckling, inklusive hans eller hennes bakgrund.
- (34) Förfaranden för att pröva behovet av internationellt skydd bör göra det möjligt för de behöriga myndighe-

terna att göra en noggrann prövning av ansökningar om internationellt skydd.

- (35) Om medlemsstaterna använder sig av kroppsvisitering inom ramen för handläggningen av ansökan bör denna genomföras av en person av samma kön som sökanden. Detta ska inte påverka kroppsvisiteringar som genomförs av säkerhetsskäl på grundval av nationell rätt.
- (36) Om en sökande gör en efterföljande ansökan utan att nya bevis eller skäl läggs fram, skulle det vara orimligt om medlemsstaterna vore skyldiga att genomföra ett nytt fullständigt prövningsförfarande. I dessa fall bör medlemsstaterna ha rätt att avvisa ansökan i enlighet med res judicata-principen.
- (37) Vad avser medverkan av personal vid en annan myndighet än den beslutande myndigheten när det gäller att genomföra intervjuer i tid om innehållet i ansökan bör begreppet "i tid" bedömas mot bakgrund av de tidsfrister som anges i artikel 31.
- (38) Många ansökningar om internationellt skydd görs vid gränsen eller i en transitzon i en medlemsstat före ett beslut om sökandens inresa. Medlemsstaterna bör kunna införa rutiner för bedömningen av om en ansökan ska prövas eller ej och/eller sakprövningen som gör det möjligt att fatta beslut om ansökningar på platsen under klart definierade omständigheter.
- (39) När det fastställs huruvida situationen i sökandens ursprungsland alltjämt är osäker bör medlemsstaterna säkerställa att de erhåller exakt och aktuell information från relevanta källor som stödkontoret, UNHCR, Europarådet och andra relevanta internationella organisationer. Medlemsstaterna bör säkerställa att ett senareläggande av förfarandets avslutande är fullt förenligt med deras skyldigheter enligt direktiv 2011/95/EU och artikel 41 i stadgan, utan att det påverkar effektiviteten och rättvisan hos förfarandena enligt detta direktiv.
- (40) En nyckelfråga när det gäller att bedöma hur välgrundad en ansökan om internationellt skydd är, är sökandens säkerhet i det egna ursprungslandet. Om ett tredjeland kan anses vara ett säkert ursprungsland bör medlemsstaterna kunna fastställa dess säkerhet och förutsätta att det är säkert för en särskild sökande, såvida han eller hon inte lägger fram motbevis.

- (41) Med tanke på den harmoniseringsnivå som nåtts för när tredjelandsmedborgare och statslösa personer ska betraktas som personer som beviljats internationellt skydd, bör gemensamma kriterier upprättas för att fastställa tredjeländer som säkra ursprungsländer.
- (42) Fastställande av ett tredjeland som säkert ursprungsland med avseende på tillämpningen av detta direktiv garanterar inte någon absolut säkerhet för medborgare i dessa länder. Det ligger i sakens natur att vid den bedömning som ligger till grund för detta fastställande kan hänsyn tas endast till de allmänna civila, rättsliga och politiska förhållandena i landet samt till huruvida aktörer som utövar förföljelse, tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, i praktiken åläggs sanktioner om de befins skyldiga i det landet. Om en sökande visar att det föreligger giltiga skäl till att anse att landet inte är säkert när det gäller hans eller hennes särskilda omständigheter är det därför viktigt att fastställandet av landet som säkert inte längre kan anses vara relevant för honom eller henne.
- (43) Medlemsstaterna bör pröva alla ansökningar i sak, det vill säga bedöma om sökanden i fråga har rätt till internationellt skydd i enlighet med direktiv 2011/95/EU, förutom då det här direktivet föreskriver något annat, särskilt om det är rimligt att anta att ett annat land skulle göra prövningen eller lämna tillräckligt skydd. Medlemsstaterna bör i synnerhet inte vara skyldiga att bedöma sakskalet i en ansökan om internationellt skydd om ett första asylland har beviljat sökanden flyktingstatus eller tillräckligt skydd av annat slag och sökanden kommer att tillåtas resa in på nytt i det landet.
- (44) Medlemsstaterna bör inte vara skyldiga att bedöma en ansökan om internationellt skydd i sak om sökanden på grund av tillräcklig anknytning till ett tredjeland enligt definitionen i nationell rätt rimligtvis kan förväntas söka skydd i detta tredjeland, och det finns anledning att anta att sökanden kommer att tillåtas resa in eller resa in på nytt i det landet. Medlemsstaterna bör endast gå vidare på denna grund om denna särskilda sökande skulle vara säker i det berörda tredjelandet. För att undvika sekundära förflyttningar bland sökande bör gemensamma principer fastställas för medlemsstaternas övervägande eller fastställande av säkra ursprungsländer.
- (45) När det gäller vissa europeiska tredjeländer som iaktar särskilt strikta normer avseende mänskliga rättigheter och skydd av flyktingar bör medlemsstaterna tillåtas att inte pröva eller inte fullständigt pröva ansökningar om internationellt skydd för sökande som reser in på deras territorium från sådana europeiska tredjeländer.
- (46) De medlemsstater som tillämpar begreppet säkert land från fall till fall eller betecknar länder som säkra genom att anta förteckningar i detta syfte bör bland annat ta hänsyn till de riktlinjer och handledningar och den information om ursprungsländer och åtgärder, inbegripet rapporteringsmetoden från stödkontoret avseende information om ursprungsländer, som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 439/2010 av den 19 maj 2010 om inrättande av ett europeiskt stödkontor för asylfrågor⁽¹⁾, samt relevanta riktlinjer från UNHCR
- (47) För att underlätta ett regelbundet utbyte av information om den nationella tillämpningen av begreppen säkert ursprungsland, säkert tredjeland och europeiskt säkert tredjeland, liksom en regelbunden översyn från kommissionens sida av medlemsstaternas användning av dessa begrepp, och för att förbereda eventuell ytterligare harmonisering i framtiden, bör medlemsstaterna regelbundet meddela kommissionen vilka tredjeländer som omfattas av dessa begrepp. Kommissionen bör regelbundet underätta Europaparlamentet om resultaten av sina översyner.
- (48) I syfte att säkerställa korrekt tillämpning av begreppen säkert land på grundval av aktuell information bör medlemsstaterna göra regelbundna översyner av situationen i dessa länder på grundval av ett urval av informationskällor, särskilt information från andra medlemsstater, stödkontoret, UNHCR, Europarådet och andra relevanta internationella organisationer. Om en medlemsstat får kännedom om en betydande förändring av människorättsituationen i ett land som det betecknat som säkert bör medlemsstaten säkerställa att en översyn av situationen genomförs så snart som möjligt och att beteckningen som säkert land ändras vid behov.
- (49) När det gäller återkallande av flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande bör medlemsstaterna se till att de personer som har beviljats internationellt skydd vederbörligen informeras om en eventuell ny bedömning av deras status och får tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan myndigheterna fattar ett motiverat beslut att återkalla deras status.
- (50) En grundläggande princip i unionsrätten återspeglas i det faktum att beslut som fattats om en ansökan om internationellt skydd, beslut om att inte ta upp prövningen av en ansökan på nytt efter det att den har avbrutits och beslut om återkallande av flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande är föremål för ett effektivt rättsmedel inför domstol eller tribunal.

⁽¹⁾ EUT L 132, 29.5.2010, s. 11.

- (51) I enlighet med artikel 72 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) påverkar detta direktiv inte medlemsstaternas ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten.
- (52) Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter⁽¹⁾ reglerar den behandling av personuppgifter som utförs i medlemsstaterna i enlighet med det här direktivet.
- (53) Förfaranden mellan medlemsstater i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 av den 26 juni 2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i nämligen medlemsstat⁽²⁾ behandlas inte i detta direktiv.
- (54) Detta direktiv bör vara tillämpligt på sökande som omfattas av förordning (EU) nr 604/2013 utöver, och utan att det påverkar, bestämmelserna i den förordningen.
- (55) Genomförandet av detta direktiv bör utvärderas med regelbundna intervall.
- (56) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att fastställa gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför, på grund av detta direktivs omfattning och verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (57) I enlighet med den gemensamma politiska förklaringen från medlemsstaterna och kommissionen om förklarande dokument av den 28 september 2011⁽³⁾, har medlemsstaterna åtagit sig att, i de fall detta är berättigat, låta anmälan av införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i direktivet och motsvarande delar i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser lagstiftaren att översändandet av sådana dokument är berättigat.
- (58) I enlighet med artiklarna 1, 2 och 4a.1 i protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med

avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i det protokollet, deltar dessa medlemsstater inte i antagandet av detta direktiv som inte är bindande för eller tillämpligt på dem.

- (59) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Danmark.
- (60) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i stadgan. Direktivet syftar särskilt till att säkerställa full respekt för den mänskliga värdigheten samt till att främja tillämpningen av artiklarna 1, 4, 18, 19, 21, 23, 24, och 47 i stadgan, och bör genomföras i enlighet med detta.
- (61) Skyldigheten att införliva detta direktiv med nationell lagstiftning bör endast gälla de bestämmelser som utgör en innehållsmässig ändring i förhållande till direktiv 2005/85/EG. Skyldigheten att införliva de bestämmelser som är oförändrade följer av det direktivet.
- (62) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter vad gäller tidsfristen för införlivande med nationell lagstiftning av direktiv 2005/85/EG som anges i bilaga II del B.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta direktiv är att fastställa gemensamma förfaranden för beviljande och återkallande av internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

- a) *Genèvekonventionen*: konventionen av den 28 juli 1951 om flyktingars rättsliga ställning, ändrad genom New York-protokollet av den 31 januari 1967.

⁽¹⁾ EGT L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽²⁾ Se sidan 31 i detta nummer av EUT.

⁽³⁾ EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

- b) *ansökan om internationellt skydd eller ansökan*: en ansökan om skydd som lämnas in till en medlemsstat av en tredjelandsmedborgare eller statslös person och där det finns skäl att anta att personen söker flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande och att denne inte uttryckligen ansöker om en annan typ av skydd som ligger utanför tillämpningsområdet för direktiv 2011/95/EU och som kan omfattas av en separat ansökan.
- c) *sökande*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som har ansökt om internationellt skydd och vars ansökan ännu inte har lett till ett slutligt beslut.
- d) *sökande i behov av särskilda förfarandegarantier*: sökande vars förmåga att utnyttja de rättigheter eller uppfylla de skyldigheter som följer av detta direktiv är begränsad på grund av individuella omständigheter.
- e) *slutligt beslut*: ett beslut om huruvida en tredjelandsmedborgare eller statslös person ska beviljas flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande enligt direktiv 2011/95/EU och som inte längre kan överklagas i enlighet med kapitel V i det här direktivet, oberoende av om ett sådant överklagande innebär att sökandena får stanna i de berörda medlemsstaterna i avvaktan på resultatet.
- f) *beslutande myndighet*: en myndighet med domstolsliknande uppgifter eller en administrativ myndighet i en medlemsstat som är ansvarig för att pröva ansökningar om internationellt skydd och behörig att fatta beslut i första instans i sådana ärenden.
- g) *flykting*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som uppfyller kraven enligt artikel 2 d i direktiv 2011/95/EU.
- h) *person som uppfyller kraven för subsidiärt skydd*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som uppfyller kraven enligt artikel 2 f i direktiv 2011/95/EU.
- i) *internationellt skydd*: flyktingstatus och status som subsidiärt skyddsbehövande enligt definitionerna i leden j och k.
- j) *flyktingstatus*: en medlemsstats erkännande av en tredjelandsmedborgare eller statslös person som flykting.
- k) *status som subsidiärt skyddsbehövande*: en medlemsstats erkännande av en tredjelandsmedborgare eller statslös person som en person som uppfyller kraven för subsidiärt skydd.
- l) *underårig*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person under 18 år.
- m) *ensamkommande barn*: ett ensamkommande barn enligt definitionen i artikel 2.1 i direktiv 2011/95/EU.
- n) *företrädare*: en person eller organisation som av behöriga organ utsetts att bistå och företräda ett ensamkommande barn i förfarandena enligt detta direktiv, för att tillgodose barnets bästa och vid behov företräda barnet rättsligt. Om en organisation utses till företrädare ska den utse en person som ansvarig för att uppfylla företrädarens ansvar för det ensamkommande barnet i enlighet med detta direktiv.
- o) *återkallande av internationellt skydd*: ett beslut av en behörig myndighet om att återkalla, upphäva eller vägra att förnya en persons flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande i enlighet med direktiv 2011/95/EU.
- p) *stanna kvar i medlemsstaten*: att stanna kvar på den medlemsstats territorium där ansökan om internationellt skydd har lämnats in eller håller på att prövas, inbegripet vid gränsen eller i denna medlemsstats transitzoner.
- q) *efterföljande ansökan*: en ytterligare ansökan om internationellt skydd som lämnas in efter det att ett slutgiltigt beslut har fattats om en tidigare ansökan, inklusive fall där sökanden uttryckligen har dragit tillbaka sin ansökan och fall där den beslutande myndigheten har avslagit en ansökan efter ett implicit återkallande enligt artikel 28.1.

Artikel 3

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv är tillämpligt på alla ansökningar om internationellt skydd som lämnas in på medlemsstaternas territorium, inbegripet vid gränsen, i deras territorialvatten eller i deras transitzoner, samt på återkallande av internationellt skydd.
2. Detta direktiv är inte tillämpligt på ansökningar om diplomatisk eller territoriell asyl som lämnas in till medlemsstaternas beskickningar.
3. Medlemsstaterna får besluta att tillämpa detta direktiv på förfaranden för att fatta beslut om ansökningar om alla typer av skydd som inte ingår i tillämpningsområdet för direktiv 2011/95/EU.

Artikel 4

Ansvariga myndigheter

1. Medlemsstaterna ska för alla förfaranden utse en beslutande myndighet som ska ansvara för en korrekt prövning av ansökningarna enligt detta direktiv. Medlemsstaterna ska se till att denna myndighet förses med de resurser som krävs, inbegripet tillräckligt med kompetent personal, för att utföra sina uppgifter i enlighet med detta direktiv.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en annan myndighet än den som anges i punkt 1 ska vara ansvarig då syftet är att

a) handlägga ärenden enligt förordning (EU) nr 604/2013,

b) bevilja eller neka inresa inom ramen för det förfarande som avses i artikel 43, på de villkor som anges i de punkterna och på grundval av den beslutande myndighetens motiverade yttrande.

3. Medlemsstaterna ska se till att personalen vid den beslutande myndighet som avses i punkt 1 har den utbildning som krävs. Därför ska medlemsstaterna tillhandahålla relevant utbildning som ska omfatta de moment som anges i artikel 6.4 a–e i förordning (EU) nr 439/2010. Medlemsstaterna ska också ta hänsyn till den relevanta fortbildning som har tagits fram och utvecklat av Europeiska stödkontoret för asylfrågor (nedan kallat *stödkontoret*). Personer som intervjuar sökande i enlighet med detta direktiv ska även ha tillägnat sig allmänna kunskaper om problem som kan ha en negativ inverkan på sökandens förmåga att bli intervjuad, till exempel indikationer på att sökanden tidigare kan ha varit utsatt för tortyr.

4. Om en myndighet utses enligt punkt 2 ska medlemsstaterna se till att personalen vid den myndigheten har lämpliga kunskaper eller får den utbildning som krävs för att kunna fullgöra sina skyldigheter vid genomförandet av detta direktiv.

5. Ansökningar om internationellt skydd som görs i en medlemsstat till myndigheterna i en annan medlemsstat som där utför inresekontroller ska behandlas av den medlemsstat på vars territorium ansökan lämnas in.

Artikel 5

Förmånligare bestämmelser

Medlemsstaterna får införa eller behålla förmånligare normer för förfaranden för beviljande och återkallande av internationellt skydd, förutsatt att de normerna är förenliga med detta direktiv.

KAPITEL II

GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER OCH GARANTIER

Artikel 6

Rätt till prövning av ansökan

1. Om en person söker om internationellt skydd vid en myndighet som enligt nationell rätt är behörig att registrera sådana ansökningar ska denna diarieföring ske senast tre arbetsdagar efter det att ansökan gjorts.

Om ansökan om internationellt skydd görs vid en annan myndighet som kan förväntas få ta emot sådana ansökningar men som inte är behörig att registrera dem i enlighet med nationell rätt ska medlemsstaterna säkerställa att diarieföringen sker senast sex arbetsdagar efter det att ansökan gjorts.

Medlemsstaterna ska säkerställa att de andra myndigheter som kan förväntas få ta emot ansökningar om internationellt skydd, till exempel polisen, gränsbevakningen, invandringsmyndigheterna och personalen vid förvarsanläggningar har relevant information och att deras personal erhåller nödvändig utbildning med hänsyn till utförandet av sina uppgifter och sitt ansvar och instrueras att upplysa sökande om var och hur ansökningar om internationellt skydd kan lämnas in.

2. Medlemsstaterna ska se till att en person som har ansökt om internationellt skydd har en faktisk möjlighet att lämna in sin ansökan så snart som möjligt. Om sökanden inte lämnar in sin ansökan får medlemsstaterna tillämpa artikel 28 i enlighet därmed.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 får medlemsstaterna ställa som krav att ansökningar om internationellt skydd ska lämnas in personligen och/eller på en angiven plats.

4. Utan hinder av punkt 3 ska en ansökan om internationellt skydd anses ha lämnats in när en blankett har lämnats in av sökanden eller en officiell rapport inkom till de behöriga myndigheterna i den berörda medlemsstaten i enlighet med nationell rätt.

5. Om ett stort antal tredjelandsmedborgare eller statslösa personer söker om internationellt skydd samtidigt, med följden att det i praktiken blir mycket svårt att respektera den tidsfrist som föreskrivs i punkt 1, får medlemsstaterna besluta att tidsfristen ska förlängas till tio arbetsdagar.

Artikel 7

Ansökningar som görs för personer i beroendeställning eller för underåriga

1. Medlemsstaterna ska se till att varje enskild myndig person med rättskapacitet har rätt att lämna in en ansökan om internationellt skydd för sin egen räkning.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en sökande får lämna in asylansökningar för personer i beroendeställning. I sådana fall ska medlemsstaterna säkerställa att vuxna personer i beroendeställning samtycker till att en ansökan lämnas in för deras räkning och, om de inte skulle godta detta, att de ges möjlighet att själva lämna in en ansökan.

Samtycke ska begäras när ansökan lämnas in eller senast i samband med den personliga intervjun med den vuxna personen i beroendeställning. Innan samtycke begärs ska alla vuxna personer i beroendeställning enskilt informeras om de relevanta förfarandemässiga följderna av inlämnandet av ansökan för deras räkning och om deras rätt att göra en separat ansökan om internationellt skydd.

3. Medlemsstaterna ska se till att en underårig har rätt att lämna in en ansökan om internationellt skydd för sin egen räkning, om han eller hon har rättslig handlingsförmåga enligt den berörda medlemsstatens rätt, eller genom sina föräldrar eller andra vuxna familjemedlemmar, eller genom en vuxen person som enligt lag eller praxis i den berörda medlemsstaten har ansvar för henne eller honom, eller genom en företrädare.

4. Medlemsstaterna ska se till att de lämpliga organ som avses i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna⁽¹⁾ har rätt att lämna in en ansökan om internationellt skydd för ensamkommande barns räkning om organen efter en individuell prövning av barnets situation anser att barnet kan ha sådant behov av skydd som avses i direktiv 2011/95/EU.

5. Medlemsstaterna får genom nationell lagstiftning fastställa

- a) i vilka fall en underårig har rätt att lämna in en asylansökan för sin egen räkning,
- b) i vilka fall en ansökan för ett ensamkommande barn måste lämnas in av en företrädare enligt artikel 25.1 a,
- c) i vilka fall inlämnandet av en ansökan om internationellt skydd även anses inbegripa inlämnandet av en ansökan om internationellt skydd för eventuella ogifta underåriga.

(1) EUT L 348, 24.12.2008, s. 98.

Artikel 8

Information och rådgivning i förvarsanläggningar och vid gränsövergångsställen

1. Om det finns indikationer på att tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som hålls i förvarsanläggningar eller som finns vid gränsövergångsställen, inbegripet transitzoner vid de yttre gränserna, kan vilja ansöka om internationellt skydd ska medlemsstaterna ge dem information om möjligheten att göra detta. I dessa förvarsanläggningar och vid dessa gränsövergångsställen ska medlemsstaterna tillhandahålla tolkning i den utsträckning som behövs för att underlätta tillgång till asylförfarandet.

2. Medlemsstaterna ska se till att organisationer och personer som tillhandahåller rådgivning till sökande har faktiskt tillträde till sökande som befinner sig vid gränsövergångsställen, däribland transitzoner, vid de yttre gränserna. Medlemsstaterna får anta bestämmelser om sådana organisationers och personers närvaro på gränsövergångsställen och i synnerhet om att tillträdet är föremål för en överenskommelse mellan de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Tillträdet får endast begränsas om detta objektivt och på grundval av nationell rätt är nödvändigt av skäl som har att göra med säkerhet, allmän ordning eller den administrativa driften av det berörda gränsövergångsstället under förutsättning att tillträdet därigenom inte begränsas mycket kraftigt eller omöjliggörs helt.

Artikel 9

Rätt att stanna kvar i medlemsstaten under prövningen av ansökan

1. Sökande ska ha rätt att stanna kvar i medlemsstaten enbart så länge som förfarandet pågår, till dess att den beslutande myndigheten har fattat beslut i enlighet med de förfaranden i första instans som fastställs i kapitel III. Rätten att stanna kvar ska inte utgöra ett berättigande till uppehållstillstånd.

2. Medlemsstaterna får avvika från denna regel endast när en person gör en efterföljande ansökan enligt artikel 41 eller när de kommer att överlämna eller i förekommande fall utlämna en person antingen till en annan medlemsstat enligt skyldigheter i enlighet med en europeisk arresteringsorder⁽²⁾ eller på annat sätt, eller till ett tredjeland eller till internationella brottmålsdomstolar eller tribunaler.

3. En medlemsstat får utlämna en sökande till ett tredjeland i enlighet med punkt 2 endast om de behöriga myndigheterna är säkra på att ett utlämningsbeslut inte kommer att resultera i direkt eller indirekt *refoulement* i strid med den medlemsstatens internationella och unionsrättsliga åtaganden.

(2) Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämning mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1).

Artikel 10

Krav som ställs på prövningen av asylansökningar

1. Medlemsstaterna ska se till att ansökningar om internationellt skydd inte avslås eller nekas prövning enbart på den grunden att de inte har lämnats in så snart som möjligt.

2. Vid prövning av ansökningar om internationellt skydd ska den beslutande myndigheten först fastställa om sökande uppfyller kraven på flyktingstatus och, om så inte är fallet, besluta om sökande kan komma i fråga för subsidiärt skydd.

3. Medlemsstaterna ska se till att den beslutande myndigheten fattar sina beslut om ansökningar om internationellt skydd efter en korrekt prövning. Medlemsstaterna ska därför se till att

a) ansökningar prövas och beslut fattas individuellt, objektivt och opartiskt,

b) exakt och aktuell information erhålls från olika källor, t.ex. från stödkontoret, UNHCR och relevanta internationella människorättsorganisationer, om den allmänna situation som råder i de sökandes ursprungsländer och, vid behov, i de länder som de sökande har rest igenom, och att denna information görs tillgänglig för den personal som ansvarar för att pröva asylansökningar och fatta beslut om dessa,

c) den personal som prövar asylansökningar och fattar beslut om har kunskap om tillämpliga normer på området för asyl- och flyktinglagstiftning,

d) den personal som prövar ansökningar och fattar beslut om dessa har möjlighet att vid behov inhämta råd från experter i särskilda frågor, t.ex. medicinska frågor, kulturella frågor och religionsfrågor samt barn- eller könsrelaterade frågor.

4. De myndigheter som avses i kapitel V ska, genom den beslutande myndigheten, genom sökanden eller på annat sätt, få tillgång till den allmänna information som avses i punkt 3 b, när denna behövs för att de ska kunna utföra sitt arbete.

5. Medlemsstaterna ska föreskriva regler för översättning av handlingar som är relevanta för prövningen av ansökningar.

Artikel 11

Krav som ställs på beslut av den beslutande myndigheten

1. Medlemsstaterna ska se till att beslut om ansökningar om internationellt skydd meddelas skriftligen.

2. När en ansökan avslås med avseende på flyktingstatus och/eller status som subsidiärt skyddsbehövande ska medlemsstaterna dessutom se till att de faktiska och rättsliga skälen för detta anges i beslutet och att det ges skriftlig information om hur ett beslut som går sökanden emot kan överklagas.

Medlemsstaterna behöver inte lämna skriftlig information om hur ett negativt beslut ska överklagas tillsammans med beslutet om sökanden har försetts med sådan information i ett tidigare skede antingen skriftligen eller med hjälp av elektroniska medel som är tillgängliga för sökanden.

3. För de ändamål som avses i artikel 7.2, och när ansökan grundar sig på samma skäl, får medlemsstaterna fatta ett enda beslut som omfattar samtliga personer i beroendeställning, såvida inte detta skulle leda till att en persons individuella förhållanden röjs på ett sätt som riskerar att skada hans eller hennes intressen, särskilt vid risk för förföljelse som grundar sig på kön, sexuell läggning, könsidentitet eller ålder. I sådana fall ska ett separat beslut fattas om den berörda personen.

Artikel 12

Garantier för sökande

1. Medlemsstaterna ska se till att alla sökande omfattas av följande garantier i samband med de förfaranden som föreskrivs i kapitel III:

a) Sökandena ska upplysas på ett språk som de förstår eller rimligen kan förväntas förstå om det förfarande som ska följas och om sina rättigheter och skyldigheter under detta förfarande och de tänkbara konsekvenserna av att inte uppfylla sina skyldigheter och inte samarbeta med myndigheterna. De ska upplysas om den tidsram och de medel som står till deras förfogande för att uppfylla skyldigheten att lägga fram de fakta som avses i artikel 4 i direktiv 2011/95/EU, liksom om konsekvenserna av ett uttryckligt eller implicit tillbakadragande av ansökan. Informationen ska tillhandahållas i så god tid att de kan utöva de rättigheter som garanteras genom det här direktivet och uppfylla de skyldigheter som anges i artikel 13.

b) Sökandena ska närhelst så är nödvändigt få hjälp av en tolk som kan framföra deras argument till de behöriga myndigheterna. Medlemsstaterna ska anse det vara nödvändigt att tillhandahålla tolk åtminstone när sökanden ska intervjuas i enlighet med artiklarna 14, 15, 16, 17 och 34 och adekvat kommunikation inte kan säkerställas utan sådana tjänster. I detta fall, liksom i andra situationer då de behöriga myndigheterna kallar in sökanden, ska kostnaderna för tolken täckas med offentliga medel.

c) Sökandena får inte nekas möjlighet att meddela sig med UNHCR eller någon annan organisation som erbjuder juridisk eller annan rådgivning till sökande i enlighet med nationell rätt i den berörda medlemsstaten.

- d) Sökandena och i förekommande fall deras juridiska rådgivare eller andra rådgivare, i enlighet med artikel 23.1, ska ha tillgång till den information som avses i artikel 10.3 b eller den information som tillhandahålls av de experter som avses i artikel 10.3 d, om den beslutande myndigheten har tagit hänsyn till denna information när den fattar beslut om deras ansökan.
- e) Sökandena ska inom skälig tid underrättas om vilket beslut den beslutande myndigheten har fattat om deras ansökan. Om en juridisk rådgivare eller annan rådgivare rättsligt företräder sökanden, får medlemsstaterna välja att underrätta honom eller henne om beslutet i stället för sökanden.
- f) Sökandena ska på ett språk som de förstår eller rimligen kan förväntas förstå informeras om resultatet av det beslut som fattats av den beslutande myndigheten, om de inte biträds eller företräds av en juridisk rådgivare eller annan rådgivare. Denna information ska i enlighet med bestämmelserna i artikel 11.2 innefatta upplysningar om möjligheterna att överklaga ett beslut som går dem emot.
2. Medlemsstaterna ska i fråga om de förfaranden som föreskrivs i kapitel V se till att alla sökande omfattas av garantier som är likvärdiga dem som anges i punkt 1 b–e.

Artikel 13

Skyldigheter för sökande

1. Medlemsstaterna ska ålägga sökande en skyldighet att samarbeta med de behöriga myndigheterna för att fastställa sin identitet och andra förhållanden som avses i artikel 4.2 i direktiv 2011/95/EU. Medlemsstaterna får ålägga sökande andra skyldigheter att samarbeta med de behöriga myndigheterna i den utsträckning behandlingen av ansökan kräver sådana skyldigheter.
2. Medlemsstaterna får särskilt föreskriva att
- a) sökande ska rapportera till de behöriga myndigheterna eller infinna sig där personligen, antingen genast eller vid en angiven tidpunkt,
- b) sökande måste överlämna handlingar de innehar som är av betydelse för prövning av ansökan, t.ex. egna pass,
- c) sökande ska informera de behöriga myndigheterna om sin aktuella bostadsort eller adress samt om ändringar av dessa snarast möjligt; medlemsstaterna får föreskriva att sökanden måste ta emot eventuella underrättelser på den senaste bostadsort eller adress som han eller hon sålunda har uppgivit,

- d) de behöriga myndigheterna får kroppsvisitera sökanden och söka igenom de föremål han eller hon bär med sig; utan att det påverkar den kroppsvisitation som genomförs av säkerhetsskäl ska en kroppsvisitation av sökanden som företas enligt detta direktiv utföras av en person av samma kön som sökanden under fullständigt beaktande av principerna om mänsklig värdighet samt fysisk och psykisk integritet,
- e) de behöriga myndigheterna får ta ett fotografi av sökanden, och
- f) de behöriga myndigheterna får registrera sökandens muntliga utsagor, förutsatt att han eller hon blivit upplyst om detta i förväg.

Artikel 14

Personlig intervju

1. Innan den beslutande myndigheten fattar något beslut ska sökanden ges tillfälle att höras om sin ansökan om internationellt skydd av en person som är behörig att genomföra en sådan intervju enligt nationell rätt. Intervjuer om innehållet i en ansökan om internationellt skydd ska genomföras av personal vid den beslutande myndigheten. Denna punkt ska inte påverka tillämpningen av artikel 42.2 b.

Om ett stort antal tredjelandsmedborgare eller statslösa personer samtidigt ansöker om internationellt skydd, vilket gör det praktiskt omöjligt för den beslutande myndigheten att i tid genomföra intervjuer om innehållet i varje ansökan, får medlemsstaterna besluta att personalen vid en annan myndighet tillfälligt engageras för att genomföra sådana intervjuer. I sådana fall ska personalen vid den andra myndigheten på förhand erhålla relevant fortbildning, som ska omfatta de moment som anges i artikel 6.4 a–e i förordning (EU) nr 439/2010. Personer som genomför personliga intervjuer med sökande i enlighet med detta direktiv ska även ha tillägnat sig allmänna kunskaper om problem som kan ha en negativ inverkan på en sökandes förmåga att bli intervjuad, till exempel indikationer på att sökanden tidigare kan ha varit utsatt för tortyr.

När en person har lämnat in en ansökan om internationellt skydd för personer i beroendeställning ska varje vuxen person i beroendeställning beredas tillfälle till en personlig intervju.

Medlemsstaterna får genom nationell lagstiftning fastställa i vilka fall en underårig ska ges möjlighet till en personlig intervju.

2. Den personliga intervjun om innehållet i ansökan behöver inte genomföras om

- a) den beslutande myndigheten kan fatta ett positivt beslut om flyktingstatus på grundval av tillgänglig bevisning, eller
- b) den beslutande myndigheten anser att sökanden inte bör eller kan höras på grund av varaktiga omständigheter som ligger utanför hans eller hennes kontroll. Om oklarhet råder ska den beslutande myndigheten anlita en medicinsk yrkesutövare för att fastställa om tillståndet som gör att sökanden inte bör eller kan höras är övergående eller varaktigt.

Om en personlig intervju inte genomförs i enlighet med led b eller, i förekommande fall, med en person i beroendeställning, ska skäliga ansträngningar göras för att ge sökanden eller personen i beroendeställning möjlighet att lämna ytterligare upplysningar.

3. Även om någon personlig intervju som avses i denna artikel inte har genomförts, ska den beslutande myndigheten kunna fatta beslut om en ansökan om internationellt skydd.

4. Även om någon personlig intervju enligt punkt 2 b inte har genomförts, ska detta inte påverka den beslutande myndighetens beslut i negativ riktning.

5. Oberoende av artikel 28.1 får medlemsstaterna när de fattar beslut om en ansökan om internationellt skydd beakta att sökanden inte har infunnit sig för en personlig intervju, såvida inte han eller hon haft godtagbara skäl för att inte infinna sig.

Artikel 15

Krav på den personliga intervjun

1. En personlig intervju ska normalt äga rum utan att familjemedlemmar är närvarande såvida inte den beslutande myndigheten finner det nödvändigt för en korrekt prövning att andra familjemedlemmar är närvarande.
2. En personlig intervju ska genomföras under förhållanden som säkerställer tillbörlig konfidentialitet.
3. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att personliga intervjuer genomförs under sådana förhållanden att sökandena kan lägga fram skälen för sina ansökningar på ett heltäckande sätt. Medlemsstaterna ska därför
- a) se till att den person som genomför intervjun har den kompetens som krävs för att kunna beakta de personliga och allmänna omständigheter som ligger bakom ansökan, inklusive sökandens kulturella ursprung, kön, sexuell läggning, konsidentitet eller utsatta ställning,

- b) om möjligt ordna så att intervjun med sökanden genomförs av en person av samma kön, om sökanden så begär, såvida inte den beslutande myndigheten har skäl att anta att en sådan begäran grundar sig på omständigheter utan koppling till sökandens eventuella svårigheter att på ett uttömmande sätt lägga fram grunderna för sin ansökan,

- c) utse en tolk som kan säkerställa en fungerande kommunikation mellan sökanden och den person som genomför intervjun; kommunikationen ska äga rum på det språk som sökanden föredrar, såvida det inte finns något annat språk som han eller hon förstår och som han eller hon kan kommunicera tydligt på; när det är möjligt ska medlemsstaterna tillhandahålla en tolk av samma kön som sökanden, om sökanden så begär, såvida inte den beslutande myndigheten har skäl att anta att en sådan begäran grundar sig på omständigheter utan koppling till sökandens eventuella svårigheter att på ett uttömmande sätt lägga fram grunderna för sin ansökan,

- d) se till att den som intervjuar en person som ansökt om internationellt skydd om innehålet i ansökan inte bär militär eller brottsbekämpande myndigheters uniform,

- e) se till att intervjuer med underåriga genomförs på ett barnvänligt sätt.

4. Medlemsstaterna får fastställa regler för tredje parts närvaro vid den personliga intervjun.

Artikel 16

Den personliga intervjuens innehåll

När den beslutande myndigheten genomför en personlig intervju om innehålet i en ansökan om internationellt skydd ska myndigheten se till att sökanden har lämpliga möjligheter att lägga fram underlag som behövs för att styrka ansökan om internationellt skydd i enlighet med artikel 4 i direktiv 2011/95/EU så fullständigt som möjligt. Detta ska inbegripa en möjlighet för sökanden att förklara eventuella saknade uppgifter och/eller eventuella oförenligheter och motsägelser i sökandens utsagor.

Artikel 17

Rapportering och upptagning av personliga intervjuer

1. Medlemsstaterna ska se till att det i samband med varje personlig intervju antingen upprättas en ingående, objektiv rapport som innehåller alla väsentliga uppgifter eller att det görs en utskrift.
2. Medlemsstaterna får föreskriva ljud- eller videoupptagning av den personliga intervjun. Om en sådan upptagning görs ska medlemsstaterna se till att upptagningen eller utskriften av denna finns tillgänglig i anslutning till sökandens akt.

3. Medlemsstaterna ska se till att sökanden ges möjlighet att muntligen och/eller skriftligen kommentera eller förtydliga eventuella felöversättningar eller missuppfattningar i rapporten eller utskriften, antingen i samband med att den personliga intervjun avslutas eller inom en fastställd tidsfrist innan den beslutande myndigheten fattar beslut. För detta ändamål ska medlemsstaterna säkerställa att sökanden underrättas om rapportens hela innehåll eller innehållet i de väsentliga delarna av utskriften, om nödvändigt med bistånd av en tolk. Medlemsstaterna ska därefter begära att sökanden bekräftar att rapportens eller utskriftens innehåll återger intervjun korrekt.

Om den personliga intervjun tas upp i enlighet med punkt 2 och om upptagningen får användas som bevisning i sådana överklaganden som avses i kapitel V behöver inte medlemsstaterna begära att sökanden bekräftar att rapportens eller utskriftens innehåll återger intervjun korrekt. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 16 kan medlemsstaterna, om de tillhandahåller både en utskrift och upptagning av den personliga intervjun, neka sökanden att lämna in kommentarer och/eller förtydliganden med avseende på utskriften.

4. Om en sökande vägrar bekräfta att innehållet i rapporten eller utskriften återger den personliga intervjun korrekt, ska skälen till vägran noteras i sökandens akt.

En sådan vägran ska inte hindra den beslutande myndigheten från att fatta beslut om ansökan.

5. Sökande och deras juridiska rådgivare eller andra rådgivare, såsom dessa definieras i artikel 23, ska ha tillgång till rapporten eller utskriften och, i förekommande fall, upptagningen innan den beslutande myndigheten fattar beslut.

Om en medlemsstat föreskriver både en utskrift och en upptagning av den personliga intervjun behöver medlemsstaten inte ge tillgång till upptagningen under de förfaranden i första instans som avses i kapitel III. I sådana fall ska medlemsstaten likväl ge tillgång till upptagningen vid de överklaganden som avses i kapitel V.

Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3 i denna artikel får medlemsstaterna, om ansökan behandlas i enlighet med artikel 31.8, föreskriva att tillgång till rapporten eller utskriften och, i förekommande fall, upptagningen beviljas vid den tidpunkt då beslutet fattas.

Artikel 18

Läkarundersökning

1. Om den beslutande myndigheten bedömer att det är relevant för bedömningen av en ansökan om internationellt skydd i

enlighet med artikel 4 i direktiv 2011/95/EU ska medlemsstaterna, med förbehåll för sökandens medgivande, anordna en läkarundersökning av sökanden med avseende på tecken som skulle kunna tyda på tidigare förföljelse eller allvarlig skada. Alternativt får medlemsstaterna föreskriva att sökanden anordnar en sådan läkarundersökning.

De läkarundersökningar som avses i första stycket ska utföras av kvalificerade medicinska yrkesutövare och resultatet därav ska överlämnas till den beslutande myndigheten, så snart som möjligt. Medlemsstaterna får utse de medicinska yrkesutövare som får utföra sådana läkarundersökningar. En sökandes vägran att genomgå en sådan läkarundersökning ska inte hindra den beslutande myndigheten att fatta beslut om ansökan om internationellt skydd.

Läkarundersökningar som utförs i enlighet med denna punkt ska täckas av offentliga medel.

2. Om ingen läkarundersökning utförs i enlighet med punkt 1 ska medlemsstaterna informera sökande om att de på eget initiativ och på egen bekostnad får genomföra en läkarundersökning med avseende på tecken som skulle kunna tyda på tidigare förföljelse eller allvarlig skada.

3. Resultaten av de läkarundersökningar som avses i punkterna 1 och 2 ska vägas in i den beslutande myndighetens bedömning tillsammans med övriga delar av ansökan.

Artikel 19

Kostnadsfritt tillhandahållande i första instans av rättslig information och information om förfarandet

1. När det gäller de förfaranden i första instans som avses i kapitel III ska medlemsstaterna se till att sökande på begäran får kostnadsfritt rättslig information och information om förfarandet, vilket åtminstone inbegriper information om förfarandet mot bakgrund av sökandens särskilda förhållanden. Om beslutet angående en ansökan i första instans skulle gå sökanden emot ska medlemsstaterna också på begäran ge sökande information utöver den information som ges i enlighet med artiklarna 11.2 och 12.1 f i syfte att tydliggöra skälen till beslutet och förklara hur det kan överklagas.

2. Det kostnadsfria tillhandahållandet av rättslig information och information om handläggningen i ärendet ska omfattas av de villkor som anges i artikel 21.

Artikel 20

Kostnadsfritt rättsligt bistånd eller biträde vid överklaganden

1. Medlemsstaterna ska se till att kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde beviljas på begäran i sådana överklaganden som föreskrivs i kapitel V. Detta ska åtminstone omfatta utarbetande av de nödvändiga inlagorna och deltagande i förhandlingarna i domstol eller tribunal i första instans på sökandens vägnar.

2. Medlemsstaterna får också tillhandahålla kostnadsfritt rättsligt bistånd och/eller biträde i sådana förfaranden i första instans som avses i kapitel III. I sådana fall ska artikel 19 inte tillämpas.

3. Medlemsstaterna får föreskriva att kostnadsfritt rättsligt bistånd och/eller biträde inte ska beviljas om en domstol, tribunal eller annan behörig myndighet anser att sökandens överklagande saknar rimliga utsikter till framgång.

Om en myndighet som inte är en domstol beslutar att inte bevilja kostnadsfritt rättsligt bistånd eller biträde med hänvisning till denna punkt ska medlemsstaterna se till att sökanden har rätt till ett effektivt rättsmedel inför domstol mot det beslutet.

Vid tillämpningen av denna punkt ska medlemsstaterna se till att det rättsliga biståndet och biträdet inte inskränks godtyckligt och att sökandens faktiska tillgång till rättslig prövning inte hindras.

4. Kostnadsfri tillgång till rättsligt bistånd och biträde ska omfattas av de villkor som anges i artikel 21.

Artikel 21

Villkor för kostnadsfritt tillhandahållande av rättsligt information och information om förfarandet och av rättsligt bistånd och biträde

1. Medlemsstaterna får föreskriva att den kostnadsfria rättsliga information och information om förfarandet som avses i artikel 19 ska tillhandahållas av icke-statliga organisationer, av personal vid myndigheter eller av särskilda statliga organ.

Det kostnadsfria rättsliga bistånd och biträde som avses i artikel 20 ska tillhandahållas av dessa personer i enlighet med vad som är godkänt eller tillåtet i nationell rätt.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att kostnadsfri rättslig information och information om förfarandet enligt artikel 19 och kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde enligt artikel 20 ska beviljas

a) endast personer som saknar tillräckliga medel, och/eller

b) endast genom tjänster som tillhandahålls av juridiska rådgivare eller andra rådgivare som genom nationell rätt särskilt har utsetts att bistå och företräda sökande.

Medlemsstaterna får fastställa att det kostnadsfria rättsliga bistånd och biträde som avses i artikel 20 beviljas endast för överklagandeförfaranden i enlighet med kapitel V vid en domstol eller tribunal i första instans och inte för ytterligare överklagande eller omprövning som föreskrivs i nationell rätt, inbegripet förnyad behandling eller en ytterligare omprövning.

Medlemsstaterna får också föreskriva att det kostnadsfria rättsliga bistånd och biträde som avses i artikel 20 inte beviljas sökande som inte längre befinner sig på territoriet vid tillämpning av artikel 41.2 c.

3. Medlemsstaterna får fastställa närmare föreskrifter för hur en sådan begäran om kostnadsfri rättslig information och information om förfarandet enligt artikel 19 och om kostnadsfritt rättsligt bistånd och/eller biträde enligt artikel 20 ska lämnas in och handläggas.

4. Medlemsstaterna får även

a) införa belopps- och/eller tidsgränser för tillhandahållandet av sådan kostnadsfri rättslig information och information om förfarandet som avses i artikel 19 och sådant kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde som avses i artikel 20, förutsatt att dessa gränser inte innebär att tillgången till rättslig information och information om förfarandet och rättsligt bistånd och biträde godtyckligt begränsas,

b) när det gäller avgifter och andra kostnader, föreskriva att behandlingen inte ska vara mer förmånlig än den behandling som deras medborgare vanligtvis får i frågor som gäller rättsligt bistånd.

5. Medlemsstaterna får begära att helt eller delvis få ersättning för beviljade kostnader om och när sökandens ekonomiska situation avsevärt har förbättrats eller om beslutet att bevilja sådana kostnader fattades på grundval av falska uppgifter från sökanden.

Artikel 22

Rätt till rättsligt bistånd och biträde i alla skeden av förfarandet

1. Sökande ska ges en faktisk möjlighet att på egen bekostnad rådgöra med en juridisk rådgivare eller annan enligt nationell rätt godkänd eller tillåten rådgivare i frågor som rör ansökningar om internationellt skydd i alla skeden av förfarandet, också efter ett beslut som gått sökanden emot.

2. Medlemsstaterna får tillåta icke-statliga organisationer att lämna kostnadsfritt rättsligt bistånd och/eller biträde till sökande i förfaranden som avses i kapitel III och kapitel V i enlighet med nationell rätt.

Artikel 23

Räckvidden för rättsligt bistånd och biträde

1. Medlemsstaterna ska se till att en juridisk rådgivare eller en annan, enligt nationell rätt godkänd eller tillåten, rådgivare som bistår eller företräder en sökande i enlighet med villkoren i nationell rätt har tillgång till den information i sökandens akt som ligger eller kommer att ligga till grund för ett beslut.

Medlemsstaterna får göra undantag för sådana fall där offentliggörande av uppgifter eller källor skulle äventyra den nationella säkerheten, säkerheten för de organisationer eller den eller de personer som tillhandahåller uppgifterna eller säkerheten för den eller de personer som uppgifterna hänför sig till eller där utredningar i samband med medlemsstaternas behöriga myndigheters behandling av ansökningar om internationellt skydd eller medlemsstaternas internationella relationer skulle äventyras. I sådana fall ska medlemsstaterna

- a) ge de myndigheter som avses i kapitel V tillgång till uppgifterna eller källorna, och
- b) fastställa förfaranden i nationell rätt som garanterar att sökandens rätt till försvar iakttas.

När det gäller led b får medlemsstaterna i synnerhet bevilja juridiska rådgivare eller andra rådgivare som genomgått säkerhetskontroll tillgång till uppgifterna eller källorna i fråga, i den mån uppgifterna är relevanta för prövningen av ansökan eller beslutet om att återkalla internationellt skydd.

2. Medlemsstaterna ska se till att den juridiska rådgivaren eller en annan rådgivare som bistår eller företräder en sökande har tillträde till områden med begränsat tillträde som förvarsheter och transitzoner för att kunna rådgöra med denne, i enlighet med artiklarna 10.4 och 18.2 b och c i direktiv 2013/33/EU.

3. Medlemsstaterna ska tillåta sökanden att till den personliga intervjun medföra en juridisk rådgivare eller annan, enligt nationell rätt godkänd eller tillåten, rådgivare.

Medlemsstaterna får föreskriva att den juridiska rådgivaren eller den andra rådgivaren endast får göra inlägg i slutet av intervjun.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av denna artikel eller artikel 25.1 b får medlemsstaterna föreskriva regler för juridiska rådgivares eller andra rådgivares närvaro vid alla intervjuer under asylförfarandet.

Medlemsstaterna får begära att sökanden är närvarande vid den personliga intervjun även om han eller hon i enlighet med villkoren i nationell rätt företräds av en juridisk rådgivare eller annan rådgivare och får kräva att sökanden personligen besvarar de frågor som ställs.

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 25.1 b, ska frånvaron av juridisk rådgivare eller annan rådgivare inte hindra den behöriga myndigheten från att genomföra en personlig intervju med sökanden.

Artikel 24

Sökande i behov av särskilda förfarandegarantier

1. Medlemsstaterna ska inom rimlig tid efter det att en ansökan om internationellt skydd har gjorts bedöma huruvida sökanden är i behov av särskilda förfarandegarantier.

2. Den bedömning som avses i punkt 1 får integreras i befintliga nationella förfaranden och/eller i den bedömning som avses i artikel 22 i direktiv 2013/33/EU och behöver inte ske genom ett administrativt förfarande.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att sökande som har identifierats som sökande i behov av särskilda förfarandegarantier får det stöd som behövs för att de ska kunna utnyttja de rättigheter och uppfylla de skyldigheter som följer av detta direktiv under hela asylförfarandet.

Om det stöd som behövs inte kan ges inom ramen för de förfaranden som avses i artiklarna 31.8 och 43, särskilt i de fall där medlemsstaterna anser att sökanden är i behov av särskilda förfarandegarantier på grund av tortyr, våldtäkt eller andra allvarliga former av psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld, ska medlemsstaterna antingen inte tillämpa eller upphöra att tillämpa artiklarna 31.6 och 43. Om medlemsstaterna tillämpar artikel 46.6 på sökande på vilka artiklarna 31.6 och 43 inte kan tillämpas i enlighet med detta stycke ska medlemsstaterna åtminstone ge de garantier som föreskrivs i artikel 46.7.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att behovet av särskilda förfarandegarantier även uppfylls, i enlighet med detta direktiv, om behovet framkommer i ett senare skede av förfarandet, utan att nödvändigtvis börja om förfarandet.

Artikel 25

Garantier för ensamkommande barn

1. När det gäller alla förfaranden som fastställs i detta direktiv ska medlemsstaterna, utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 14–17,

a) snarast möjligt vidta åtgärder för att säkerställa att en företrädare företräder och biträder det ensamkommande barnet, för att göra det möjligt för honom eller henne att utnyttja de rättigheter och uppfylla de skyldigheter som följer av detta direktiv; det ensamkommande barnet ska omedelbart informeras om att en företrädare har utsetts; denna företrädare ska utföra sitt uppdrag i enlighet med principen om barnets bästa och ska ha de nödvändiga sakkunskaper för detta; företrädaren ska endast bytas ut om det är nödvändigt; organisationer eller personer som befinner sig i eller skulle kunna finnas i en intressekonflikt med det ensamkommande barnet ska inte kunna utses till företrädare; företrädaren kan också vara den företrädare som avses i direktiv 2013/33/EU,

b) se till att företrädaren ges tillfälle att informera det ensamkommande barnet om innebörden och de tänkbara konsekvenserna av den personliga intervjun och, i förekommande fall, om hur han eller hon kan förbereda sig inför den personliga intervjun. Medlemsstaterna ska se till att företrädaren och/eller en juridisk rådgivare eller annan, enligt nationell rätt godkänd eller tillåten, rådgivare är närvarande vid denna intervju och har möjlighet att ställa frågor och lämna synpunkter, inom den ram som fastställs av den person som genomför intervjun.

Medlemsstaterna får kräva att det ensamkommande barnet ska närvara vid den personliga intervjun, även om företrädaren är närvarande.

2. Medlemsstaterna får avstå från att utse någon företrädare om det ensamkommande barnet med största sannolikhet kommer att fylla 18 innan ett beslut fattas i första instans.

3. Medlemsstaterna ska se till att

a) om ett ensamkommande barn intervjuas om sin ansökan om internationellt skydd i enlighet med artiklarna 14–17 och 34, ska denna intervju genomföras av en person som har nödvändiga kunskaper om underårigas särskilda behov,

b) den beslutande myndighetens beslut om en asylansökan från ett ensamkommande barn förbereds av en tjänsteman med nödvändiga kunskaper om underårigas särskilda behov.

4. Ensamkommande barn och deras företrädare ska kostnadsfritt förses med rättslig information och information om

förfarandet enligt artikel 19 också i sådana förfaranden om återkallande av internationellt skydd som föreskrivs i kapitel IV.

5. Medlemsstaterna får använda sig av läkarundersökningar för att fastställa åldern på ensamkommande barn i samband med prövningen av en ansökan om internationellt skydd i sådana fall där medlemsstaterna, efter sökandens allmänna uttalanden eller andra relevanta indikationer hyser tvivel beträffande sökandens ålder. Om medlemsstaterna därefter fortfarande hyser tvivel när det gäller sökandens ålder ska de utgå ifrån att sökanden är underårig.

Alla läkarundersökningar ska ske med full respekt för den personliga värdigheten varvid den minst invasiva typen av undersökning bör föredras och utföras av kvalificerade medicinska yrkesutövare, för att i möjligaste mån medge ett tillförlitligt resultat.

När läkarundersökningar används ska medlemsstaterna se till att

a) ensamkommande barn före prövningen av ansökan om internationellt skydd informeras om att en åldersbestämning genom en läkarundersökning kan komma att göras och att denna information ges på ett språk de förstår eller rimligen kan förväntas förstå; denna information ska innehålla upplysningar om undersökningsmetoden och eventuella konsekvenser som resultatet av läkarundersökningen kan få för prövningen av ansökan om internationellt skydd och också om konsekvenserna av en vägran från det ensamkommande barnet att genomgå en läkarundersökning,

b) ensamkommande barn och/eller deras företrädare ger sitt samtycke till att en läkarundersökning görs för att fastställa de berörda underårigas ålder, och

c) ett beslut om avslag på en ansökan om internationellt skydd från ett ensamkommande barn som har vägrat att undergå en läkarundersökning inte baseras sig enbart på denna vägran.

Det faktum att ett ensamkommande barn har vägrat att genomgå en läkarundersökning ska inte vara ett hinder för den beslutande myndigheten att fatta beslut om ansökan om internationellt skydd.

6. Barnets bästa ska komma i främsta rummet när medlemsstaterna genomför detta direktiv.

Om en medlemsstat under asylförfarandet fastställer att en person är ett ensamkommande barn får den

a) tillämpa eller fortsätta att tillämpa artikel 31.8 endast om

i) sökanden kommer från ett land som uppfyller kriterierna för säkra ursprungsländer enligt detta direktiv,

- ii) sökanden har lämnat in en efterföljande ansökan om internationellt skydd som inte kan nekas prövning i enlighet med artikel 40.5, eller
 - iii) sökanden på allvarliga grunder kan betraktas som en fara för den inre säkerheten eller den allmänna ordningen i medlemsstaten eller med tvång har utvisats som ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet enligt nationell rätt,
- b) tillämpa eller fortsätta att tillämpa artikel 43 i enlighet med artiklarna 8–11 i direktiv 2013/33/EU endast om
- i) sökanden kommer från ett land som uppfyller kriterierna för säkra ursprungsländer enligt detta direktiv,
 - ii) sökanden har lämnat in en efterföljande ansökan,
 - iii) sökanden på allvarliga grunder kan betraktas som en fara för den inre säkerheten eller den allmänna ordningen i medlemsstaten eller med tvång har utvisats som ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet enligt nationell rätt,
 - iv) det finns rimlig anledning att anta att ett land som inte är en medlemsstat är ett säkert tredjeland för sökanden i enlighet med artikel 38,
 - v) sökanden har vilselett myndigheterna genom att visa upp falska handlingar, eller
 - vi) sökanden i ond tro har förstört eller gjort sig av med en identitets- eller resehandling som skulle ha bidragit till att fastställa hans eller hennes identitet eller medborgarskap.
- Medlemsstaterna får tillämpa leden v och vi endast i enskilda fall där det föreligger starka skäl att anta att sökanden försöker dölja relevanta faktorer som sannolikt skulle medföra ett negativt beslut och under förutsättning att sökanden har fått full möjlighet, med hänsyn tagen till de särskilda rätts-säkerhetsbehoven för ensamkommande barn, att uppvisa godtagbara skäl för de handlingar som avses i leden v och vi, inbegripet genom samråd med sin företrädare.
- c) neka prövning av ansökan i enlighet med artikel 33.2 c om ett land som inte är en medlemsstat anses vara ett säkert tredjeland för sökanden i enlighet med artikel 38 under förutsättning att detta är för den underäriges bästa,
 - d) tillämpa det förfarande som avses i artikel 20.3 om den underäriges företrädare har juridisk utbildning i enlighet med nationell rätt.

Utän att det påverkar tillämpningen av artikel 41 ska medlemsstaterna vid tillämpningen av artikel 46.6 på ensamkommande barn åtminstone ge de garantier som föreskrivs i artikel 46.7 i samtliga fall.

Artikel 26

Förvar

1. Medlemsstaterna får inte hålla en person i förvar endast av det skälet att han eller hon är en sökande. Skäl och villkor för förvar samt garantier för sökande i förvar ska utformas i enlighet med direktiv 2013/33/EU.

2. I de fall en sökande hålls i förvar ska medlemsstaterna säkerställa att det finns en möjlighet till påskyndad rättslig prövning i enlighet med direktiv 2013/33/EU.

Artikel 27

Förfarande om ansökan återkallas

1. I den mån som medlemsstaterna i sin nationella rätt föreskriver en möjlighet att uttryckligen återkalla ansökan ska de se till att den beslutande myndigheten fattar beslut om att antingen avbryta prövningen eller att avslå ansökan om internationellt skydd om en sökande uttryckligen återkallar ansökan.

2. Medlemsstaterna får också bestämma att den beslutande myndigheten ska ha rätt att avbryta prövningen utan att fatta beslut. I så fall ska medlemsstaterna se till att den beslutande myndigheten inför en tjänsteanteckning i sökandens akt.

Artikel 28

Förfarande om sökanden implicit återkallar eller avstår från sin ansökan

1. Om det finns skälig grund att anta att en sökande implicit har återkallat eller avstått från sin ansökan, ska medlemsstaterna se till att den beslutande myndigheten fattar beslut om att antingen avbryta prövningen eller, förutsatt att den beslutande myndigheten finner ansökan ogrundad på grundval av en adekvat utredning av sakförhållandena i enlighet med artikel 4 i direktiv 2011/95/EU, avslå ansökan.

Medlemsstaterna får förutsätta att sökanden implicit har återkallat eller avstått från sin ansökan om internationellt skydd, i synnerhet om det har kunnat fastställas att

- a) sökanden har underlåtit att besvara en begäran om att lämna information av betydelse för ansökan i enlighet med artikel 4 i direktiv 2011/95/EU, eller har underlåtit att infinna sig till en personlig intervju enligt artiklarna 14–17 i det här direktivet, om inte sökanden inom rimlig tid kan visa att hans eller hennes underlåtenhet beror på omständigheter som han eller hon inte rådde över,

- b) sökanden har avvikit eller utan tillstånd lämnat den plats där han eller hon bodde eller hölls i förvar utan att inom skälig tid kontakta den behöriga myndigheten eller han eller hon har underlåtit att inom skälig tid fullgöra sin anmälnings-skyldighet eller annan skyldighet att meddela sig om sökanden inte kan visa att detta berodde på omständigheter som han eller hon inte rädde över.

För att genomföra dessa bestämmelser får medlemsstaterna fastställa tidsfrister eller riktlinjer.

2. Medlemsstaterna ska se till att en sökande som efter ett beslut om att avbryta prövningen enligt punkt 1 i denna artikel åter anmäler sig hos den behöriga myndigheten har möjlighet att begära att ärendet tas upp på nytt eller att lämna in en ny ansökan, som inte ska omfattas av förfarandet i artiklarna 40 och 41.

Medlemsstaterna får besluta om en tidsfrist på minst nio månader efter vilken sökandens ärende inte längre kan tas upp på nytt eller den nya ansökan får behandlas som en efterföljande ansökan som omfattas av förfarandet i artiklarna 40 och 41. Medlemsstaterna får föreskriva att sökandens ärende endast får tas upp på nytt en gång.

Medlemsstaterna ska se till att en sådan person inte avlägsnas i strid med principen om "non-refoulement".

Medlemsstaterna får föreskriva att den beslutande myndigheten ska kunna återuppta prövningen i det skede där prövningen av ansökan avbröts.

3. Denna artikel ska inte påverka tillämpningen av förordning (EU) nr 604/2013.

Artikel 29

UNHCR:s roll

1. Medlemsstaterna ska ge UNHCR möjlighet att
- a) ta kontakt med sökande, även de som hålls i förvar, befinner sig vid gränsen och i transitzoner,
- b) få tillgång till information om enskilda ansökningar om internationellt skydd, om förfarandets gång och om vilka beslut som har fattats, under förutsättning att sökanden samtycker till detta,
- c) vid utövandet av sin tillsyn enligt artikel 35 i Genèvekonventionen lägga fram synpunkter till vilken behörig myndighet som helst i fråga om enskilda ansökningar om internationellt skydd i alla skeden av förfarandet.
2. Punkt 1 ska även vara tillämplig på en organisation som för UNHCR:s räkning verkar i den berörda medlemsstaten i enlighet med ett avtal med medlemsstaten i fråga.

Artikel 30

Insamling av uppgifter om enskilda ärenden

Medlemsstaterna får inte vid prövning av enskilda ärenden

- a) röja uppgifter om enskilda ansökningar om internationellt skydd, eller det faktum att en ansökan har lämnats in, till den eller de påstådda aktörer som bedriver förföljelse eller orsakar allvarlig skada,
- b) inhämta uppgifter från den eller de påstådda aktörer som bedriver förföljelse eller orsakar allvarlig skada på ett sätt som skulle leda till att dessa aktörer får direkt information om att en ansökan har lämnats in av sökanden i fråga, och som skulle äventyra den fysiska integriteten hos sökanden eller hos personer i beroendeställning, eller skulle äventyra friheten och säkerheten för hans eller hennes familjemedlemmar som bor kvar i ursprungslandet.

KAPITEL III

FÖRFARANDEN I FÖRSTA INSTANS

AVSNITT I

Artikel 31

Prövningsförfarande

1. Medlemsstaterna ska handlägga ansökningar om internationellt skydd genom ett prövningsförfarande i enlighet med de grundläggande principerna och garantierna i kapitel II.
2. Medlemsstaterna ska se till att ett prövningsförfarandet avslutas så snart som möjligt utan att åsidosätta en lämplig och fullständig prövning.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att prövningsförfarandet avslutas inom sex månader från det att ansökan lämnats in.

Om en ansökan är föremål för det förfarande som föreskrivs i förordning (EU) nr 604/2013 ska tidsfristen på sex månader inledas vid den tidpunkt då det i enlighet med den förordningen fastställs vilken medlemsstat som är ansvarig för prövningen samt sökanden befinner sig på den medlemsstatens territorium och har tagits om hand av den behöriga myndigheten.

Medlemsstaterna får förlänga den tidsfrist på sex månader som anges i denna punkt med en period på högst ytterligare nio månader om

- a) ärendet involverar komplicerade faktiska och/eller rättsliga omständigheter,

b) ett stort antal tredjelandsmedborgare eller statslösa personer samtidigt ansöker om internationell skydd, med följden att det i praktiken blir mycket svårt att avsluta förfarandet inom sexmånadersfristen,

c) förseningen uppenbart kan hänföras till sökandens underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 13.

I vederbörligen motiverade undantagsfall får medlemsstaterna överskrida de tidsfrister som föreskrivs i denna punkt med högst tre månader om det krävs för att säkerställa tillräcklig och fullständig prövning av ansökan om internationell skydd.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 13 och 18 i direktiv 2011/95/EU får medlemsstaterna skjuta upp avslutandet av prövningsförfarandet om den beslutande myndigheten, på grund av osäkra förhållanden i ursprungslandet som förväntas vara av tillfällig natur, inte rimligen kan fatta beslut inom de tidsfrister som fastställs i punkt 3. I dessa fall ska medlemsstaterna

a) se över situationen i det berörda ursprungslandet minst var sjätte månad,

b) i rimlig tid informera de berörda sökandena om skälen till senareläggandet, och

c) i rimlig tid informera kommissionen om uppskjutandet av förfarandena för det ursprungslandet.

5. Medlemsstaterna ska under alla omständigheter slutföra prövningsförfarandet inom högst 21 månader från det att ansökan inkommit.

6. Om inget beslut kan fattas inom sex månader ska medlemsstaterna se till att sökanden

a) informeras om förseningen, och

b) på begäran erhåller information om skälen för förseningen och om den tidsfrist inom vilken beslut om hans eller hennes ansökan är att vänta.

7. Medlemsstaterna får prioritera en prövning av en ansökan om internationell skydd i enlighet med de grundläggande principerna och garantierna i kapitel II, i synnerhet,

a) om ansökan kan förväntas vara välgrundad,

b) om sökanden är utsatt i den mening som avses i artikel 22 i direktiv 2013/33/EU eller är i behov av särskilda förfarandegarantier, särskilt ensamkommande barn.

8. Medlemsstaterna får även föreskriva att ett prövningsförfarande i enlighet med de grundläggande principerna och garantierna i kapitel II ska påskyndas och/eller genomföras vid gränsen eller i transitzoner i enlighet med artikel 43 om

a) sökanden vid inlämnandet av sin ansökan och framläggandet av de faktiska omständigheterna endast tagit med uppgifter som saknar betydelse för prövningen av hans eller hennes rätt att betraktas som en person som beviljats internationell skydd enligt direktiv 2011/95/EU, eller

b) sökanden kommer från ett säkert ursprungsland enligt detta direktiv, eller

c) sökanden har vilselett myndigheterna genom att lämna oriktiga uppgifter eller falska handlingar eller genom att undanhålla relevanta uppgifter eller handlingar som rör hans eller hennes identitet och/eller medborgarskap och som kunde ha påverkat beslutet i negativ riktning, eller

d) det är troligt att sökanden i ond tro har förstört eller gjort sig av med en identitets- eller resehandling som skulle ha bidragit till att fastställa hans eller hennes identitet eller medborgarskap, eller

e) sökanden har lämnat uppenbart inkonsekventa och motsägelsetfulla, klart falska eller uppenbart osannolika uppgifter som motsäger tillräckligt kontrollerad information om ursprungslandet på ett sätt som gör att hans eller hennes påstående om rätt att betraktas som en person som beviljats internationell skydd enligt direktiv 2011/95/EU uppenbart är föga övertygande, eller

f) sökanden har lämnat in en efterföljande ansökan om internationell skydd som inte kan nekas prövning i enlighet med artikel 40.5, eller

g) sökanden lämnar in en ansökan enbart för att försena eller hindra verkställigheten av ett redan fattat eller förestående beslut som skulle leda till att sökanden avlägsnats, eller

h) sökanden olagligen anlände till medlemsstatens territorium eller olagligen förlängde sin vistelse och, utan goda skäl, varken har anmält sig till myndigheterna eller lämnat in en ansökan om internationell skydd så snart som möjligt med tanke på omständigheterna kring inresan, eller

- i) sökanden vägrar att fullgöra sin skyldighet att lämna fingeravtryck i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 603/2013 av den 26 juni 2013 om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av förordning (EG) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har gett in i någon medlemsstat och för när medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter begär jämförelser med uppgifter i Eurodac för brottsbekämpande ändamål⁽¹⁾, eller
- j) sökanden på allvarliga grunder kan betraktas som en fara för den inre säkerheten och den allmänna ordningen i den aktuella medlemsstaten eller har med tvång utvisats som ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet enligt nationell rätt.
9. Medlemsstaterna ska fastställa tidsfrister för att fatta ett beslut i första instans i enlighet med punkt 8. Dessa tidsfrister ska vara rimliga.

Utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 3, 4 och 5 får medlemsstaterna överskrida dessa tidsfrister om det krävs i syfte att säkerställa en adekvat och fullständig prövning av ansökan om internationellt skydd.

Artikel 32

Ogrundade ansökningar

1. Om inte annat följer av artikel 27 får medlemsstaterna endast anse en ansökan som ogrundad om den beslutande myndigheten har konstaterat att sökanden inte har rätt till internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU.
2. Vid ogrundade ansökningar, där någon av de omständigheter som förtecknas i artikel 31.8 är tillämplig, får medlemsstaterna även anse en ansökan vara uppenbart ogrundad, om den definieras på detta sätt i nationell lagstiftning.

AVSNITT II

Artikel 33

Ansökningar som inte kan tas upp till prövning

1. Utöver de fall då en ansökan inte prövas enligt förordning (EU) nr 604/2013 behöver inte medlemsstaterna pröva om sökanden uppfyller kraven för internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU, om en ansökan inte anses kunna tas upp till prövning enligt denna artikel.
2. Medlemsstaterna får anse att en ansökan om internationellt skydd inte kan tas upp till prövning endast om

⁽¹⁾ Se sidan 1 i detta nummer av EUT.

- a) en annan medlemsstat har beviljat internationellt skydd,
- b) ett land som inte är en medlemsstat betraktas som första asylland för sökanden enligt artikel 35,
- c) ett land som inte är en medlemsstat betraktas som ett säkert tredjeland för sökanden enligt artikel 38,
- d) ansökan är en efterföljande ansökan, där inga nya fakta eller uppgifter av relevans för prövningen av sökandens rätt att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU har framkommit eller lagts fram av sökanden, eller
- e) en person i beroendeställning lämnar in en ansökan efter det att han eller hon enligt artikel 7.2 har godtagit att det egna ärendet ska utgöra en del av en ansökan som lämnats in på hans eller hennes vägnar och det inte finns några omständigheter kring situationen för personen i beroendeställning som motiverar en separat ansökan.

Artikel 34

Särskilda bestämmelser om intervjuer för att avgöra om ansökan ska upptas till prövning

1. Medlemsstaterna ska ge sökande möjligheten att lägga fram sina synpunkter på tillämpningen av de grunder som avses i artikel 33 på de särskilda omständigheterna i hans eller hennes fall, innan den beslutande myndigheten beslutar huruvida ansökan om internationellt skydd ska tas upp till prövning eller inte. Medlemsstaterna ska därför genomföra en personlig intervju för att avgöra om ansökan ska upptas till prövning. Om medlemsstaterna vill avvika från denna regel i samband med en efterföljande ansökan, får detta endast ske med stöd av artikel 42.

Denna punkt ska inte påverka tillämpningen av artikel 4.2 a i detta direktiv och artikel 5 i förordning (EU) nr 604/2013.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att personal vid andra myndigheter än den beslutande myndigheten ska genomföra den personliga intervjun för att avgöra om ansökan om internationellt skydd ska tas upp till prövning eller inte. I sådana fall ska medlemsstaterna säkerställa att sådan personal i förväg får nödvändig grundläggande utbildning, särskilt om internationell människorättslagstiftning, unionens asylregelverk och intervju-teknik.

AVSNITT III

Artikel 35

Begreppet första asylland

Ett land kan betraktas som första asylland för en enskild sökande, om

- a) han eller hon har erkänts som flykting i landet och fortfarande kan erhålla detta skydd, eller
- b) han eller hon åtnjuter annat tillräckligt skydd i landet, inbegripet enligt principen om "non-refoulement",

förutsatt att han eller hon kommer att tillåtas resa in på nytt i det landet.

När medlemsstaterna tillämpar begreppet första asylland på en sökandes särskilda omständigheter, får de ta hänsyn till artikel 38.1. Sökanden ska beredas tillfälle att bestrida tillämpningen av begreppet första asylland med hänvisning till de särskilda omständigheterna i hans eller hennes fall.

Artikel 36

Begreppet säkert ursprungsland

1. Om det fastställs att ett tredjeland är ett säkert ursprungsland enligt detta direktiv kan landet, efter en enskild prövning av ansökan, betraktas som ett säkert ursprungsland för en enskild sökande endast om

- a) han eller hon är medborgare i det landet eller
- b) han eller hon är en statslös person som tidigare hade sitt hemvist i det landet,

och han eller hon inte har lagt fram några allvarliga skäl för att landet inte ska anses som ett säkert ursprungsland med hänsyn till hans eller hennes särskilda omständigheter och i fråga om hans eller hennes rätt att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd i enlighet med direktiv 2011/95/EU.

2. Medlemsstaterna ska i den nationella lagstiftningen fastställa närmare regler och föreskrifter för tillämpningen av begreppet säkert ursprungsland.

Artikel 37

Nationellt fastställande av tredjeländer som säkra ursprungsländer

1. Medlemsstaterna får behålla eller införa lagstiftning som, i enlighet med bilaga I, gör det möjligt att på nationell nivå fastställa säkra ursprungsländer i samband med prövning av ansökningar om internationellt skydd.

2. Medlemsstaterna ska regelbundet se över situationen i tredjeländer som fastställs som säkra ursprungsländer i enlighet med denna artikel.

3. Bedömningen av huruvida ett land är ett säkert ursprungsland i enlighet med denna artikel ska grunda sig på ett urval av informationskällor, särskilt information från andra medlemsstater, stödkontoret, UNHCR, Europarådet och andra berörda internationella organisationer.

4. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de länder som betraktas som säkra ursprungsländer i enlighet med denna artikel.

Artikel 38

Begreppet säkert tredjeland

1. Medlemsstaterna får tillämpa begreppet säkert tredjeland endast om de behöriga myndigheterna är övertygade om att en person som ansöker om internationellt skydd kommer att behandlas i enlighet med följande principer i det berörda tredjelandet:

- a) Sökandens liv och frihet är inte hotade på grund av ras, religion, medborgarskap, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk övertygelse.
- b) Det föreligger ingen risk för allvarlig skada enligt definitionen i direktiv 2011/95/EU.
- c) Principen om "non-refoulement" iakttas i enlighet med Genèvekonventionen.
- d) Förbudet mot varje återsändande som innebär åsidosättande av förbudet mot tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande behandling i enlighet med folkrätten iakttas.
- e) Sökanden har möjlighet att ansöka om flyktingstatus och, om de befins var flyktingar, erhålla skydd i enlighet med Genèvekonventionen.

2. Begreppet säkert tredjeland ska tillämpas i enlighet med bestämmelser i nationell rätt, inbegripet

- a) bestämmelser enligt vilka sökanden måste ha en anknytning till det berörda tredjelandet som gör att det skulle vara rimligt för denne att resa till det landet,
- b) bestämmelser om vilka metoder de behöriga myndigheterna ska använda för att säkerställa att begreppet säkert tredjeland kan tillämpas på ett enskilt land eller en enskild sökande; sådana metoder ska inbegripa att i varje enskilt fall bedöma huruvida landet är säkert för en enskild sökande och/eller att på nationell nivå fastställa länder som i allmänhet betraktas som säkra,
- c) bestämmelser i enlighet med internationell rätt som gör det möjligt att genom en enskild prövning fastställa huruvida det berörda tredjelandet är säkert för en enskild sökande, och vilka minst ska göra det möjligt för sökanden att överklaga tillämpningen av begreppet säkert tredjeland med anledning av att tredjelandet i fråga inte är säkert med hänsyn till hans eller hennes särskilda omständigheter; sökanden ska också tillåtas att invända mot sin anknytning till tredjelandet i enlighet med led a.

3. Om ett beslut genomförs endast på grundval av denna artikel ska medlemsstaterna

- a) informera sökanden om detta, och
- b) förse sökanden med en handling på tredjelandets språk som underrättar myndigheterna i det landet om att ansökan inte har prövats i sak.

4. Om tredjelandet nekar en sökande tillstånd att resa in på dess territorium, ska medlemsstaterna se till att rätt till prövning ges i enlighet med de grundläggande principer och garantier som beskrivs i kapitel II.

5. Medlemsstaterna ska regelbundet underrätta kommissionen om tredjeländer på vilka detta begrepp tillämpas enligt bestämmelserna i denna artikel.

Artikel 39

Begreppet europeiska säkra tredjeländer

1. Medlemsstaterna får föreskriva att en ansökan om internationellt skydd och säkerheten för sökanden när det gäller hans eller hennes särskilda omständigheter enligt beskrivningen i kapitel II inte ska prövas eller inte ska prövas fullständigt i fall där en behörig myndighet på grundval av sakförhållanden har fastställt att sökanden försöker att resa in eller har rest in olagligt på territoriet från ett säkert tredjeland i enlighet med punkt 2.

2. Ett tredjeland kan endast anses vara ett säkert tredjeland enligt punkt 1 om

- a) det har ratificerat och följer bestämmelserna i Genèvekonventionen utan geografiska begränsningar,
- b) det har inrättat ett lagstadgat asylförfarande, och
- c) det har ratificerat Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och följer bestämmelserna i denna, inklusive normerna med avseende på effektiva rättsmedel.

3. Sökanden ska beredas tillfälle att bestrida tillämpningen av begreppet europeiska säkra tredjeländer med hänvisning till att det berörda tredjelandet inte är säkert på grund av de särskilda omständigheterna i hans eller hennes fall.

4. De berörda medlemsstaterna ska i nationell rätt fastställa villkoren för genomförande av bestämmelserna i punkt 1 och följderna av de beslut som fattas enligt dessa bestämmelser i enlighet med principen om "non-refoulement", inbegripet bestämmelser om undantag från tillämpningen av denna artikel av humanitära, politiska eller folkrättsliga skäl.

5. Vid genomförande av ett beslut som enbart grundas på denna artikel ska de berörda medlemsstaterna

- a) informera sökanden om detta, och
- b) förse sökanden med en handling på tredjelandets språk som underrättar myndigheterna i det landet om att ansökan inte har prövats i sak.

6. Om det säkra tredjelandet inte återtar sökanden ska medlemsstaterna se till att rätt till prövning ges i enlighet med de grundläggande principer och garantier som anges i kapitel II.

7. Medlemsstaterna ska regelbundet underrätta kommissionen om tredjeländer på vilka detta begrepp tillämpas i enlighet med denna artikel.

AVSNITT IV

Artikel 40

Efterföljande ansökan

1. När en person som har ansökt om internationellt skydd i en medlemsstat lämnar ytterligare utsagor eller lämnar in en efterföljande ansökan i samma medlemsstat ska medlemsstaten pröva dessa ytterligare utsagor eller fakta i den efterföljande ansökan i samband med prövningen av den tidigare ansökan eller i samband med prövningen av det omprövade beslutet eller överklagandet i den mån de behöriga myndigheterna kan beakta och pröva alla fakta som utgör grund för dessa ytterligare utsagor eller den efterföljande ansökan inom denna ram.

2. När beslut fattas enligt artikel 33.2 d om huruvida en ansökan om internationellt skydd ska tas upp till prövning ska en efterföljande ansökan om internationellt skydd först bli föremål för en preliminär prövning om nya fakta eller uppgifter har framkommit eller har lagts fram av sökanden vad avser sökandens rätt att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU.

3. Om den preliminära prövningen enligt punkt 2 leder fram till slutsatsen att nya fakta eller uppgifter har framkommit eller lagts fram av sökanden vilka på ett avgörande sätt bidrar till sökandens möjligheter att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd enligt direktiv 2011/95/EU, ska ansökan prövas på nytt enligt kapitel II. Medlemsstaterna får också ange andra skäl till att gå vidare med en efterföljande ansökan.

4. Medlemsstaterna får föreskriva att ansökan endast kommer att prövas vidare om sökanden utan egen förskyllan i det tidigare förfarandet var oförmögen att göra gällande de situationer som avses i punkterna 2 och 3 i denna artikel, i synnerhet genom att använda sin rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 46.

5. När en efterföljande ansökan inte prövas vidare enligt denna artikel ska den nekans prövning enligt artikel 33.2 d.

6. Det förfarande som avses i denna artikel får också tillämpas på

- a) en person i beroendeställning som lämnat in en ansökan efter det att han eller hon enligt artikel 7.2 har godtagit att det egna ärendet ska utgöra en del av en ansökan som lämnats in på hans eller hennes vägnar, och/eller
- b) en ogift underårig som lämnat in en ansökan efter det att en ansökan lämnats in på hans eller hennes vägnar enligt artikel 7.5 c.

I sådana fall ska man vid den preliminära prövningen enligt punkt 2 undersöka om det finns fakta avseende ifrågavarande persons eller den ogifte underåriges situation som motiverar en separat ansökan.

7. Om en person avseende vilken ett beslut om överföring ska verkställas i enlighet med förordning (EU) nr 604/2013 gör ytterligare framställningar eller lämnar in en efterföljande ansökan i den medlemsstat som ska verkställa överföringen, ska dessa framställningar eller efterföljande ansökningar utredas av den ansvariga medlemsstat som avses i den förordningen i enlighet med detta direktiv.

Artikel 41

Undantag från rätten att stanna kvar vid efterföljande ansökningar

- 1. Medlemsstaterna får göra undantag från rätten att stanna kvar på territoriet om en person
 - a) har lämnat in en första efterföljande ansökan som inte prövas vidare i enlighet med artikel 40.5, enbart för att försena eller hindra verkställigheten av ett beslut som skulle leda till att han eller hon omedelbart avlägsnas från den medlemsstaten, eller
 - b) lämnar in ytterligare en efterföljande ansökan i samma medlemsstat som redan fattat ett slutligt beslut om att inte pröva en första efterföljande ansökan enligt artikel 40.5 eller ett slutligt beslut om att avslå den ansökan såsom ogrundad.

Medlemsstaterna får göra ett sådant undantag endast om den beslutande myndigheten anser att avlägsnandet inte direkt eller indirekt resulterar i *refoulement* i strid med medlemsstatens internationella och unionsrättsliga åtaganden.

2. I de fall som avses i punkt 1 får medlemsstaterna också

- a) göra undantag från de tidsfrister som normalt är tillämpliga på påskyndade förfaranden, i enlighet med nationell rätt, om prövningsförfarandet påskyndas i enlighet med artikel 31.8 g,
- b) göra undantag från de tidsfrister som normalt är tillämpliga i prövningsförfaranden enligt artiklarna 33 och 34, i enlighet med nationell rätt, och/eller
- c) göra undantag från artikel 46.8.

Artikel 42

Förfaranderegler

1. Medlemsstaterna ska se till att sökande vilkas ansökningar är föremål för en preliminär prövning enligt artikel 40 omfattas av de garantier som anges i artikel 12.1.

2. Medlemsstaterna får i nationell rätt föreskriva bestämmelser om den preliminära prövningen enligt artikel 40. Dessa bestämmelser får bland annat

- a) lägga den berörda sökanden att ange de sakförhållanden och lägga fram de bevis som motiverar ett nytt förfarande,
- b) tillåta att den preliminära prövningen genomförs enbart på grundval av skriftliga inlagor utan krav på att sökanden ska intervjuas personligen, förutom i de fall som avses i artikel 40.6.

Dessa regler får inte göra det omöjligt för en sökande att få tillgång till ett nytt förfarande och de får inte heller innebära att tillgången till ett nytt förfarande i praktiken sätts ur spel eller allvarligt inskränks.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att sökanden informeras på lämpligt sätt om utfallet av den preliminära prövningen och, om ansökan inte kommer att prövas vidare, skälen till detta och möjligheterna att överklaga eller begära en omprövning av det beslutet.

AVSNITT V

Artikel 43

Gränsförfaranden

1. Medlemsstaterna får föreskriva förfaranden, i enlighet med de grundläggande principerna och garantierna i kapitel II, för att vid medlemsstatens gräns eller i transitzoner besluta om

- a) huruvida en ansökan som lämnas in där ska tas upp till prövning, enligt artikel 33, och/eller

b) innehållet i en ansökan i ett förfarande enligt artikel 31.8.

2. Medlemsstaterna ska se till att ett beslut inom ramen för de förfaranden som föreskrivs i punkt 1 fattas inom rimlig tid. Om ett beslut inte har fattats inom fyra veckor, ska sökanden beviljas inresa till medlemsstatens territorium så att hans eller hennes ansökan kan handläggas i enlighet med andra bestämmelser i detta direktiv.

3. I händelse av ankomster som omfattar ett stort antal tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som lämnar ansökningar om internationellt skydd vid gränsen eller i en transitzon, vilket gör det omöjligt i praktiken att där tillämpa bestämmelserna i punkt 1, får dessa förfaranden även tillämpas om och under den tid dessa tredjelandsmedborgare eller statslösa personer normalt är förlagda på platser i närheten av gränsen eller i transitzonen.

KAPITEL IV

FÖRFARANDEN FÖR ÅTERKALLANDE AV INTERNATIONELLT SKYDD

Artikel 44

Återkallande av internationellt skydd

Medlemsstaterna ska se till att en utredning får inledas om att återkalla en persons internationella skydd så snart det framkommer nya fakta eller uppgifter som tyder på att det finns skäl att ompröva giltigheten av hans eller hennes internationella skydd.

Artikel 45

Förfaranderegler

1. Medlemsstaterna ska se till att när den behöriga myndigheten överväger att återkalla en tredjelandsmedborgares eller en statslös persons internationella skydd i enlighet med artikel 14 eller 19 i direktiv 2011/95/EU, ska denna person åtnjuta följande garantier:

- Han eller hon ska underrättas skriftligen om att den behöriga myndigheten omprövar hans eller hennes rätt att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd och skälen för en sådan omprövning.
- Han eller hon ska ges möjlighet att i en personlig intervju enligt artikel 12.1 b och artiklarna 14–17 eller i en skriftlig förklaring ange sina skäl till varför hans eller hennes internationella skydd inte bör återkallas.

2. Dessutom ska medlemsstaterna inom ramen för det förfarande som anges i punkt 1 se till att

a) den behöriga myndigheten kan erhålla korrekta och uppdaterade uppgifter från olika källor, vid behov t.ex. från stödkontoret och UNHCR, om den allmänna situationen i de berörda personernas ursprungsländer, och

b) om uppgifter samlas i ett enskilt fall för att ompröva en persons internationella skydd, får dessa inte inhämtas från en aktör som utövar förföljelse eller orsakar allvarlig skada på ett sådant sätt att en sådan aktör får direkt information om att den berörda personen är en person som beviljats internationellt skydd vars status är under omprövning, eller att den fysiska integriteten för den berörda personen eller personer i beroendeställning eller friheten och säkerheten för de familjemedlemmar som fortfarande är bosatta i ursprungslandet äventyras.

3. Medlemsstaterna ska se till att den behöriga myndighetens beslut att återkalla det internationella skyddet lämnas skriftligen. De faktiska och rättsliga skälen ska anges i beslutet och information om hur beslutet kan överklagas ska lämnas skriftligen.

4. Så snart den behöriga myndigheten har fattat ett beslut om att återkalla det internationella skyddet ska artiklarna 20, 22, 23.1 och 29 även vara tillämpliga.

5. Genom avvikelse från punkterna 1–4 i denna artikel får medlemsstaterna besluta att det internationella skyddet upphör genom lag om den som beviljats internationellt skydd otvetydigt av sagt sig detta skydd. Medlemsstaterna får också föreskriva att det internationella skyddet ska upphöra genom lag om den som beviljats internationellt skydd blir medborgare i den medlemsstaten.

KAPITEL V

ÖVERKLAGANDE

Artikel 46

Rätten till ett effektivt rättsmedel

1. Medlemsstaterna ska se till att sökande har rätt till ett effektivt rättsmedel inför domstol mot följande:

- Ett beslut som fattats om en ansökan om internationellt skydd, inbegripet ett beslut
 - att anse en ansökan oggrundad med avseende på flyktingstatus och/eller subsidiärt skydd,
 - att en ansökan inte kan tas upp till prövning enligt artikel 33.2,
 - som fattas vid gränsen eller i en medlemsstats transitzoner enligt artikel 43.1,

- iv) att inte pröva en ansökan enligt artikel 39.
- b) En vägran att ta upp prövningen av en asylansökan på nytt efter det att den har avbrutits i enlighet med artiklarna 27 och 28.
- c) Ett beslut att återkalla internationellt skydd enligt artikel 45.
2. Medlemsstaterna ska se till att personer som av den beslutande myndigheten ansetts ha rätt till subsidiärt skydd tillförsäkras rätt till ett effektivt rättsmedel i enlighet med punkt 1 mot beslut som innebär att ansökan betraktas som ogrundad med avseende på flyktingstatus.
- Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 1 c får en medlemsstat neka prövning av ett överklagande av ett beslut som innebär att en ansökan anses vara ogrundad med avseende på flyktingstatus på grund av otillräckligt intresse från sökandens sida att fullfölja förfarandet, om den status som subsidiärt skyddsbehövande som beviljats av medlemsstaten ger samma rättigheter och förmåner som flyktingstatus i enlighet med unionsrätten och nationell rätt.
3. I syfte att fullgöra skyldigheterna i punkt 1 ska medlemsstaterna se till att ett effektivt rättsmedel medför full omprövning och prövning av det aktuella behovet av såväl de faktiska som de rättsliga omständigheterna, däribland, i förekommande fall, en prövning av behovet av internationellt skydd i enlighet med direktiv 2011/95/EU, åtminstone när handläggningen av överklagandet sker vid domstol eller tribunal i första instans.
4. Medlemsstaterna ska fastställa skäliga tidsfrister och andra nödvändiga bestämmelser så att sökanden kan utöva sin rätt till effektiva rättsmedel enligt punkt 1. Tidsfristerna får inte göra detta omöjligt eller orimligt svårt.
- Medlemsstaten får även föreskriva att beslut som fattats i enlighet med artikel 43 ska bli föremål för granskning *ex officio*.
5. Utan hinder av punkt 6 ska medlemsstaterna låta sökanden stanna på deras territorium till dess att tidsfristen för utövande av rätten till ett effektivt rättsmedel har löpt ut och, om de har utövat denna rätt inom utsatt tid, i avvaktan på resultatet av omprövningen.
6. Vid beslut om
- a) att anse en ansökan uppenbart ogrundad i enlighet med artikel 32.2 eller ogrundad efter prövning i enlighet med artikel 31.8, utom i fall där dessa beslut grundar sig på de omständigheter som avses i artikel 31.8 h,
- b) att en ansökan inte kan tas upp till prövning enligt artikel 33.2 a, b eller d,
- c) att vägra att återuppta prövningen av sökandens ärende efter att det har avbrutits i enlighet med artikel 28, eller
- d) om att ansökan inte ska prövas eller inte ska prövas fullständigt enligt artikel 39,
- ska en domstol eller tribunal ha rätt att avgöra om den sökande får stanna kvar i medlemsstaten, antingen på begäran av sökanden eller *ex officio*, om beslutet leder till att sökandens rätt att stanna kvar i medlemsstaten upphör, och när i sådana situationer rätten att stanna kvar i medlemsstaten, i avvaktan på resultatet av prövningen inte regleras i nationell rätt.
7. Punkt 6 ska endast tillämpas på de förfaranden som anges i artikel 43 under förutsättning att
- a) sökanden har tillgång till nödvändig tolkning och nödvändigt rättsligt bistånd och biträde samt har minst en vecka på sig att förbereda sin begäran och att för domstolen lägga fram de argument som talar för att låta honom eller henne stanna kvar på territoriet i avvaktan på resultatet av förfarandet,
- b) inom ramen för prövningen av den begäran som avses i punkt 6, domstolen eller tribunalen prövar den beslutande myndighetens negativa beslut med avseende på faktiska och rättsliga omständigheter.
- Om de villkor som avses i leden a och b inte är uppfyllda ska punkt 5 tillämpas.
8. Medlemsstaterna ska tillåta sökanden att stanna kvar på deras territorium i avvaktan på resultatet av förfarandet enligt punkterna 6 och 7 för att avgöra om sökanden får stanna kvar på territoriet.
9. Punkterna 5, 6 och 7 ska inte påverka tillämpningen av artikel 26 i förordning (EU) nr 604/2013.
10. Medlemsstaterna får fastställa tidsfrister för domstolen enligt punkt 1 för att pröva den beslutande myndighetens beslut.
11. Medlemsstaterna får även i nationell lagstiftning fastställa under vilka förhållanden det kan anses att en sökande implicit har återkallat eller avstått från sitt rättsmedel enligt punkt 1, tillsammans med regler om det förfarande som ska följas.

KAPITEL VI

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 47

Överklagande från offentliga myndigheter

Detta direktiv påverkar inte offentliga myndigheters möjlighet att överklaga administrativa och/eller rättsliga beslut enligt nationell lagstiftning.

Artikel 48

Konfidentialitet

Medlemsstaterna ska se till att de myndigheter som genomför detta direktiv är bundna av tystnadsplikt enligt nationell lagstiftning vad avser alla uppgifter de får kännedom om i samband med sitt arbete.

Artikel 49

Samarbete

Varje medlemsstat ska utse en nationell kontaktpunkt och underrätta kommissionen om dess adress. Kommissionen ska översända dessa upplysningar till övriga medlemsstater.

Medlemsstaterna ska i samarbete med kommissionen vidta alla lämpliga åtgärder för att upprätta ett direkt samarbete och ett informationsutbyte mellan behöriga myndigheter.

Om de åtgärder som avses i artiklarna 6.5, 14.1 andra stycket och 31.3 b tillgrips ska medlemsstaterna så snart skälen för tillämpningen av dessa undantagsåtgärder inte längre föreligger, och minst årligen, informera kommissionen om detta. Denna information ska om möjligt innefatta uppgifter om den andel av ansökningarna för vilken undantag tillämpats jämfört med det totala antalet ansökningar som behandlats under perioden.

Artikel 50

Rapport

Senast den 20 juli 2017 ska kommissionen rapportera till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av detta direktiv i medlemsstaterna och föreslå nödvändiga ändringar. Medlemsstaterna ska till kommissionen översända alla uppgifter som behövs för att utarbeta denna rapport. Efter det att rapporten har lagts fram ska kommissionen minst en gång vart femte år rapportera till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av detta direktiv i medlemsstaterna.

Som en del av den första rapporten ska kommissionen också särskilt ta upp tillämpningen av artikel 17 och de olika verktyg som används när det gäller protokollet från den personliga intervjun.

Artikel 51

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa

artiklarna 1–30, artikel 31.1, 31.2, 31.6–31.9, artiklarna 32–46, artiklarna 49 och 50 och bilaga 1 senast den 20 juli 2015. De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa bestämmelser.

2. Medlemsstaterna ska senast den 20 juli 2018 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artikel 31.3, 31.4 och 31.5. De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa bestämmelser.

3. När en medlemsstat antar de bestämmelser som anges i punkterna 1 och 2 ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till det direktiv som upphävs genom detta direktiv ska anses som hänvisningar till detta direktiv. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska varje medlemsstat själv utfärda.

4. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 52

Övergångsbestämmelser

Medlemsstaterna ska tillämpa de bestämmelser i lagar och andra författningar som anges i artikel 51(1) på ansökningar om internationellt skydd som lämnats in och på förfaranden för återkallande av internationellt skydd som inlets efter den 20 juli 2015 eller vid ett tidigare datum. Ansökningar som lämnats in före den 20 juli 2015 och förfaranden för återkallande av flyktingstatus som inlets före den dagen ska omfattas av de lagar och andra författningar som antagits enligt direktiv 2005/85/EG.

Medlemsstaterna ska tillämpa de lagar och andra författningar som avses i artikel 51.2 på ansökningar om internationellt skydd som lämnats in efter den 20 juli 2018 eller ett tidigare datum. Ansökningar som lämnats in före den dagen ska omfattas av de lagar och andra författningar som anges i direktiv 2005/85/EG.

Artikel 53

Upphävande

För de medlemsstater som är bundna av det här direktivet ska direktiv 2005/85/EG upphöra att gälla den 21 juli 2015, dock utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller den tidsfrist för införlivande med nationell lagstiftning av direktivet som anges i del B i bilaga II.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas in enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III.

Artikel 54

Ikraftträdande och tillämpning

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artiklarna 47 och 48 ska tillämpas från och med den 21 juli 2015.

Artikel 55

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördragen.

Utfärdat i den 26 juni 2013.

På Europaparlamentets vägnar

M. SCHULZ

Ordförande

På rådets vägnar

A. SHATTER

Ordförande

BILAGA I

Fastställande av säkra ursprungsländer enligt artikel 37.1

Ett land ska betraktas som ett säkert ursprungsland om det på grundval av den rättsliga situationen, tillämpningen av lagstiftningen inom ett demokratiskt system och de allmänna politiska förhållandena framgår att det allmänt och genomgående inte förekommer någon förföljelse enligt artikel 9 i direktiv 2011/95/EU, samt ingen tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och inget hot på grund av urskillningslöst våld i situationer av internationell eller intern väpnad konflikt.

Vid denna bedömning ska man bland annat beakta i vilken utsträckning skydd mot förföljelse eller misshandel ges genom att undersöka

- a) landets berörda lagar och förordningar och på vilket sätt de tillämpas,
- b) hur landet iakttar de rättigheter och friheter som är fastställda i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och/eller i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och/eller Förenta nationernas konvention mot tortyr, särskilt de rättigheter från vilka det inte går att göra undantag enligt artikel 15.2 i nämnda Europeiska konvention,
- c) hur landet iakttar principen om "*non-refoulement*" i enlighet med Genèvekonventionen,
- d) om landet tillhandahåller ett system med effektiva rättsmedel mot överträdelse av dessa rättigheter och friheter.

BILAGA II

DEL A

Upphävt direktiv

(som det hänvisas till i artikel 53)

Rådets direktiv 2005/85/EG

(EUT L 326, 13.12.2005, s. 13)

DEL B

Tidsfrist för införlivande med nationell lagstiftning

(som det hänvisas till i artikel 51)

Direktiv	Tidsfrister för införlivande
2005/85/EG	Första tidsfrist: den 1 december 2007 Andra tidsfrist: den 1 december 2008

BILAGA III

Jämförelsetabell

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2 a–c	Artikel 2 a–c
—	Artikel 2 d
Artikel 2 d–f	Artikel 2 e–g
—	Artikel 2 h och i
Artikel 2 g	Artikel 2 j
—	Artikel 2 k och l
Artikel 2 h–k	Artikel 2 m–p
—	Artikel 2 q
Artikel 3.1 och 3.2	Artikel 3.1 och 3.2
Artikel 3.3	—
Artikel 3.4	Artikel 3.3
Artikel 4.1 första stycket	Artikel 4.1 första stycket
Artikel 4.1 andra stycket	—
Artikel 4.2 a	Artikel 4.2 a
Artikel 4.2 b–d	—
Artikel 4.2 e	Artikel 4.2 b
Artikel 4.2 f	—
—	Artikel 4.3
Artikel 4.3	Artikel 4.4
—	Artikel 4.5
Artikel 5	Artikel 5
Artikel 6.1	Artikel 6.1
—	Artikel 6.2–6.4
Artikel 6.2 och 6.3	Artikel 7.1 och 7.2
—	Artikel 7.3
—	Artikel 7.4
Artikel 6.4	Artikel 7.5
Artikel 6.5	—
—	Artikel 8
Artikel 7.1 och 7.2	Artikel 9.1 och 9.2

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
—	Artikel 9.3
Artikel 8.1	Artikel 10.1
—	Artikel 10.2
Artikel 8.2 a–c	Artikel 10.3 a–c
—	Artikel 10.3 d
Artikel 8.3 och 8.4	Artikel 10.4 och 10.5
Artikel 9.1	Artikel 11.1
Artikel 9.2, första stycket	Artikel 11.2 första stycket
Artikel 9.2, andra stycket	—
Artikel 9.2, tredje stycket	Artikel 11.2 andra stycket
Artikel 9.3	Artikel 11.3
Artikel 10.1 a–c	Artikel 12.1 a–c
—	Artikel 12.1 d
Artikel 10.1 d och 10.1 e	Artikel 12.1 e och f
Artikel 10.2	Artikel 12.2
Artikel 11	Artikel 13
Artikel 12.1 första stycket	Artikel 14.1 första stycket
Artikel 12.2 andra stycket	—
—	Artikel 14.1 andra och tredje stycket
Artikel 12.2 tredje stycket	Artikel 14.1 fjärde stycket
Artikel 12.2 a	Artikel 14.2 a
Artikel 12.2 b	—
Artikel 12.2 c	—
Artikel 12.3 första stycket	Artikel 14.2 b
Artikel 12.3 andra stycket	Artikel 14.2 andra stycket
Artikel 12.4–6	Artikel 14.3–14.5
Artikel 13.1–2	Artikel 15.1 och 15.2
Artikel 13.3 a	Artikel 15.3 a
—	Artikel 15.3 b
Artikel 13.3 b	Artikel 15.3 c
—	Artikel 15.3 d
—	Artikel 15.3 e
Artikel 13.4	Artikel 15.4

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
Artikel 13.5	—
—	Artikel 16
Artikel 14	—
—	Artikel 17
—	Artikel 18
—	Artikel 19
Artikel 15.1	Artikel 22.1
Artikel 15.2	Artikel 20.1
—	Artikel 20.2–20.4
—	Artikel 21.1
Artikel 15.3 a	—
Artikel 15.3 b och c	Artikel 21.2 a och b
Artikel 15.3 d	—
Artikel 15.3 andra stycket	—
Artikel 15.4–6	Artikel 21.3–21.5
—	Artikel 22.2
Artikel 16.1 första stycket	Artikel 23.1 första stycket
Artikel 16.1 andra stycket första meningen	Artikel 23.1 andra stycket inledande orden
—	Artikel 23.1 a
Artikel 16.1 andra stycket andra meningen	Artikel 23.1 b
Artikel 16.2 första meningen	Artikel 23.2
Artikel 16.2 andra meningen	—
—	Artikel 23.3
Artikel 16.3	Artikel 23.4 första stycket
Artikel 16.4 första stycket	—
Artikel 16.4 andra och tredje stycket	Artikel 23.4 andra och tredje stycket
—	Artikel 24
Artikel 17.1	Artikel 25.1
Artikel 17.2 a	Artikel 25.2
Artikel 17.2 b och c	—
Artikel 17.3	—
Artikel 17.4	Artikel 25.3
—	Artikel 25.4
Artikel 17.5	Artikel 25.5

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
—	Artikel 25.6
Artikel 17.6	Artikel 25.7
Artikel 18	Artikel 26
Artikel 19	Artikel 27
Artikel 20.1 och 20.2	Artikel 28.1 och 28.2
—	Artikel 28.3
Artikel 21	Artikel 29
Artikel 22	Artikel 30
Artikel 23.1	Artikel 31.1
Artikel 23.2, första stycket	Artikel 31.2
—	Artikel 31.3
—	Artikel 31.4 och 31.5
Artikel 23.2, andra stycket	Artikel 31.6
Artikel 23.3	—
—	Artikel 31.7
Artikel 23.4 a	Artikel 31.8 a
Artikel 23.4 b	—
Artikel 23.4 c i	Artikel 31.8 b
Artikel 23.4 c ii	—
Artikel 23.4 d	Artikel 31.8 c
Artikel 23.4 e	—
Artikel 23.4 f	Artikel 31.8 d
Artikel 23.4 g	Artikel 31.8 e
—	Artikel 31.8 f
Artikel 23.4 h och i	—
Artikel 23.4 j	Artikel 31.8 g
—	Artikel 31.8 h och i
Artikel 23.4 k och l	—
Artikel 23.4 m	Artikel 31.8 j
Artikel 23.4 n och o	—
—	Artikel 31.9
Artikel 24	—
—	Artikel 32 (flyttad artikel 28)
Artikel 25	Artikel 33
Artikel 25.1	Artikel 33.1

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
Artikel 25.2 a–c	Artikel 33.2 a–c
Artikel 25.2 d och e	—
Artikel 25.2 f och g	Artikel 33.2 d och e
—	Artikel 34
Artikel 26	Artikel 35
Artikel 27.1 a	Artikel 38.1 a
—	Artikel 38.1 b
Artikel 27.1 b–d	Artikel 38.1 c–e
Artikel 27.2–5	Artikel 38.2–5
Artikel 28	Artikel 32
Artikel 29	—
Artikel 30.1	Artikel 37.1
Artikel 30.2–30.4	—
—	Artikel 37.2
Artikel 30.5 och 30.6	Artikel 37.3 och 37.4
Artikel 31.1	Artikel 36.1
Artikel 31.2	—
Artikel 31.3	Artikel 36.2
Artikel 32.1	Artikel 40.1
Artikel 32.2	—
Artikel 32.3	Artikel 40.2
Artikel 32.4	Artikel 40.3 första meningen
Artikel 32.5	Artikel 40.3 andra meningen
Artikel 32.6	Artikel 40.4
—	Artikel 40.5
Artikel 32.7 första stycket	Artikel 40.6 a
—	Artikel 40.6 b
Artikel 32.7 andra stycket	Artikel 40.6 andra stycket
—	Artikel 40.7
—	Artikel 41
Artikel 33	—
Artikel 34.1 och 34.2 a	Artikel 42.1 och 42.2 a
Artikel 34.2 b	—
Artikel 34.2 c	Artikel 42.2 b

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
Artikel 34.3 a	Artikel 42.3
Artikel 34.3 b	—
Artikel 35.1	Artikel 43.1 a
—	Artikel 43.1 b
Artikel 35.2 och 35.3 a–f	—
Artikel 35.4	Artikel 43.2
Artikel 35.5	Artikel 43.3
Artikel 36.1–36.2 c	Artikel 39.1–39.2 c
Artikel 36.2 d	—
Artikel 36.3	—
—	Artikel 39.3
Artikel 36.4–6	Artikel 39.4–39.6
—	Artikel 39.7
Artikel 36.7	—
Artikel 37	Artikel 44
Artikel 38	Artikel 45
—	Artikel 46.1 a i
Artikel 39.1 a i och ii	Artikel 46.1 a ii och iii
Artikel 39.1 a iii	—
Artikel 39.1 b	Artikel 46.1 b
Artikel 39.1 c och d	—
Artikel 39.1 e	Artikel 46.1 c
—	Artikel 46.2 och 46.3
Artikel 39.2	Artikel 46.4 första stycket
—	Artikel 46.4 andra och tredje stycket
Artikel 39.3	—
—	Artikel 46.5–46.9
Artikel 39.4	Artikel 46.10
Artikel 39.5	—
Artikel 39.6	Artikel 41.11
Artikel 40	Artikel 47
Artikel 41	Artikel 48
—	Artikel 49
Artikel 42	Artikel 50

Direktiv 2005/85/EG	Detta direktiv
Artikel 43 första stycket	Artikel 51.1
—	Artikel 51.2
Artikel 43 andra och tredje stycket	Artikel 51.3 och 51.4
Artikel 44	Artikel 52 första stycket
—	Artikel 52 andra stycket
—	Artikel 53
Artikel 45	Artikel 54
Artikel 46	Artikel 55
Bilaga I	—
Bilaga II	Bilaga I
Bilaga III	—
—	Bilaga II
—	Bilaga III

Sammanfattning av betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Prop. 2024/25:49
Bilaga 2

Utredningens uppdrag inför detta delbetänkande har bestått av tre delar: att föreslå åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden, att föreslå en skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket samt att analysera behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden. Här följer en sammanfattning av uppdraget och de huvudsakliga förslagen. Begreppet asylboende används i betänkandet som ett samlingsbegrepp för alla sorters boenden som ordnas för asylsökande.

Åtgärder för att fler ska bo på asylboende

Den första delen av utredningens uppdrag har bestått i att föreslå åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Utgångspunkterna har varit att möjligheten för asylsökande att välja eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt i stället ska bo på asylboende. Åtgärderna ska inte omfatta ensamkommande barn. I denna del av uppdraget har ingått att

- föreslå hur ett villkor kan utformas som innebär att asylsökande ska bo på Migrationsverkets boende för att få dagersättning och särskilt bidrag,
- föreslå andra sanktioner eller incitament för att få fler asylsökande att välja att bo på Migrationsverkets boende,
- ta ställning till om det bör finnas undantag från villkoren i enskilda fall och i särskilda situationer, samt vilka omständigheter som i så fall ska beaktas, samt att
- ta ställning till om det behövs åtgärder för att kontrollera om asylsökande bor på den adress som de har uppgett för Migrationsverket och i så fall lämna förslag på sådana åtgärder.

Utredningen föreslår att flera ändringar ska göras i lagen och förordningen om mottagande av asylsökande m.fl. Författningsändringarna syftar både till att åstadkomma ett system för mottagande av asylsökande där boende på asylboende är utgångspunkten och till att skapa incitament för asylsökande att bo där. Författningsförslagen kompletteras med förslag på andra åtgärder som bör vidtas för att fler asylsökande ska bo på asylboende.

Alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska tilldela alla asylsökande en plats på asylboende. Förslaget innebär bland annat att Migrationsverket ska förmedla budskapet att asylsökande i Sverige bor på asylboende. Det är en skillnad gentemot i dag, då Migrationsverket erbjuder asylsökande en boendeplats efter att först ha frågat om de vill ordna eget boende. Eget boende ska inte längre finnas som uttryckligt alternativ.

Boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag

Utredningen föreslår även att boende på asylboende ska vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få dagersättning och särskilt bidrag.

Det behövs dock finnas vissa begränsade undantag från villkoret om boende på asylboende. Utredningen föreslår att undantag ska gälla för asylsökande som bor tillsammans med i Sverige bosatta nära familjemedlemmar eller asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende. Sådana personer ska således kunna få dagersättning och särskilt bidrag även om de inte bor på asylboende.

Utredningen föreslår vidare att bestämmelsen om boende på asylboende som villkor för dagersättning och särskilt bidrag även ska gälla personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska därmed som utgångspunkt också bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag.

Boende på asylboende som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Utredningen föreslår också att boende på asylboende ska vara ett av villkoren för att asylsökande ska omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få arbeta i Sverige. Möjligheten att arbeta bör vara ett starkt incitament att bo på asylboende för de allra flesta asylsökande. Dessutom finns det andra fördelar med att asylsökande som arbetar bor på asylboende.

Samma undantag ska gälla som för villkoret om att asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag. Det innebär att asylsökande som bor tillsammans med bosatta nära familjemedlemmar eller som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende kommer att kunna omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd och få arbeta i Sverige, även om de inte bor på asylboende.

Undantag från villkoren i särskilda situationer

Utredningen bedömer att det bör finnas möjlighet att åsidosätta de föreslagna reglerna om boende på asylboende som villkor för dagersättning, särskilt bidrag och undantag från kravet på arbetstillstånd i extraordinära situationer. När tillströmningen av asylsökande eller personer som omfattas av massflyktsdirektivet plötsligt ökar kraftigt kan det bli nödvändigt att tillfälligt tillåta eget boende med bibehållna förmåner. Utredningen föreslår därför en bestämmelse som innebär att regeringen under vissa förutsättningar ska kunna meddela föreskrifter om undantag från reglerna. Sådana föreskrifter ska kunna meddelas när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att tillgodose behovet av platser på asylboenden, samt när massflyktsdirektivet har aktiverats. Föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen ska vara tidsbegränsade.

Kontroll av asylsökande på asylboende

Förslagen om boende på asylboende som villkor för dagersättning, särskilt bidrag och undantag från kravet på arbetstillstånd får till följd att det i större utsträckning än vad som är fallet i dag behöver finnas en möjlighet att kontrollera om asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet bor på asylboende. Utredningen föreslår därför att Migrationsverket ska få en lagreglerad rätt att bereda sig tillträde till boendetrymmen på asylboenden när det behövs för att fullgöra myndighetens uppdrag. Migrationsverket ska också få rätt att undersöka förvaringsutrymmen som en boende disponerar när det är nödvändigt för att ta ställning till om denne bor på boendet.

Den lagreglerade rätten att bereda sig tillträde till boendetrymmen och undersöka förvaringsutrymmen ska även gälla kommuner som ordnar boende för personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Kommunerna får dessutom en skyldighet att lämna uppgifter till Migrationsverket när boendeförhållandena ändras eller när det framkommer andra uppgifter som påverkar rätten till dagersättning.

Kontroll av adresser för asylsökande som inte bor på asylboende

Utredningen bedömer att ett antal asylsökande inte kommer att bo på asylboende trots de villkor och åtgärder som föreslås. Det är angeläget att Migrationsverket får information om var de asylsökande som inte bor på asylboende faktiskt bor. Utredningen föreslår därför att asylsökande som inte bor på asylboende ska vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Om en asylsökande inte anger någon bostadsadress eller om det kan antas att den asylsökande inte bor på den angivna adressen ska Migrationsverket kunna förutsätta att asylansökan har återkallats. Det innebär att asylärendet kan skrivas av. Den asylsökande kommer emellertid alltid att ha kvar möjligheten att ansöka om asyl på nytt.

Personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska också vara skyldiga att underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress. Mot bakgrund av att det i majoriteten av fallen kommer att röra sig om personer som redan beviljats uppehållstillstånd ska det dock inte leda till några konsekvenser om skyldigheten inte uppfylls.

Kompletterande åtgärder för att fler ska bo på asylboende

Utredningen föreslår slutligen att de nya reglerna ska kompletteras med andra åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Bland annat bör Migrationsverket få i uppdrag av regeringen att lokalisera och utforma nya asylboenden på ett sätt som bidrar till att fler bor på asylboende. Migrationsverket bör också arbeta med hur informationen om boendena förmedlas och i högre utsträckning integrera prövningen av asylansökan med asylboendet. För att underlätta annan verksamhet som riktar sig till asylsökande på asylboenden föreslår utredningen också att Migrationsverket ska få ett regeringsuppdrag om samverkan med andra aktörer, bland annat civilsamhället.

En skyldighet att delta i samhällsintroduktion

Andra delen i utredningens uppdrag har varit att föreslå en skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket. I den delen av uppdraget har ingått att

- föreslå hur en lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktionen kan utformas,
- analysera om skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen bör kopplas till sanktioner eller incitament och i så fall lämna förslag på sådana sanktioner eller incitament, samt att
- ta ställning till om det bör finnas undantag från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen och vilka omständigheter som i så fall ska beaktas.

Utgångspunkten för utredningens överväganden har varit att deltagandet i samhällsintroduktionen behöver öka. Tillgången till information är central för att mottagandet av asylsökande ska kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt och det är viktigt att så många som möjligt får del av den information som förmedlas under samhällsintroduktionen.

Ett lagreglerat uppdrag att anordna samhällsintroduktion

Migrationsverket har i uppdrag att anordna samhällsintroduktion för asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Utredningen föreslår att detta uppdrag ska regleras i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Närmare föreskrifter om hur uppdraget ska utföras ska kunna meddelas av regeringen.

Migrationsverket bör även arbeta aktivt för att säkerställa att alla tar del av samhällsintroduktionen. Bland annat bör Migrationsverket arbeta med hur informationen om samhällsintroduktionen förmedlas och göra anpassningar för att så många som möjligt ska kunna genomföra den.

En lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktion för asylsökande

Utredningen föreslår vidare att asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen gäller för personer över 16 år.

Det bör emellertid finnas ett uttryckligt undantag från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen som gäller i vissa begränsade fall. Utredningen föreslår att undantaget ska gälla för personer som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta. Sådana personer ska således inte vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen.

Deltagande i samhällsintroduktion som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Slutligen föreslår utredningen att genomförd samhällsintroduktion ska vara ett av villkoren för undantag från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska ha genomfört samhällsintroduktionen för att få arbeta i Sverige. Möjligheten att arbeta bör vara ett starkt incitament för de allra flesta asylsökande att delta i

samhällsintroduktionen. Dessutom finns det andra fördelar med att asylsökande som arbetar har tagit del av den information som förmedlas.

Asylsökande som är undantagna från skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen eftersom de har synnerliga skäl kan omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd även om de inte har genomfört samhällsintroduktionen.

Åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden

Den tredje delen av utredningens uppdrag har varit att analysera behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen bedömer att det finns problem med misskötsamhet på asylboenden och att det bör leda till konsekvenser när misskötsamheten påverkar boendemiljön.

Skötsamhet som villkor för dagersättning

Utredningen föreslår att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden. På så sätt markeras att boendemiljön är ett gemensamt ansvar och att misskötsamhet inte accepteras. Dessutom bör nedsättning av dagersättning utgöra en förutsebar, tydlig och kännbar konsekvens av misskötsamhet.

Möjligheten att sätta ned dagersättningen ska kunna användas vid all sorts misskötsamhet och således omfatta såväl brottsliga handlingar som överträdelse av ordningsregler. Ett beslut om att sätta ned dagersättningen ska gälla under två eller fyra veckor vid varje tillfälle, beroende på hur allvarlig misskötsamhet det rör sig om.

Andra åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden

Vidare bedömer utredningen att omplacering av asylsökande till ett annat asylboende i många fall bör kunna användas för att hantera misskötsamhet på asylboenden. Migrationsverket har med befintlig lagstiftning möjlighet att omplacera de boende utan särskilda skäl. För att omplacering ska kunna utgöra ett mer effektivt verktyg mot misskötsamhet föreslår utredningen att regeringen ska ge Migrationsverket i uppdrag att inrätta särskilda asylboenden med bättre förutsättningar att motverka och hantera misskötsamhet. Utredningen föreslår också att Migrationsverket ska kunna begära polishandräckning när personer som ska flytta till ett nytt asylboende inte lämnar sitt tidigare boende frivilligt.

De åtgärder som föreslås bör kompletteras med andra åtgärder som kan förebygga misskötsamhet på asylboenden. Till exempel bör utredningens förslag om hur asylboenden ska lokaliseras och utformas samt om samverkan med andra aktörer för att främja verksamhet på asylboenden även ha betydelse för det förebyggande arbetet mot misskötsamhet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. I förhållande till asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet som är registrerade vid ett asylboende vid ikraftträdandet ska vissa bestämmelser i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. dock börja gälla först från och med den 1 april 2025. Det

gäller bestämmelserna om boende på asylboende som villkor för dagarsättning och särskilt bidrag, boende på asylboende och genomförd samhällsintroduktion som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd samt bestämmelsen om att de som inte bor på asylboende ska underrätta Migrationsverket om sin bostadsadress och att asylansökan annars kan betraktas som återkallad.

Syftet med denna övergångsperiod är att de som är inskrivna i mottagningssystemet vid ikraftträdandet ska få utrymme att anpassa sig efter den nya ordningen samt att det ska finnas förutsättningar att utöka boendebeståndet successivt. De nuvarande uppehållstillstånden med tillfälligt skydd enligt utlänningslagen kommer vid den tidpunkten att ha löpt ut.

Konsekvenser

Utredningens förslag får till följd att Migrationsverket behöver utöka sitt boendebestånd, vilket uppskattas medföra en initial kostnad om cirka 800 miljoner kronor. De samhällsekonomiska vinsterna av förslagen bedöms vara betydande. Utredningen bedömer bland annat att förslagen bör kunna motverka socioekonomisk segregation och ge bättre förutsättningar för att nyanlända ska få ett arbete och integreras i samhället. När asylsökande och nyanlända kan fördelas mellan landets kommuner blir också förutsättningarna bättre för att tillhandahålla välfärdstjänster och samhällsservice.

Vidare blir det föreslagna mottagandet av asylsökande mer ordnat vilket säkerställer att fler kommer att leva under ordnade förhållanden och få tillgång till information och insatser. Ett mer ordnat mottagande bör också kunna bidra till att asylansökningar kan handläggas effektivt och rättssäkert samt att de asylsökande i högre utsträckning kan förberedas inför ett beslut om uppehållstillstånd eller återvändande. Förslagen bedöms ha särskilt stor betydelse för asylsökande barn, som kan tillförsäkras en lämplig boendemiljö med utrymme för lek och skolarbete. De bedöms också ge positiva effekter för jämställdheten.

Sammantaget bedömer utredningen att förslagen bör leda till betydande fördelar både för enskilda och för samhället i stort.

Utredningens fortsatta arbete

Utredningen fortsätter nu att arbeta med det andra och sista blocket av uppdraget, genom att se över lagen om mottagande av asylsökande m.fl. I detta block ingår bland annat att tydliggöra vilka som ska omfattas av lagen och hur länge samt att ta ställning till vilka förmåner och insatser som ska erbjudas inom ramen för det bistånd som lämnas enligt lagen. Det finns flera beröringspunkter med de förslag som lämnas i delbetänkandet och utredningen kommer därför att återkomma till vissa frågor. Uppdraget ska redovisas i ett slutbetänkande senast den 31 augusti 2023.

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § arbetsmiljölagen (1977:1160) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §¹

För deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 7 § lagen (2000:625) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

För deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 4 kap. 6 § socialtjänstlagen.

För dem som Migrationsverket ger sysselsättning enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 5 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Att denna lag i vissa fall, utöver vad som framgår av 2 § första stycket andra meningen, gäller även utomlands framgår av 5 § lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser.

Att denna lag i vissa fall, utöver vad som framgår av 2 § första stycket andra meningen, gäller även utomlands framgår av 5 § lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹ Senaste lydelse 2020:476.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.¹

dels att 7, 10 a och 16 §§ ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 12 a, 15 och 19 §§ ska betecknas 19 a, 14 och 23 c §§,

dels att nya 14 §, 1, 1 a, 2–3 a, 4–6, 8, 9, 10, 13 och 24 §§ och rubriken närmast före 4 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 23 a § ska lyda ”Bemyndiganden”,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 8 a, 19 a–19 c, 23 b–23 d och 24 a §§ och närmast före 2, 6, 10, 19 a och 24 a §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 11 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”När rätten till bistånd upphör”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

I denna lag *ges* bestämmelser om *syssetsättning* för och bistånd till utlännningar som

I denna lag *finns* bestämmelser om *mottagande* och bistånd till utlännningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser (asylsökande),

2. har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

3. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgettts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Den som omfattas av denna lag har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

1 a §³

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte *vistas* på *en förläggning* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte *bor* på *ett asylboende* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Utlännningar som är medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater omfattas av denna lag endast om det finns synnerliga skäl för det.

¹ Senaste lydelse av

11 § 2016:381

23 a § 2022:1066

rubriken närmast före 23 a § 2022:1066.

² Senaste lydelse 2022:1006.

³ Senaste lydelse 2021:769.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och vars rätt till bistånd enligt denna lag har upphört omfattas inte av lagen om de ansöker om ett fortsatt tillstånd på samma grund eller ansöker om ett nytt tillstånd med stöd av någon bestämmelse i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå och ansökan har kommit in till Migrationsverket innan det tidigare tillståndet har upphört att gälla.

En utlänning som vistas här med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 b § utlänningslagen (2005:716) omfattas inte av denna lag. Detsamma gäller en utlänning för vilken en ansökan om ett sådant tillstånd är under prövning.

Ansvar för boende och bistånd

2 §⁴

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *förläggningar*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *förläggningar*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *förläggningar* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *förläggningar* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *asylboenden*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *asylboenden*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *asylboenden* i 14 § ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *asylboenden* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

3 §⁵

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket *erbjudas* plats på *en förläggning*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får Migrationsverket även anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket *tilldelas* plats på *ett asylboende*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får Migrationsverket även anvisa en kommun som ska ordna boendet.

⁴ Senaste lydelse 2022:1006.

⁵ Senaste lydelse 2022:1006.

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

3 a §⁶

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning ska ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid en förläggning. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid ett asylboende. Detta gäller även ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 ska biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

En kommun ska lämna bistånd enligt denna lag till utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för att bistånd lämnas.

Sysselsättning

Samhällsintroduktion

4 §⁷

Migrationsverket skall i lämplig omfattning ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av förläggningar och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

Migrationsverket ska anordna samhällsintroduktion för utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2.

5 §⁸

Utlänningar som deltar i verksamhet som avses i 4 § ska inte anses som arbetstagare.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som har fyllt 16 år ska delta i samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket.

⁶ Senaste lydelse 2018:346.

⁷ Senaste lydelse 2000:296.

⁸ Senaste lydelse 2008:941.

De ska dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§, 5 kap. 1–3 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160).

Därvid ska vad i arbetsmiljölagen sägs om arbetsgivare gälla den som svarar för den verksamhet i vilken utlänningen deltar.

Första stycket gäller inte utlänningar som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta i samhällsintroduktionen.

Undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd

6 §⁹

Om utlänningar skall delta i verksamhet som avses i 4 § och som drivs av någon annan än Migrationsverket skall skriftligt avtal om villkoren för verksamheten träffas mellan verket och den som driver verksamheten. Migrationsverket får uppdra åt andra att träffa sådana avtal.

Undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd gäller för en utlänning som avses i 1 § första stycket 1 endast om utlänningen

1. har deltagit i samhällsintroduktion eller har synnerliga skäl att inte delta enligt 5 §, och

2. uppfyller villkoren för bi-stånd enligt 8 §.

Övriga förutsättningar för att ett undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd ska gälla fram-går av föreskrifter meddelade med stöd av 2 kap. 9 § utlänningslagen.

Bevis om undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd får utfärdas först sedan en utlänning som enligt 5 § är skyldig att delta i samhällsintroduktion har deltagit i samhällsintroduktionen.

7 §

Strider en överenskommelse mellan den som tillhandahåller sysselsättning och en utlänning mot ett avtal enligt 6 § är överenskommelsen ogiltig.

8 §¹⁰

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 §

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som är

⁹ Senaste lydelse 2000:296.

¹⁰ Senaste lydelse 2017:586.

första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid en förläggning.

Utlänningar som vistas på förläggning har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Bostadsersättning, dag ersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

registrerade vid ett asylboende har rätt till bistånd enligt 13–18 §§ under förutsättning att de bor på det asylboende där de har tilldelats plats enligt 3 §.

Kravet att bo på asylboende enligt första stycket gäller inte

1. utlänningar som bor tillsammans med bosatta nära familjemedlemmar,

2. utlänningar som med hän-syn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende, eller

3. ensamkommande barn.

8 a §

Utlänningar som bor på asylboende har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte bor på asylboende, och som har rätt till bistånd enligt denna lag, har en sådan rätt även under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.

Dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

9 §

Bistånd enligt 17–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 3. Bistånd lämnas dock inte, om ansökan om uppehållstillstånd avser endast en

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 har rätt till dag ersättning och särskilt bidrag. Bistånd lämnas dock inte, om ansökan om uppehållstillstånd avser endast en förlängning av ett

Nedsättning av dagersättning

10 §¹¹

Dagersättning enligt 17 § får sättas ned för en utlänning som fyllt 18 år om han eller hon

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §, 1. gör sig skyldig till allvarlig misskötsamhet på ett asylboende,

2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller

3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan.

Nedsättning enligt första stycket får dock inte avse den del av ersättningen som är avsedd att täcka utgifter för utlänningens egen mathållning.

Dagersättningen får sättas ned helt för utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 om utlänningen även efter det att nedsättning har gjorts enligt första stycket

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §, 1. gör sig skyldig till allvarlig misskötsamhet på ett asylboende,

2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller

3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan,

om utlänningen erbjuds plats på en förläggning och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

om utlänningen får möjlighet att flytta till ett asylboende där fri kost ingår.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar att medverka till åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning skall kunna verkställas.

Beslut om nedsättning av dagersättning enligt första stycket 1 eller tredje stycket 1 ska gälla i två eller fyra veckor.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar att medverka till åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning ska kunna verkställas.

¹¹ Senaste lydelse 2004:1377.

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 har inte rätt till dagersättning enligt 17 § eller särskilt bidrag enligt 18 § om han eller hon på egen hand ordnar bostad och bostaden ligger i en del av en kommun som vid inflyttningen och under den tid utlänningen bor i den anses ha sociala och ekonomiska utmaningar enligt föreskrifter meddelade med stöd av andra stycket. Detta gäller dock inte om det är uppenbart oskäligt att utlänningen inte får rätt till sådant bistånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka delar av en kommun som ska anses ha sociala och ekonomiska utmaningar och om möjligheten för en kommun med sådana kommundelar att i ett anmälningsförfarande ange vilka av kommundelarna som ska omfattas av första stycket.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn.

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag att en utlänning som inte längre har rätt till bistånd i form av logi ska lämna sin plats vid anläggningsboendet.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

¹² Senaste lydelse 2019:1204.

¹³ Senaste lydelse 2017:229.

13 § Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, *bostadsersättning*, dagersättning och särskilt bidrag.

14 § Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte själva ordnar bostad har rätt till logi på en förläggning.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 har rätt till logi på ett asylboende.

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och som har logi på ett asylboende ska betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket.

När kost ingår i inkvarteringen på ett asylboende ska skälig ersättning betalas även för detta.

15 §¹⁴

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och som har logi på en förläggning skall betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på en förläggning skall skälig ersättning betalas även för detta.

16 §¹⁵

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som på egen hand ordnar bostad har i särskilda fall rätt till bidrag till bostadskostnad (bostadsersättning).

19 §¹⁶

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer fastställer grunder för beräkning av de belopp som avses i 15–18 §§ samt meddelar närmare föreskrifter om i vilka fall bostadsersättning och särskilt bidrag får beviljas.

¹⁴ Senaste lydelse 2000:296.

¹⁵ Senaste lydelse 2004:1377.

¹⁶ Senaste lydelse 2004:1377.

Kontrollåtgärder

19 a §

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag att en utlänning som inte längre har rätt till bistånd i form av logi ska lämna sin plats vid asylboendet.

Polismyndigheten ska också lämna den hjälp som behövs för att en utlänning ska lämna sin plats vid ett asylboende om utlänningen har tilldelats plats på ett annat asylboende enligt 3 §.

Hjälp enligt första och andra stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

19 b §

Migrationsverket eller en kommun får bereda sig tillträde till en utlännings boendetrymme på ett asylboende när det behövs för att verkets uppdrag respektive kommunens uppdrag enligt denna lag ska kunna fullgöras.

Migrationsverket eller en kommun får även undersöka ett slutet förvaringsställe som en utlänning disponerar på ett asylboende när det är nödvändigt för att ta ställning till om utlänningen bor på asylboendet i enlighet med 8 §.

När en åtgärd vidtas enligt första eller andra stycket ska all den hänsyn iaktas som omständigheterna medger. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än

vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

19 c §

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som inte bor på asylboende ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

Om en utlänning som avses i 1 § första stycket 1 som har fyllt 18 år inte har underrättat Migrationsverket om sin bostadsadress eller om det kan antas att utlänningen inte bor på angiven bostadsadress får Migrationsverket förutsätta att utlänningen har återkallat sin ansökan om uppehållstillstånd.

23 b §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om för vilka samhällsintroduktion ska anordnas samt om samhällsintroduktionens utformning, innehåll och omfattning.

23 c §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om grunder för beräkning av de belopp som avses i 14–18 §§ samt närmare föreskrifter om i vilka fall särskilt bidrag får beviljas.

23 d §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från 8 § första stycket och 6 § första stycket 2 om att vissa utlänningar inte har rätt till dagersättning och särskilt bidrag samt undantag från

skyldigheten att ha arbetstillstånd. Sådana föreskrifter kan endast meddelas om

1. rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta har aktiverats, eller

2. tillströmningen av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses.

Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade.

24 §¹⁷

Den som är eller har varit verksam inom *förläggingsverksamhet* som drivs av enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har erfarit om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom *verksamhet* som drivs av enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har erfarit om enskildas personliga förhållanden.

Uppgiftsskyldighet

24 a §

En kommun som anvisats av Migrationsverket att ordna boende enligt 3 § första stycket ska till Migrationsverket lämna de uppgifter som behövs för att verket ska kunna bedöma en utlännings rätt till bistånd enligt denna lag och uppgifter om ändringar av en utlännings boendeförhållanden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2. För utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet tillämpas 6 §, 8 §, såvitt gäller kravet att bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få rätt till bistånd, och 19 c § i den nya lydelsen i tid från och med den 1 april 2025.

Prop. 2024/25:49

Bilaga 3

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs att det i utlänningslagen (2005:716) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 1 d §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 d §

Att Migrationsverket i vissa fall får förutsätta att en asylansökan har återkallats framgår av 19 c § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Arbetsförmedlingen, Arjeplogs kommun, Asylrättscentrum, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Borlänge Kommun, Brottsförebyggande rådet, Burlövs kommun, Båstads kommun, Civil Rights Defenders, Delegationen för migrationsstudier, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Funktionsrätt Sverige, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Göteborgs kommun, Hagfors kommun, Helsingborgs kommun, Härryda kommun, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Stockholm, Karlstads kommun, Kumla kommun, Kungsbacka kommun, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Stockholms, Länsstyrelsen i Östergötland, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polismyndigheten, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, Riksdagens ombudsmän (JO), Rädda Barnen, Sigtuna kommun, Skatteverket, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndighet, Statens Skolverk, Stockholms Stadsmision, Stockholms kommun, Sundsvalls tingsrätt, Svenska Röda Korset, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges kristna råd, Sveriges Kvinnoorganisationer, Säkerhetspolisen, Söderhamns kommun, Södertälje kommun, Uddevalla kommun, Umeå kommun, UNHCR, Vetlanda kommun och Vänersborgs kommun.

Alvesta kommun, Amnesty International, Entreprenörskapsforum, Enköpings kommun, Falkenbergs kommun, Flens kommun, Haparanda kommun, Judiska Centralrådet, Kalmar kommun, Linköpings kommun, Svedala kommun, UNICEF, och Växjö tingsrätt har avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom inkommit från Flyktinggruppernas riksråd, Independent Living Institute, Institutet för mänskliga rättigheter och Svenska kyrkan.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.²

dels att 10 a och 16 §§ ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 12 a och 19 §§ ska betecknas 19 b och 23 c §§,

dels att 1 a, 1 b, 2–3 a, 4, 8, 10, 13–15, nya 19 b, 22, nya 23 c och 24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 23 a § ska lyda ”Rätt att meddela föreskrifter”,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 3 c, 8 a, 19 a, 19 c, 23 b och 23 d §§ och närmast före 3 c, 19 a och 19 b §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §³

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte vistas på *en förläggning* omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

Utlänningar som är medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater omfattas av denna lag endast om det finns synnerliga skäl för det.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och vars rätt till bistånd enligt denna lag har upphört omfattas inte av lagen om de ansöker om ett fortsatt tillstånd på samma grund eller ansöker om ett nytt tillstånd med stöd av någon bestämmelse i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå och ansökan har kommit in till Migrationsverket innan det tidigare tillståndet har upphört att gälla.

En utlänning som vistas här med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 b § utlänningslagen (2005:716) omfattas inte av denna lag. Detsamma gäller en utlänning för vilken en ansökan om ett sådant tillstånd är under prövning.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse av rubriken närmast före 23 a § 2022:1006.

³ Senaste lydelse 2021:769.

1 b §⁴

I 2, 3 och 3 a §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

I 2 och 3 §§ finns särskilda bestämmelser om mottagande av barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn). Bestämmelserna är tillämpliga endast så länge barnet är att anse som ensamkommande.

2 §⁵

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *förläggningar*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *förläggningar*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *förläggningar* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *förläggningar* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

Migrationsverket ska ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva *asylboenden*. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva *asylboenden*.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. Det som sägs om *asylboenden* i 14 och 15 §§ ska gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om *asylboenden* i denna lag ska gälla även sådana boenden.

3 §⁶

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket *erbjudas* plats på *en förläggning*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får Migrationsverket *även* anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 ska av Migrationsverket *tilldelas en* plats på *ett asylboende*. För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 ska Migrationsverket *erbjuda en plats på ett asylboende eller* anvisa en kommun som ska ordna boendet.

⁴ Senaste lydelse 2018:346.

⁵ Senaste lydelse 2022:1006.

⁶ Senaste lydelse 2022:1006.

kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

3 a §⁷

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning ska ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid en förläggning. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska registreras vid ett asylboende. Migrationsverket ansvarar sedan för att bistånd lämnas enligt denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 ska biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

En kommun ska lämna bistånd enligt denna lag till utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för att bistånd lämnas.

Samhällsintroduktion

3 c §

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som har fyllt 16 år ska delta i samhällsintroduktion. Det gäller dock inte om utlänningen med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte delta.

Samhällsintroduktionen ska anordnas av Migrationsverket.

4 §⁸

Migrationsverket skall i lämplig omfattning ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av

Migrationsverket får ge dem som avses i 1 § första stycket 1 och 2 sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av

⁷ Senaste lydelse 2018:346.

⁸ Senaste lydelse 2000:296.

förläggningar och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

asylboenden och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull.

Prop. 2024/25:49
Bilaga 5

8 §⁹

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid *en förläggning*.

Utlänningar som *vistas* på *förläggning* har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte *vistas* på *förläggning* har rätt till bistånd även under en månad från *den dag de har beviljats* uppehållstillstånd.

Bostadsersättning, dag ersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid *ett asylboende*.

Utlänningar som *bor* på *ett asylboende* har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte *bor* på *ett asylboende* har rätt till bistånd även *efter det att de har beviljats uppehållstillstånd*, under en månad från *dagen för beslutet om uppehållstillstånd*.

Dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

8 a §

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 har rätt till dag ersättning och särskilt bidrag enligt 17 respektive 18 § endast under förutsättning att utlänningen bor enbart på det asylboende där han eller hon har tilldelats plats enligt 3 § första stycket.

Första stycket gäller inte för ensamkommande barn. Det gäller inte heller för en utlänning som

1. bor tillsammans med en medlem av den närmaste familjen som är bosatt i Sverige, eller

2. med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende.

⁹ Senaste lydelse 2017:586.

Dagersättning enligt 17 § får sättas ned för en utlänning som fyllt 18 år om han eller hon

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,
2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller
3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan.

Nedsättning enligt första stycket får dock inte avse den del av ersättningen som är avsedd att täcka utgifter för utlänningens egen mathållning.

Dagersättningen får sättas ned helt för utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 om utlänningen även efter det att nedsättning har gjorts enligt första stycket

1. utan giltigt skäl vägrar att delta i verksamhet som avses i 4 §,
2. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att inte medverka till att klarlägga sin identitet, eller
3. försvårar utredningen i ärendet om uppehållstillstånd genom att hålla sig undan,

om utlänningen erbjuds plats på *en förläggning* och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

Nedsättning enligt tredje stycket får endast ske om utlänningen erbjuds plats på ett asylboende och fri kost ingår i den erbjudna inkvarteringen.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar medverka till åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning *skall* kunna verkställas.

Bestämmelserna om nedsättning av dagersättning tillämpas också i de fall en utlänning utan giltigt skäl vägrar medverka till *en* åtgärd som är nödvändig för att ett beslut om avvisning eller utvisning *ska* kunna verkställas.

13 §

Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, *bostadsersättning*, dagersättning och särskilt bidrag.

Bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, dagersättning och särskilt bidrag.

14 §

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *och som inte själva ordnar bostad* har rätt till logi på *en förläggning*.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 har rätt till logi på *ett asylboende*.

15 §¹¹

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och

Den som har inkomst av förvärvsarbete eller som har annan inkomst eller egna tillgångar och

¹⁰ Senaste lydelse 2004:1377.

¹¹ Senaste lydelse 2000:296.

som har logi på *en förläggning skall* betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på *en förläggning skall* skälig ersättning betalas även för detta.

som har logi på *ett asylboende ska* betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. När kost ingår i inkvarteringen på *ett asylboende ska* skälig ersättning betalas även för detta.

Underrättelse om bostadsadress

19 a §

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 som ordnar boende på egen hand ska hålla Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress.

I 13 kap. 19 § utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om att en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad om en asylsökande inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket.

Tvångsåtgärder

12 a §

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag att en utlänning *som inte längre har rätt till bistånd i form av logi ska lämna sin plats vid anläggningsboendet.*

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 eller 10 a § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

19 b §¹²

Om Migrationsverket begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag *innebär* att en utlänning ska lämna sin plats vid *ett asylboende.*

19 c §

Migrationsverket får undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som en utlänning disponerar på ett asylboende, om det kan misstänkas att utlänningen inte bor enbart på asylboendet och undersökningen behövs för att kunna bedöma om utlänningen uppfyller villkoret för

¹² Senaste lydelse av tidigare 12 a § 2017:229.

dagersättning och särskilt bidrag i 8 a § första stycket.

Undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas.

22 §¹³

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller anvisning av en kommun för boende för utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får dock inte överklagas.

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn eller anvisning av en kommun för boende för utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får dock inte överklagas. *Migrationsverkets beslut om tilldelning eller erbjudande om boendeplats enligt 3 § första stycket får inte heller överklagas.*

Migrationsverkets beslut får överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets utlänningen vistades när beslutet fattades.

Beslut i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart.

Beslut i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart. *Även ett beslut om att genomföra en undersökning enligt 19 c § gäller omedelbart.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

23 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om omfattningen av sådan samhällsintroduktion som avses i 3 c §.

19 §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer *fastställer* grunder för beräkning av de belopp som avses i 15–18 §§ samt *meddelar* närmare föreskrifter om i vilka fall *bostadsättning och* särskilt bidrag får beviljas.

23 c §¹⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om* grunder för beräkning av de belopp som avses i 15, 17 och 18 §§ samt närmare föreskrifter om i vilka fall särskilt bidrag får beviljas.

¹³ Senaste lydelse 2022:1006.

¹⁴ Senaste lydelse av tidigare 19 § 2004:1377.

23 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från 8 a § första stycket, om tillströmningen av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 eller 2 har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det bedöms vara nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses.

24 §¹⁵

Den som är eller har varit verksam inom *förläggningsverksamhet* som drivs av enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon *därvid* har *erfarit* om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom *boendeverksamhet* som drivs av *en* enskild på uppdrag av Migrationsverket enligt 2 §, får inte obehörigen röja vad han eller hon *då* har *fått veta* om enskildas personliga förhållanden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.
 2. Bestämmelserna i 8 a § tillämpas i fråga om utlänningar som är registrerade vid en förläggning vid ikraftträdandet från och med den 1 september 2025.
 3. De upphävda bestämmelserna i 10 a § gäller för sådana utlänningar som avses i 2 till och med den 31 augusti 2025.

¹⁵ Senaste lydelse 2000:296.

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ att det i utlänningslagen (2005:716) ska införas en ny paragraf, 13 kap. 19 §, och närmast före 13 kap. 19 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

När en ansökan om uppehållstillstånd får betraktas som återkallad

19 §

*Om den som ansöker om
uppehållstillstånd som flykting
enligt 4 kap. 1 § eller som
alternativt skyddsbehövande enligt
4 kap. 2 § inte håller
Migrationsverket underrättat om
sin bostadsadress i enlighet med
19 a § lagen (1994:137) om
mottagande av asylsökande m.fl.,
får Migrationsverket betrakta
ansökan som återkallad. Det gäller
dock inte om utlänningen kan visa
att underlåtenheten beror på
omständigheter som han eller hon
inte har kunnat råda över.*

*Första stycket gäller inte om
utlänningen är ett barn.*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

Förslag till lag om ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och *vistas vid* Migrationsverkets *anläggningsboenden* och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och *bor på* Migrationsverkets *asylboenden* och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2025.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2024-10-15

Närvarande: Justitieråden Svante O. Johansson, Johan Danelius och Linda Haggren

En ny ordning för asylsökandes boende

Enligt en lagrådsremiss den 3 oktober 2024 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
3. lag om ändring i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Alexandra Alehammar Wallinder.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till bistånd till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2.

I tredje stycket regleras hur länge bistånd kan utgå sedan uppehållstillstånd beviljats för utlänningar som inte bor på ett asylboende. Bistånd kan för denna grupp utgå under en månad från dagen för beslutet om uppehållstillstånd. Av regeln framgår inte entydigt att det är sådana utlänningar som inte bor på ett asylboende men som ändå har rätt till bistånd som åsyftas. Detta kan tydliggöras genom ett tillägg om att regleringen gäller endast den grupp som redan har bistånd. Lagrådet föreslår att paragrafens tredje stycke ges en lydelse som närmare ansluter till utredningens förslag enligt följande.

Utlänningar som inte bor på ett asylboende och som har rätt till bistånd enligt denna lag har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, under en månad från dagen för beslutet om uppehållstillstånd.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 november 2024

Närvarande: statsrådet Busch, ordförande, och statsråden Svantesson, Ankarberg Johansson, J Pehrson, Jonson, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestränd, Brandberg, Carlson, Pourmokhtari.

Föredragande: statsrådet Johan Forssell

Regeringen beslutar proposition En ny ordning för asylsökandes boende